

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences  
Centre for Social Sciences  
**Institute for Minority Studies**

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az  
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

Lázár Ildikó

39

# INTERKULTURÁLIS JÁTÉK

---

Ötlettár tanároknak az interkulturális kompetencia és  
a csoportdinamika fejlesztéséhez

Eötvös Loránd Tudományegyetem







Bölcsészet- és Művészetpedagógiai Tananyagok 9.

Lázár Ildikó

# 39

# interkulturális játék

Ötlettár tanároknak az interkulturális kompetencia és  
a csoportdinamika fejlesztéséhez

Eötvös Loránd Tudományegyetem  
Budapest, 2015

Bölcsészet- és Művészetpedagógiai Tananyagok 9.

Sorozatszerkesztők:  
Antalné Szabó Ágnes  
Major Éva

Lektor:  
Fischer Andrea

Szerkesztő:  
Tóth Etelka

Illusztrációk:  
Terebesi Zsuzsanna

Technikai munkatárs:  
Tóth Etelka

Borítótervező:  
Dobos Gábor

A kiadvány a TÁMOP 4.1.2.B.2-13/1-2013-0007 számú, „Országos koordinációval a pedagógusképzés megújításáért” című pályázat támogatásával készült.

ISSN 2416-1950 (online)  
ISSN 2416-1780 (nyomtatott)  
ISBN 978-963-284-665-1

© ELTE, 2015  
Minden jog fenntartva: Eötvös Loránd Tudományegyetem

Online kiadás

# Tartalom

|   |    |
|---|----|
| MÓDSZERTANI BEVEZETŐ.....               | 7  |
| Interkulturális kommunikáció.....       | 9  |
| Módszertani megfontolások.....          | 12 |
| JÁTÉKLEÍRÁSOK.....                      | 15 |
| 1. Időtlen idők.....                    | 17 |
| 2. Rózsa és mosoly.....                 | 20 |
| 3. Interkulturális találkozások.....    | 22 |
| 4. Filmes fordulatok.....               | 25 |
| 5. Iskolai szerepek.....                | 26 |
| 6. Homályos határok.....                | 28 |
| 7. Reggeli asszociációk.....            | 30 |
| 8. Ajtók és ablakok.....                | 32 |
| 9. Népi bölcsességek.....               | 34 |
| 10. Hova? Mikor? Mivel? Miért?.....     | 37 |
| 11. Álomutazás.....                     | 38 |
| 12. Futó diktálás.....                  | 39 |
| 13. Tapasztalatcsere.....               | 41 |
| 14. Utazás előtt (vagy helyett).....    | 43 |
| 15. Honvágy.....                        | 45 |
| 16. Magyarok más szemmel.....           | 47 |
| 17. Borúlátó magyarok.....              | 49 |
| 18. Kínos feszültség.....               | 50 |
| 19. Képes újság vendégeknek.....        | 52 |
| 20. Kézfogás, ölelés vagy puszi.....    | 54 |
| 21. Kényes témák.....                   | 57 |
| 22. Hangosan vagy halkán?.....          | 59 |
| 23. Furcsa párbeszédnek nyelvórára..... | 61 |



|  |    |
|--|----|
| 24. Kulturális lutri .....             | 64 |
| 25. Az olló .....                      | 66 |
| 26. „mi testnek a kenyér” .....        | 67 |
| 27. Mit reggeliztek? .....             | 68 |
| 28. Vendéglőben .....                  | 70 |
| 29. Hogyan bosszantsunk másokat? ..... | 71 |
| 30. Jelek és szimbólumok .....         | 73 |
| 31. Nonverbális kutatás .....          | 74 |
| 32. Irodalmi körséta .....             | 76 |
| 33. Egy lépés előre.....               | 78 |
| 34. Kártyás bemelegítés .....          | 80 |
| 35. Sorakozó .....                     | 81 |
| 36. Világtérkép .....                  | 82 |
| 37. Furcsa érzések galériája.....      | 84 |
| 38. Tépelődés.....                     | 86 |
| 39. Ablak a világra .....              | 88 |
| <br>                                   |    |
| FORRÁSOK .....                         | 90 |
| <br>                                   |    |
| TOVÁBBI HASZNOS OLDALAK .....          | 91 |

# **Módszertani bevezető**



## Interkulturális kommunikáció

*Itt az ideje, hogy megtanítsuk gyermekeinknek,  
hogy a sokszínűségben szépség és erő rejlik.*

Maya Angelou

Ebben a könyvben olyan játékok és feladatok szerepelnek, amelyek a 2006-ban *33 kulturális játék a nyelvórán* címmel megjelent gyűjtemény bővített és átdolgozott változatai. A kiadvány célja, hogy segítsen a tanároknak és a tanulóknak játékosan, együttműködve és jó hangulatban elgondolkodni saját kulturális hátterükről, másokéről és a különböző kultúrák közötti kapcsolatokról.

Mindannyiunkat sok egymásba fonódó kultúra formál, ez befolyásolja világnézetünket, döntéseinket és azt, ahogyan egymással kommunikálunk. Azt gondolhatja bárki, hogy elsősorban az idegen nyelvi órák feladata a különböző kultúrák közötti kommunikációra való felkészítés. Tény, hogy idegen nyelveken jó eséllyel szinte mindig olyan beszélgetőpartnerekkel fogunk társalogni, akik akár teljesen más szokások, hagyományok és a mienktől többé-kevésbé eltérő értékrend mentén szocializálódtak. Ugyanakkor a közvetlen környezetünkben, saját barátaink közt, az iskolánkban, osztályunkban, munkahelyünkön vagy lakóhelyünkön – akár nyelvi különbségek nélkül – előforduló másság megismerése és elfogadása is szükséges a békés egymás mellett éléshez és az együttműködéshez. E könyv célja segítséget nyújtani abban, hogy a kulturális ismereteken kívül az elengedhetetlen interkulturális kommunikációs készségek és attitűdök fejlesztése is könnyen beépíthető legyen a tanórák anyagába.

A kultúrák folyamatosan változnak, különösen akkor, ha más kultúrákkal érintkeznek, és ez ma napság sokkal gyorsabban és gyakrabban történik meg, mint korábban. Az internet segítségével például könnyen együtt dolgozhat több tanulócsoporthoz akár hónapokon keresztül. Egy ilyen izgalmas projekt, ahol különböző vidékeken élő és más kulturális normák szerint nevelkedett fiatalok találkozhatnak, és akár hónapokon át különböző feladatokat oldhatnak meg együtt és kommunikálhatnak online, némi felkészítéssel és jó tananyagok segítségével viszonylag könnyen megszervezhető. Egy magyar, olasz, bolgár és török csoport több hónapos közös projektjéből például kiderült, hogy milyen nehézségei lehetnek az egyébként sikeres nyelvtanulóknak, ha életükben először közös feladatmegoldásra és tényleges kommunikációra kell használniuk az angol nyelvet (Lázár 2015).

De nem kell feltétlenül se ténylegesen, se online túl messzire utazni ahhoz, hogy belássuk, milyen nagy szükség van bizonyos ismeretekre, készségekre és attitűdökre. Ma egy budapesti gyorsétterem belseje pontosan olyan, mint bármely másiké valahol máshol a világon. A vendégek nagyjából ugyanúgy öltöznek, ugyanazt a zenét hallgatják, ugyanolyan számítógépet használnak, ugyanazokat az internetes oldalakat böngészik, és ugyanazokat a televíziós műsorokat nézik, miközben esetleg, de nem feltétlenül, más nyelvet beszélnek. Ne felejtjük azonban el, hogy ugyanezek az emberek még mindig egész máshogy állnak sorba, máshogy rendelnek, máshogy vitatkoznak vagy panaszkodnak, és sokszor máshogy barátkoznak ezekben az egyformának tűnő gyorséttermekben. Ez azért lehet így, mert a mélyebben gyökerező kulturális különbségek ugyanolyan erősek, és ugyanúgy befolyásolnak minket, mint régen. Különösen erősen hatnak az emberek értékrendjére, hozzáállására és ezeken keresztül a viselkedésükre. A globalizáció ellenére a kultúrák szerencsére sokszor megőrzik izgalmas sajátosságaikat, bár természetesen számos egyéni különbség lehet az egy kultúrához tartozó emberek között is (Huber-Kriegler et al. 2003).

Nyilvánvalóan fontos, hogy tudjunk a kulturális különbségek létezéséről. Amikor különféle kultúrák, országok, népek kerülnek szóba, sokszor jellemző tulajdonságokat társítunk hozzájuk, mert így egyszerűbb róluk beszélni. Elengedhetetlen, hogy eleinte ismeretek hiányában általánosításokra, sztereotípiákra támaszkodjunk ahhoz, hogy megismerjük a világot, de fontos, hogy mindennek utánanézzünk, és hogy olyan információkat is elfogadjunk, amelyek megkérdőjelezik ezeket a gyakran negatív sztereotípiákat. Sokszor mondjuk például azt, hogy a skandináv népek ridegek, a spanyolok pedig temperamentumosak. Valószínűleg ez sok svédre, illetve spanyolra igaz is lehet részben az éghajlati viszonyok, részben történelmi okok miatt. Ha azonban több svédrel vagy norvéggal, illetve olasszal vagy spanyollal ismerkedünk meg, látni fogjuk, hogy vannak temperamentumos északiak és rideg déliek is. Hasznos, ha ismerjük a sztereotípiákat, mert tanulhatunk belőlük, de nem szabad feltétel nélkül elfogadnunk őket. Különösen arra kell vigyáznunk, hogy felületes ismeretek, első benyomások és sztereotípiák alapján ne alkossunk értékítéletet. Mindez persze azért is fontos, hogy se anyanyelvünkön, se idegen nyelveken ne váljunk „folyékonyan beszélő bolondokká” (Bennett 1997).

Az is egészen természetes, hogy mindenki azokat az értékeket, viselkedésformákat, szokásokat és normákat tartja jónak, amelyekre nevelték. Rá kell jönnünk azonban – és segítenünk kell a diákoknak is ráébredni –, hogy máshol esetleg máshogy, más értékrend szerint nőnek fel az emberek. Nincs egyszerűen „jó” vagy „rossz” érték, szokás vagy norma mindaddig, amíg az nem válik valaki más kárára.

Az interkulturális kompetencia azt jelenti, hogy az ember képes akár az anyanyelvén, akár idegen nyelven sikeresen kommunikálni másokkal. Ehhez a nyelvi kompetencián kívül kulturális tudatosságra és bizonyos ismeretekre, készségekre, valamint attitűdökre van szükség (Byram 1997; Holló 2008; Barrett et al. 2014). Elsősorban nem a nagybetűs kultúrát, tehát nem a civilizációs, illetve országismereti tények tömegét kell a diákok fejébe tölteni, hanem más kultúrák társadalmi szokásait és értékrendjét kell megismertetni velük, hiszen ezek a nyelvi kifejezésmódban is tükröződnek. Gondoljunk csak arra a példára, hogy sok nyelvben a felszólító módot kerülve, inkább kérdés-ként fogalmazzák meg kívánságaikat az emberek. Ezekben a kultúrákban, ha nem kérdés formájában kérünk valamit, akkor nyersnek és erőszakosnak fognak tartani. Ami a készségeket illeti, fontos a megfigyelési, értelmezési és közvetítési készség fejlesztése. Az attitűdformálás pedig a nyitottság, az érdeklődés, az empátia és a másság iránti előítélet-mentesség kialakítását jelenti. Az itt bemutatott feladatok és játékok fejlesztik az interkulturális kompetencia különböző összetevőit: segítik az ismeretszerzést is, de céljuk a készségek, attitűdök formálása is.

A következő feladatokat és játékokat ajánlom azoknak az anyanyelvet, idegen nyelveket és kommunikációt tanító tanároknak, akik a nyelvtani, szókincsfejlesztő és kommunikációs gyakorlatokat gyakrabban szeretnék ilyen jellegű hasznos tartalommal megtölteni. Ezért is szerepelnek itt olyan feladatok, amelyek nyelvi és interkulturális szempontból egyaránt hasznosak lehetnek. Ezenkívül ajánlom az itt szereplő feladatokat osztályfőnököknek is, akik elkötelezettek arra, hogy egymással és a tanáraikkal tiszteletteljesen beszélő, egymást segítő és jó hangulatú közösségeket alakítsanak ki a tanulóik között. Végül a módszereket és technikákat ajánlom bármilyen szakos tanárnak, aki a különböző asszociációs és szerepjátékokat, a kutatási projekteket és a gyakran provokatív vitaindító feladatokat szeretné adaptálni a fenti célokra. Remélem, hogy mind a tanároknak, mind a tanulóknak izgalmas és tanulságos kalandokban és beszélgetésekben lesz részük.

**Szakirodalom**

- Barrett, M. – Byram, M. – Lázár, I. – Mompoin-Gaillard, P. – Philippou, S. (2014): Developing intercultural competence through education. Strasbourg: Council of Europe. <http://www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/Pestalozzi3.pdf> (2014. 11. 11.)
- Bennett, M. J. (1997): How Not to Be a Fluent Fool: Understanding the Cultural Dimension of Language. In: Fantini, A. E. (ed.): New Ways in Teaching Culture. Alexandria: TESOL. 16–21.
- Byram, M. (1997): Teaching and assessing intercultural competence. Clevedon: Multilingual Matters.
- Holló Dorottya (2008): Értsünk szót! Kultúra, nyelvtanítás, nyelvhasználat. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Huber-Kriegler, M. – Lázár, I. – Strange, J. (2003): Mirrors and Windows. An intercultural communication textbook. Strasbourg: Council of Europe. [http://archive.ecml.at/documents/pub123aE2003\\_HuberKriegler.pdf](http://archive.ecml.at/documents/pub123aE2003_HuberKriegler.pdf)
- Lázár, I. (2015): EFL learners' intercultural competence development in a web collaboration project. Language Learning Journal 43/2. 208–221.

## Módszertani megfontolások

*Légy te magad is az a változás, amit a világban látni szeretnél!*

Mahatma Gandhi

*Megtanultam, hogy az emberek el fogják felejteni azt, amit mondtál, el fogják felejteni azt, amit tettél, de mindig emlékezni fognak arra, hogy hogyan érezték magukat veled.*

Maya Angelou

Irodalom-, történelem-, földrajz- vagy énektanároktól nem is szoktunk ilyesmit kérdezni, de ha egy nyelvtanárt megkérdezzük, hogy tanít-e kultúrát az óráin, az esetek többségében igennel fog válaszolni. Természetes, hogy franciaórán időnként beszélünk Párizs nevezetességeiről, oroszórán esetleg olvasunk valamit a nagy orosz íróktól, angolórán néha hallgatunk egy kis popzenét, németórán pedig Mozart vagy Bach életrajzával ismerkedünk meg. De ahhoz, hogy jobban tudjunk kommunikálni hazai vagy külföldi ismerőseinkkel, munkatársainkkal vagy akár közvetlen szomszédainkkal és más vidéken felnőtt rokonainkkal és barátainkkal, a civilizációs ismeretekkel megfűszerezett kommunikációs készség nem elegendő. Ettől még nem fogjuk tudni, hogy hol milyenek a szokások, mi az emberek értékrendje, hogyan viszonyulnak általában a dolgokhoz, milyen szűrőn át nézik a világot. Azt sem fogjuk ebből megtanulni, hogy mi magunk hogyan kezeljük mindezt. Abban is bizonytalanok leszünk, hogyan értelmezzük a közléseiket és a viselkedésüket, hogyan közvetítsünk a saját és a miénktől egy kicsit eltérő szokásrend vagy esetleg a saját és egy távoli, a miénktől nagyon különböző kultúra között. Erre fel kell készülni. Kulturális tartalommal kell megtölteni a tanórákat, és fejleszteni kell a megfelelő együttműködési készségeket és attitűdöket.

Elképzelhető, hogy az olvasó olyan ötletekkel is találkozhat majd, amelyek kicsit merésznek vagy furcsának tűnnek. Mielőtt bárki nagyon elbátortalanodna, fontos tudni, hogy ezeket a feladatokat már többször többen kipróbálták kisebbekkel és nagyobbakkal. Az esetek többségében a résztvevők nagyon élvezték, hogy valami újat élnek át, hogy mindenkinek van feladata, sokszor kell mozogni és a fantáziájukat is megmozgatni, hogy életszerű problémákat kell közösen megoldani és megbeszélni. Hasznosnak találták, hogy valami olyasmit tanulnak és gyakorolnak, ami ösztönösen mindig is érdekelte őket, csak addig nem volt tudatos bennük a kommunikáció kulturális tartalmának lényege és jelentősége.

A következő pedagógiai elvek és módszertani megfontolások húzódnak meg a bemutatott feladatok mögött részben az interkulturális kompetencia fejlesztésének fent említett szakirodalma, részben a csoportdinamika (Hadfield 1992; Szesztay 2009) és a kooperatív tanulás legfontosabb ismérve alapján (Aronson 2009; Arató–Varga 2012):

- Fontos, hogy a tiszteletteljes kommunikációra és az elfogadó együttműködésre felkészítsük a tanulókat.

- Hatékonyan tanulni csak úgy lehet, ha mindenkinek van feladata, tevékenyen vesz részt a folyamatban, és felelős valamiért.
- Ha tanárként a gyakorlatban is azt képviseljük, hogy mindenki jó valamiben, hogy mindenkinek fontos a véleménye és a tapasztalata, és mindenkinek a munkája szükséges az eredményes együtt tanuláshoz, akkor jogosan remélhetjük, hogy jó közösséget alakítunk ki, amiben mindenki jó hangulatban a tőle telhető legjobbat fogja nyújtani és elérni.
- Az anyanyelvet vagy az idegen nyelvet az osztálytermen és a vizsgákon kívül általában arra használjuk, hogy más nyelvi, vallási vagy szociokulturális háttérrel rendelkező és időnként a miénktől eltérő nyelven beszélő emberekkel kommunikáljunk.
- A sikeres kommunikációhoz nem elég (sőt nem is mindig feltétlenül szükséges) a teljesen hibátlan nyelvhasználat és a gazdag szókincs.
- Fontos viszont, hogy tudatában legyünk a szokások, az értékrendek és a viselkedési normák közti különbségeknek, és nyitottak, elfogadóak, előítélet-mentesek legyünk a más értékrenddel és szokásokkal rendelkező emberekkel szemben.
- Ha valaki például angolt vagy németet tanul, az nem azt jelenti, hogy csak angolokkal, illetve amerikaiakkal vagy németekkel, illetve osztrákokkal fogja használni a nyelvet, de természetesen a célnyelvi kultúrák jobb megismerésén keresztül a többi kultúra iránti érdeklődés és nyitottság is fejleszhető.
- A megfigyelési, értelmezési és közvetítói készségeket csak gyakorlással lehet fejleszteni, a más kultúrákhoz való megfelelő hozzáállást pedig főleg szimulációs és szerepjátékokkal és (időnként esetleg felkavaróan mélyre ható) beszélgetésekkel lehet kialakítani.
- Nem baj, ha a gyakorlás (különösen egy-egy életszerű szerepjáték vagy szimuláció) időnként zajos, és gyakran mozgással és egy kis zűrzavarral jár. Ha időnként ilyen jellegű mozgalmas feladatokat adunk, akkor biztos, hogy kevesebbet kell fegyelmezni az óra többi részében.
- Nem baj az sem, ha a diákok nem tökéletesen fejezik ki magukat a feladatok során. Ne szakítsunk félbe egy tartalmát tekintve fontos mondatot vagy egy átéléssel előadott szerepjátékot kisebb vagy akár nagyobb nyelvhelyességi hibák miatt. A visszatérő anyanyelvi vagy idegen nyelvi hibák javítására máskor szakítsunk időt. Ezeket a feladatokat és játékokat fogjuk fel úgy, mint a kommunikáció kötetlen gyakorlását.
- A tanuló számára sokkal izgalmasabb, és ezért sokkal hatékonyabb, ha olyan órai gyakorlatokon vesz részt, és olyan házi feladatokat kap, ahol önálló és kreatív lehet, saját élményeiről beszélhet, saját gondolatait fejezheti ki, és érdeklődése szerint tanulhat új dolgokat a világról.
- Mindent nem tudunk megtanítani, már csak azért sem, mert mi tanárok sem tudhatunk mindent. Viszont mi tudunk talán a legjobban segíteni a diákoknak abban, hogy megtanuljanak önállóan tanulni, mindennek utánanézni, mindent felfedezni, elemezni és több szempontból megvizsgálni.
- Végül mi tudunk a legtöbbet tenni azért, hogy jó hangulatú órákon jól együttműködő tanulói közösségeket alakítsunk ki, ahol a tanulás igazán hasznos, életszerű, élvezetes, és ezért óhatatlanul motiváló.

Bármilyen tantárgyat tanít és bármilyen tankönyvet is használ a tanár, ezek a gyakorlatok kiegészítő anyagként remélhetőleg sok hasznos ötletet adnak. Minden feladat leírásában szerepel, hogy az milyen csoportdinamikai, interkulturális, nyelvi, és egyéb célokat szolgál, mennyi időre, milyen eszközökre és milyen előkészületekre van szükség hozzá, és kiknek ajánljuk elsősorban. A feladatok megadott időtartama mindenhol csak tájékoztató jellegű: az például, hogy mennyi ideig tart egy párbeszéd megírása, előadása és megbeszélése, a diákok életkorán, ismeretein, tempóján és a



tanár óravezetési stílusán kívül még az aznapi hangulattól és időjárástól is függhet. Ugyanígy a csoport szükségleteitől és a tanártól függ az is, hogy mire fektetik a fő hangsúlyt egy-egy feladatnál: a szókincs bővítésére, a csapatépítésre vagy például az interkulturális élmények, tapasztalatok és a felmerülő kérdések megbeszélésére. Elképzelhető az is, hogy egyszer a nyelvtan, máskor a rajzolás, egy harmadik alkalommal pedig az empátia fejlesztése lesz a legfontosabb.

A feladatoknál megadott forrás, ahol szerepel ilyen, azt a művet vagy személyt nevezi meg, amelyből, illetve akitől az adaptált játék eredeti ötlete származik. Számos játék és feladat után további kiegészítések és magyarázatok találhatóak a minél sikeresebb lebonyolítás érdekében. A gyakorlatokat tanórákon vagy tréningeken kipróbáló tanároknak célszerű a saját ötleteiket is lejegyezni és a feladatokat továbbfejleszteni.

## Szakirodalom

- Arató Ferenc – Varga Aranka (2012): Együtt tanulók kézikönyve. Kooperatív tanulásszervezés. 5–12. évfolyam. Szeged: Mozaik.
- Aronson, Elliot (2009): Columbine után. Az iskolai erőszak szociálpszichológiája (ford.: Varga Katalin). Budapest: AB OVO Kiadói Kft.
- Hadfield, J. (1992): Classroom Dynamics. Oxford: Oxford University Press.
- Szesztay Margit (2009): Az én csoportom. Csoportdinamikáról, csoportvezetésről trénereknek. Budapest: OPKM–ECML.

# Játékleírások



## 1. Időtlen idők

|                                    |  |
|------------------------------------|--|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | A kicsoportokban zajló egyéni és közös munka és az egymásra utaltság fejlesztik a kooperációs készségeket.   |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Ismerkedés más kultúrák időhöz való viszonyával, megfigyelési készség fejlesztése, előítéletek megkérdőjelezése, más kultúrák szokásainak és értékrendjének összehasonlítása a saját értékrenddel és szokásokkal.  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> az időhöz kapcsolódó kifejezések gyakorlása.<br><b>Nyelvtan:</b> a jelen idő használata szokások kifejezésére.<br><b>Olvasási készség:</b> rövid szövegek olvasása, összefoglalása vagy rövid filmrészletek lényegének az összefoglalása.<br><b>Beszédképesség:</b> véleményalkotás, hasonlítás, összefoglalás. |
| <b>Csoportnagyság</b>              | 3–25 fő  |
| <b>Korosztály</b>                  | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>               | Használja a lenti szövegeket, vagy keressen hasonló rövid leírásokat az emberek időhöz való viszonyáról akár irodalmi művekből vagy filmekből. Készítsen fénymásolatot minden csoportnak, vagy vetítse le a filmrészletet, és vetítse ki a lenti kérdéssort vagy annak egyszerűsített, illetve adaptált változatát.              |
| <b>Kellékek</b>                    | Fénymásolt szövegek vagy filmrészlet és kérdéssorok  |
| <b>Teremrendezés</b>               | Bármilyen  |
| <b>Idő</b>                         | Gyakorlat: 8–10 perc, megbeszélés: 15–20 perc  |
| <b>Eredeti ötlet</b>               | Huber-Kriegler et al. (2003)   |

### A feladat menete:

1. A témával kapcsolatos rövid bevezetés után a tanulók létszámtól függően kisebb, körülbelül 3–4 fős csoportokat alkotnak.
2. A csoportok fele az egyik szövegből kap másolatot, a másik fele pedig a másiktól. Mozaikmódszerrel dolgozzák fel a szövegeket az alábbi lépéseket követve.
3. A szövegek gyors átolvasása után tisztázzák a megértéshez elengedhetetlen ismeretlen szavak jelentését (ha vannak ilyenek).
4. Minden csoportnak az a következő feladata, hogy közösen készítsenek egy rövid összefoglalót a saját szövegükről, amit minden csoporttag el tud majd mondani azoknak, akik még nem olvasták a szöveget.
5. A csoportokat keverje meg úgy, hogy az új csoportokba mindkét szöveg képviselőiből kerüljenek.
6. A tanulók az új csoportokon belül összefoglalják saját szavaikkal a szöveg lényegét azok számára, akik még nem olvasták.
7. Ossa ki nekik a kérdéssorokat, és kérje meg őket, hogy válaszoljanak a kérdésekre, és vitassák meg a felvetett témákat 5–6 percen belül.
8. Ezután minden csapatból egy-egy szóvivő elmondja csoportja legfontosabb megállapításait.
9. A végső megbeszélésnél nagyon fontos, hogy a diákok saját személyes tapasztalatait elhangozzanak akár itthoni példák alapján.
10. Mielőtt lezárja a beszélgetést, a következőket mindenképpen mondja el (ha a diákok nem mondták volna még el saját maguktól):

- Fontos megtanulni, hogy mi számít udvariatlan dolognak egy másik kultúrában, és jó tudatában lenni annak, hogy más országokban esetleg teljesen mást jelent a pontosság, mint nálunk.
  - Nem mindenkire illenek az általánosítások. Van lassú olasz, türelmetlen angol és pontatlan német ember is.
11. Kérje meg a diákokat, ha van ezzel a témával kapcsolatos személyes, irodalmi, zenei vagy filmes élményük is, azt hozzák be vagy írják le a következő órára.

## Mintaszövegek

### Kényszerű várakozás vonatokra és repülőgépekre

A német anyanyelvűekben általában egy egész világ omlik össze, ha késik egy vonat vagy egy repülő. Az ő kultúrájukban a közlekedési eszközök pontossága és tökéletes működése elengedhetetlen. Viszont Angliában és Hollandiában máshogy gondolkodnak az emberek. Ez utóbbi kultúrákban az utasok hozzáállását legjobban talán a „rezignált” (beletörődött) szóval lehet jellemezni, ha késnek a közlekedési eszközök.

Az Egyesült Államokban „az idő pénz” kifejezés talán érvényesebb, mint bárhol máshol. Ha reptéri átszálláskor késés vagy túlfoglalás miatt lekési valaki a csatlakozást, az amerikai légitársaságok nagyon bőkezűen szokták kártalanítani az utasaikat. Gyakran ingyen szállást és ajándék jegyeket biztosítanak a póruul járt utasoknak, hogy kiengeszteljék őket az elvesztegetett időért.

### Ma... vagy holnap, szóval hány nap?

Sok arab nyelvű országban a „holnap” szót a „nem tudom” vagy a „majd talán egyszer” udvariasabb kifejezésére használják olyan kérdésekre adott válaszokban, mint például „Mikor lesz alkatrésze az autóm megjavításához?”. A „holnap” szónak itt tulajdonképpen nincs szoros köze az időhöz, de udvariasabb kifejezés, mint a „nem tudom”, és minden arabul beszélő érti. A spanyol *mañana* szó is hasonló jelentéssel bír a dél-amerikai kultúrákban. Nálunk az orosz „szicsász” (*сейчас*) szót szokták hasonló értelemben használni.

A mai rohanó világban ez furcsa talán, de Örményországban például elvárják az embertől, hogy ha vendégségbe megy, akkor reggelig ott maradjon. Vannak olyan kultúrák is, ahol egy hétköznapi vacsorameghívás ugyan nem jelent ott alvást, viszont egy esküvőn való részvétel kötelezően három napig tart. Ezekben az országokban, ha nem alszik ott a vendég, illetve nem marad három napig az esküvői lagzin, akkor ezzel esetleg egy életre megbántja a házigazdákat.

## Kérdések a megbeszéléshez:

- Hogyan fogadják általában a magyarok a vonatok vagy a buszok késését? Mérgesek, idegesek, megértőek vagy türelmesek?
- Nálunk is jár vigaszdíj, ha késnek a közlekedési járművek? Vajon miért (nem)?
- Mennyire pontosan követik nálunk a tömegközlekedési eszközök a menetrendet? A menetrendekben pontosan jelölik az indulás időpontját, vagy csak azt tüntetik fel, hogy milyen időközönként indulnak a járatok?
- A „holnap” szó használata nálunk hasonló félreértést eredményezne magyarok és arabok között. Hogy lehet vajon az ilyen félreértéseket elkerülni? Van a magyarban hasonló időhöz kötött válasz, amelyet más kultúrák képviselői könnyen félreérthetnek?

- Mik a külföldi tapasztalataitok ezen a téren? Nagy különbségeket láttatok az emberek időhöz való viszonyában?
- Mi történik, ha a középiskolások 10 perccel később érnek be reggel az iskolába? Van ennek valamilyen következménye? A diák felelőssége, hogy pontos legyen? Jó az, ha a tanárok később kezdik az órát? A munkahelyeken általában mennyire rugalmas a munkakezdés és -befejezés időpontja?
- Ha ismerőseink vagy barátaink este 7 órára hívtak meg vacsorára a saját otthonukba, akkor hány órakor kell hozzájuk becsöngetni? És a délelőtt 10 órakor tartandó üzleti megbeszélésre mikor kell érkezni? Vagy egy délután 3-kor kezdődő magánórára? A vasárnapi családi ebédre? Ha ismeritek ezeket az érkezési szabályokat más országokban is, mondjátok el egymásnak tapasztalataitokat!
- A pontossági skálán hol helyeznétek el saját kultúrátokat? Mennyire várják el nálunk a pontosságot? Ti személy szerint mennyire feleltek meg ezen a téren az általános elvárásoknak?

## Megjegyzés

Érdekes, hogy nálunk az InterCity vonatknál általában jár kártérítés, ha a vonat bizonyos időtartamnál többet késik. Más közlekedési eszközöknél ez nem így van. Valószínűleg az emberek idejének felértékelődését tükrözi a szokások változása ezen a téren.

Az iskolai és munkahelyi késések megítélésében, illetve büntetésében nagyon nagy különbségek vannak a különböző intézmények között nálunk is. Ha viszont 7-re kaptunk meghívást baráti vacsorára, akkor, ha fél 8-ig odaérünk, az még általában a tűréshatáron belül van. Ha Angliában 7-re hívtak meg, akkor 7-kor ott kell lenni. Görögországban viszont, ha 7-re hívtak, akkor 8 óra még viszonylag korai érkezésnek számít. Persze nagy különbségek lehetnek a pontosság definíciójában egy országon belül is, sőt sokszor ugyanaz a személy is más szemmel nézi az óráját attól függően, hogy kivel és hol találkozik. Magyarországon például ugyanaz a fiatal üzletember a délelőtt 10 órára megbeszélés tárgyalásra 5–10 perccel előbb fog megérkezni, viszont az esti randevúról lehet, hogy késik egy félórát.

## 2. Rózsa és mosoly

|                                    |  |
|------------------------------------|--|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | Pármunkát alkalmazva a folyamatos párhuzamos interakció, az építő egymásra utaltság és az egyéni felelősség csapatépítő hatású, és fejleszti a kooperációs készségeket.  |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Ismerkedés mindennapi dolgok különböző jelentésével, más szokások és értékrendek összehasonlítása a saját értékrenddel és szokásokkal, perspektíva-váltás.   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> a kiválasztott fogalmaktól függ.<br><b>Beszédkészség:</b> hasonlítás, találgatás, kérdésfeltevés.   |
| <b>Csoportnagyság</b>              | Bármekkora   |
| <b>Korosztály</b>                  | Alsósok, tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>               | Készítsen egy posztert vagy diát, amelyre felírja a szavakat, fogalmakat és egy kicsit lejjebb (eltakarhatóan) egymás alá a különböző jelentéseiket (lásd a példákat). Keressen képeket, illusztrációkat is a felhasznált szavakhoz. |
| <b>Kellékek</b>                    | Tábla, poszter, képek, gyurmaragasztó vagy laptop és vetítő  |
| <b>Teremrendezés</b>               | Bármilyen  |
| <b>Idő</b>                         | 3 perc/szó és beszélgetés: 5–10 perc   |
| <b>Eredeti ötlet</b>               | A National Geographic és a Newsweek folyóiratokban megjelent képes hirdetésekéből adaptálva.   |

### A feladat menete:

1. Mutasson a csoportnak egy képet a kiválasztott szóról vagy kifejezésről (például szöcske, utcán kiabáló ember). Ha a szó kapcsolódik az előzőekben tanultakhoz vagy a tankönyv következő fejezetéhez, akkor még hatásosabb lesz a feladat.
2. Kérdezze meg a diákokat, hogy nekik mit jelentenek azok a dolgok, amelyeket a képeken látnak. Mindenki önállóan leírja a választ, majd egy partnerrel összehasonlítja, amit írt. Ugyanúgy értelmezték a képeket?
3. Mindenki a partnere ötleteit, asszociációit mondja el az egész csoport vagy osztály előtt, és fel is írja a táblára.
4. Mutassa meg az osztálynak a poszter vagy a dia segítségével ugyanannak a szónak más lehetséges jelentéseit, asszociációit.
5. Beszélje meg a csoporttal, hogy nem tanácsos mindenről rögtön azt gondolni, hogy bizonyára mindenki számára ugyanazt jelenti. Kérdezze meg a diákokat, előfordult-e már velük, hogy másképp értelmeztek valamit, mint a beszélgetőpartnerük, és ez hogyan derült ki, illetve később hogyan oldották meg a félreértést.
6. Hívja fel a figyelmet arra, hogy ha jól belegondolunk, mindannyian láttunk már például gúnyos vagy kárörvendő mosolyt, tehát egy egyszerű, egyértelműnek tűnő mindennapi jelenségnek mint a mosolynak is számos jelentése van.
7. További otthoni kutatási feladat lehet hasonló szó- és jelentéscsoportok gyűjtése akár saját tapasztalatok alapján megfigyeléssel, interjúk segítségével vagy esetleg filmes, illetve szépirodalmi példákat hozva.

## Példák: Neked mit jelentenek?

### Egy szöcske

kártevő  
háziállat  
előétel

### Egy sárga rózsa

szerelem  
nem szerelem  
féltekeny

### Egy mosoly

jókedv  
gúny  
káröröm

### A fehér szín

esküvő  
ártatlanság  
gyász

### Egy utcán kiabáló ember

mérges  
neveletlen  
segítőkéz

### Egy órán suttogó diák

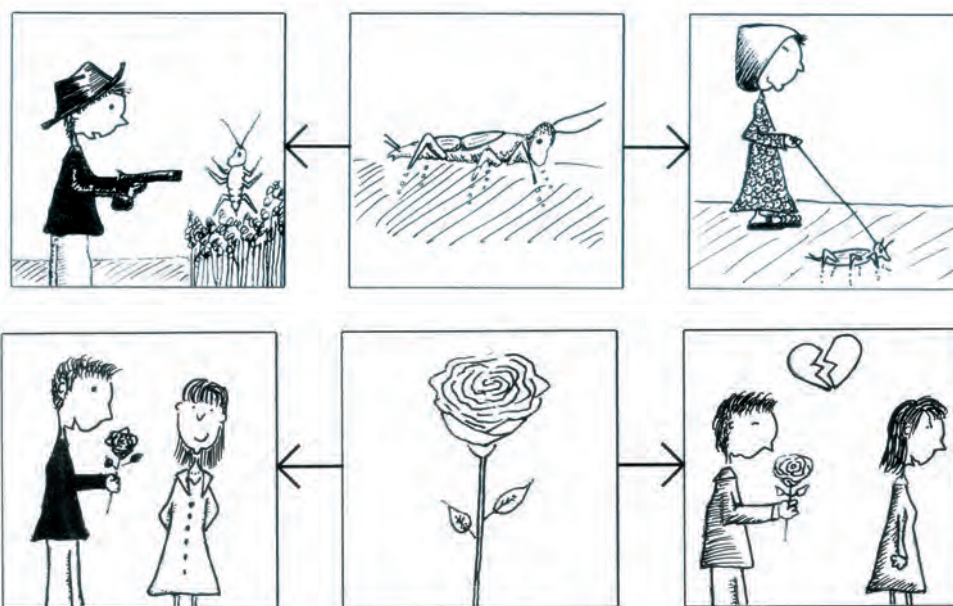
fegyelmetlen, tiszteletlen  
érdeklődő  
nagyon udvarias

## Megjegyzés

Érdekes belegondolni, hogy mennyi mindent jelenthet például egy rózsa és egy mosoly. Szeretet és öröm van mögötte vajon, vagy féltekenység és gúny? A szöcske sok helyen igazából csak egy rovarfajta, semmi különös asszociáció nem társul hozzá. Máshol viszont kártevőnek tartják, mert tönkreteszi a termést. Ami számunkra valószínűleg igazán meglepő, az a szöcske háziállatként való nevelgetése és előételként való fogyasztása. De a többi szó és kifejezés „megoldása” ugyanilyen érdekes különbségeket mutat.

Nagyon fontos tisztában lenni azzal, hogy minden jelentés megegyezés kérdése, és ezt a megegyezést számos tényező befolyásolja: például a történelem, az éghajlat, de persze a saját nézőpontunk és hangulatunk is. Ha abban „egyeztünk volna meg” néhány száz évvel ezelőtt, hogy fehér öltözetben kell gyászolni, akkor az lenne a természetes. Tehát ne ítéljük el azokat, akiknél úgy alakultak a dolgok, hogy szöcskét esznek, fehérben gyászolnak, és sárga rózsát adnak a kedvesüknek. Sőt elegendő információ nélkül azokat se ítéljük el meggondolatlanul, akik kiabálnak az utcán, vagy suttognak az órán. Az utcán kiabáló ember lehet, hogy éppen egy balesetet próbál megelőzni, az órán suttogó diákot pedig nagyon érdekli a tananyag, de nem akarja a tanárt félbeszakítani és megzavarni lelkesedésével vagy a kérdéseivel.

A sikeres kommunikáció érdekében mindig fontos ellenőrző kérdéseket feltenni, például: „Neked is azt jelenti ez a tárgy/viselkedés/fogalom, hogy...?” vagy „Jól értem, hogy te...?”





### 3. Interkulturális találkozások

|                                    |  |
|------------------------------------|--|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | „Furcsa” szokások és kiközösítés megélése, megbeszélése  |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Megfigyelési készség fejlesztése, a kulturális sokk szimulálása, előítéletek megkérdőjelezése, nyitottság és empátia fejlesztése.  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> ismétlés, gyakorlás a megadott téma szerint.<br><b>Nyelvtan:</b> jelen idő, kérdő szórend.<br><b>Beszédkészség:</b> köszönés, egyszerű ismerkedési fordulatok gyakorlása.             |
| <b>Csoportnagyság</b>              | 6–15 fő (ha ennél sokkal nagyobb a csoport, akkor néhányan lehetnek megfigyelők)   |
| <b>Korosztály</b>                  | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészület</b>                 | Készítsen vagy fénymásoljon szerepkártyákat, vegyen pár színes szalagot, kitűzőt vagy matricát, sokszorosítsa a kérdéseket (ezeket lejjebb megtalálja), vagy készítsen belőlük kivetíthető változatot. |
| <b>Kellékek</b>                    | Szerepkártyák, kék, piros és fehér szalagok, kitűzők vagy matricák, kérdések   |
| <b>Teremrendezés</b>               | Legyen a teremben elég mozgástér!  |
| <b>Idő</b>                         | Szerepjáték: 8–10 perc, megbeszélés: 15–20 perc  |
| <b>Eredeti ötlet</b>               | Holló–Lázár (2000a)  |

#### A feladat menete:

- Magyarázza el a diákoknak, hogy – szerepük szerint – három különböző országból fognak érkezni, hogy részt vegyenek egy fogadáson (vagy a résztvevők érdeklődési körétől és korától függően gólyabálon, nyári egyetemen, üzleti tárgyaláson vagy banketten).
- Annyi lesz a feladatuk, hogy a szerepüket megtartva, minél több emberrel ismerkedjenek meg. Köszönjenek, érdeklődjenek egymástól például arról, hogy ki milyen országból jött, otthon mi a foglalkozása, vagy milyen iskolába jár, mi a kedvenc időtöltése, hol szeret nyaralni.
- Keverje meg és ossza ki a szerepkártyákat és a színben hozzájuk tartozó szalagokat vagy kitűzőket. Ha nem jut mindenkinek kártya, akkor a szerep nélkül maradt diákokat meg kell kérni, hogy legyenek megfigyelők. Kövessék, hogy mi történik, és miről, illetve hogyan beszélgetnek a többiek. (A megfigyelőknek is készíthetünk előre feladatkártyákat.)
- A diákok elkezdhetnek körbejárni és beszélgetni egymással. A piros, kék és fehér szalag vagy kitűző viselése megkönnyíti, hogy mindenki lássa játék közben és után, hogy ki melyik országból érkezett. Az azonos országból jövőkkel is meg kell ismerkedni.
- Körülbelül 8–10 perc ismerkedés után (kevesebb is elég, ha kevés a diák), kérje meg őket, hogy foglaljanak helyet 3–4 fős csoportokban, lehetőség szerint úgy, hogy mindegyik csoportban legyenek Piros-, Kék- és Fehérországból is, és esetleg egy vagy két megfigyelő is csatlakozhat.
- A beszélgetéshez ossza ki a kérdéseket, és hagyja, hogy a tanulók kibeszéljék magukat a csoporton belül.
- A végén kérje meg a csoportokat, hogy számoljanak be az egész csoportnak vagy osztálynak a legérdekesebb tapasztalataikról és következtetéseikről, vagy beszéljék meg együtt az összes kérdést, és vonják le közösen a tanulságokat. Értékeljék együtt a kulturális találkozások tapasztalatát. Meg lehet kérdezni a tanulóktól, hogy volt-e már részük kulturális félreértésben, és a tanár is beszámolhat saját hasonló tapasztalatairól. Azt is megbeszélhetik, hogy közöstitték-e már őket ki valahonnan, és hogy ez milyen érzés volt. A diákok érettségétől függően egy még kényesebb kérdést is meg lehet beszélni, mégpedig azt, hogy ők közöstittek-e már ki valakit bárhol is.

## Szerepkártyák

Pirosországból jöttél. Szeretsz külföldiekkel találkozni, de nagyon rosszul viseled, ha idegenek megérintenek. Beszélgetés közben ritkán és nagyon rövid időre nézel a másik szemébe.

Kékkországból jöttél. Nálatok az emberek finoman, de gyakran megérintik egymás karját, amikor beszélgetnek. Szeretsz külföldiekkel találkozni, de kerülöd a Fehérországból származókat.

Fehérországból jöttél. Szeretsz új emberekkel találkozni, és lelkesedésedet nagy gesztikulálással mutatod ki. Úgy köszöntöd az embereket, hogy megérinted a fülcimpádat, és kicsit meghajolsz.

Az országot leíró szerepkártyákra esetleg személyre szóló szerepeket is írhat, ha összetettebb szerepjátékot kíván eljátszatni. Néhány példa:

**Piros:** Négy bátyád van, és nagy szegénységben éltek. Szeretnél vendéglátó-ipari továbbképzésre járni, hogy jobb állást kapj a nyárra. Külföldi lehetőségek is érdekelnek.

**Kék:** Eredetileg cukrász vagy, de jövő nyáron szeretnél felszolgálóként elhelyezkedni, hogy több pénzt kereshess.

**Fehér:** Három gyermeked/testvéred van, és nagyon nehezen tudtok megélni. Egy ingyenes felszolgálókat képző tanfolyamra jársz. Még van szabad hely a csoportban.

**Piros:** Mostanában nagyon érdekel a politika, mivel nemsokára választások lesznek a hazádban. Attól félsz, hogy megint a diktátor fog győzni. Szeretnéd jobban megismerni más országok politikai rendszerét.

**Kék:** Nagyon érdekel a politika, de nálatok csak családtagokkal és közeli barátokkal szokás erről beszélni.

**Fehér:** Nagyon érdekel a politika. Nálatok egy jóindulatú, teljhatalmú uralkodó van. Szerinted ez a lehető legjobb politikai berendezkedés.

**Kérdések a feladat utáni megbeszéléshez:**

- Mit tudunk meg a három különböző kultúráról?
- Mi a fizikai kapcsolat szerepe ezekben az országokban?
- Melyik kultúra volt a legfurcsább?
- Nehéz volt eljátszani a szerepeket? Melyiket miért?
- Mindenki ugyanúgy játszotta el a kék, a piros, illetve a fehér viselkedési szokásokat?
- Volt valaki a kék csoportban, aki nem volt hajlandó kerülni a fehéreket?
- Mi okozott (vagy okozhatott volna) konfliktust?
- Hogy kerültek el vagy hogyan oldották meg a konfliktusokat?
- Találtál hasonlóságot a saját kultúrád és az itt bemutatott kultúrák között?
- Sorolj fel pár különbséget!
- Még mit lenne fontos megtudni ezekről a kultúrákról?
- Hogy érezted magad játék közben?
- Mit vettél észre a többiekén?
- Voltál már hasonló helyzetben itthon vagy külföldön?
- Találkoztál már furcsa szokásokkal? Volt-e olyan köztük, ami zavart?
- Neked vannak-e olyan szokásaid, amelyek mást zavarhatnak?

**Megjegyzés**

Fontos, hogy elegendő időt hagyjunk a szerepjáték utáni kis csoportos és egész osztályos megbeszélésre, hiszen a fenti interkulturális és csoportdinamikai célokat csak akkor érhetjük el, ha tudatosítjuk a diákokban, hogy mit éltek át a szerepjáték során.

## 4. Filmes fordulatok

|                                    |   |
|------------------------------------|---|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | A szerepek segítségével a csoportmunka biztosítja az egyenlő részvételt, a párhuzamos interakciót, az építő egymásrautaltságot és az egyéni felelősséget, ezáltal fejleszti az egymásra figyelést és az együttműködést.   |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Ismerkedés a verbális és a nem verbális kommunikáció sajátosságaival különböző kultúrákban, megfigyelési és interpretálási készség fejlesztése.   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> gesztusok, arckifejezések, testbeszéd eszközeinek a megtanulása, gyakorlása vagy ismétlése a többi a kiválasztott filmrészlettől függ.<br><b>Nyelvtan:</b> a filmrészlettől függ.<br><b>Beszédképesség:</b> dialógusok hallgatás utáni gyakorlása.     |
| <b>Csoportnagyság</b>              | Bármekkora  |
| <b>Korosztály</b>                  | Alsósok, tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>               | Gondolja végig, hogy mi érdekelné a csoportot, és milyen jellegű filmrészlet-hez elegendő az előzetes tudásuk. Válassza ki egy filmből, szappanoperából, riportból vagy dokumentumfilmből azt a maximum 5 perces részletet, amely alkalmasnak tűnik ehhez a feladathoz. |
| <b>Kellékek</b>                    | Videó, DVD vagy internet  |
| <b>Teremrendezés</b>               | Filmszínházi elrendezés és szabad tér az előadásokhoz   |
| <b>Idő</b>                         | Filmnézés: 5 perc, megbeszélés, párbeszéd megírása kis csoportokban: 15 perc, előadás: kb. 3 x 2 perc, újranezés: 5 perc  |

### A feladat menete:

1. Mondja el a diákoknak, hogy mit fognak látni, és mire figyeljenek: filmnézés közben gondolkozzanak azon, hogy vajon ki mit mond, mit gondol, és milyen hangulatban van.
2. Vetítse le a részletet hang nélkül. Kérdezze meg az osztályt, vagy ha nagy a létszám, akkor inkább kisebb csoportoknak adja ki a kérdéseket: Kik a szereplők? Milyen viszonyban vannak egymással? Milyen hangulatban voltak ebben a jelenetben? Vajon miről beszélhettek?
3. Beszéljék meg a csoportok, hogy milyen nem verbális jelekre, illetve testbeszédre alapozzák az ötleteiket, és írják le a párbeszédet. Lehetőség szerint a kis csoportokon belül mindenkinek legyen konkrét szerepe és feladata az alkotás és az előadás során (például gondolatolvasó, rendező, forgatókönyvíró, díszlettervező, sűgő).
4. Kérdezze meg, hogy egy-két vállalkozó kedvű csoport elő tudná-e adni a saját jelenetét. Ha nincs önkéntes jelentkező, akkor próbálja meg a diákok találgatásai alapján előadni legalább egy részét a filmrészletnek, hátha így kedvet kapnak az előadáshoz.
5. Nézzék meg újra a filmrészletet, de most hanggal együtt.
6. Beszéljék meg, hogy kinek vagy melyik csoportnak a találgatása állt a legközelebb az eredetihez, és hogy milyen nem verbális jelek vezették rá őket a jó megoldásra.
7. Ha van még idő és érdeklődés, akkor nyelvi és kulturális szempontból is érdemes elemezni az eredeti párbeszédet és gesztusokat. Ugyanígy zajlana le egy hasonló jelenet a mi városunkban vagy iskolánkban is? Milyen különbségeket képzelnek el a diákok, ha ezt a filmrészletet a saját környezetükhöz igazítanák?

## 5. Iskolai szerepek

|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | A különböző iskolai konfliktusok megbeszélése és megoldások keresése segíti a tanulóközösség saját problémáinak őszinte megbeszélését is.  |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Ismerkedés az iskolai szerepek és elvárások különböző jelentésével, más szokások és értékrendek összehasonlítása a saját értékrenddel és szokásokkal, empátia fejlesztése.             |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> a kiválasztott szituációktól függ.<br><b>Íráskészség:</b> rövid párbeszéd írása megadott szerepek szerint.<br><b>Beszéd-készség:</b> párbeszéd előadása, beszélgetés. |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | 4–16 fő (akár több is, ha nem akarunk minden szituációt meghallgatni)  |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>                     | Készítsen szerepkártyákat a megadott példa szerint.  |
| <b>Kellékek</b>                          | Szerepkártyák  |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Bármilyen, de legyen hely a szerepjátékok előadásához.   |
| <b>Idő</b>                               | Bevezetés: 2 perc, párbeszéd írása: 10 perc, előadása: 5 perc/pár, beszélgetés, variációk meghallgatása: 10–15 perc  |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Huber-Kriegler et al. (2003)   |

### A feladat menete:

1. Bevezetésképpen kérdezze meg a diákokat, hogy jártak-e másik iskolába, ahol mások voltak a szabályok. Esetleg járt-e már valamelyikük külföldön iskolába? Ha nincsen senkinek ilyen jellegű tapasztalata, akkor mondjon el egy saját történetet arról, hogy milyen különbségek lehetnek a tanárok, a diákok és a szülők oktatásban betöltött szerepei, elvárásai és általános hozzáállása között.
2. Mondja el a csoportnak, hogy szerepjátékot fognak játszani, és párokban készüljenek fel 8–10 perc alatt egy párbeszéd előadására a kapott szerepek szerint. (Ha egy témakörre akar koncentrálni, akkor minden pár ugyanazokat a szerepeket kapja; ha a csoport előzetes tudása és érettsége lehetővé teszi, akkor többféle szituációt is kiadhat egyszerre a különböző pároknak.)
3. Ossza ki a szerepkártyákat, és kérje meg a diákokat, hogy először gondolkozzanak, és gyűjtsenek érveket önállóan a saját szerepük szerint, majd párban beszéljék meg és írják le a párbeszédet. Segítse szavakkal, kifejezésekkel vagy tartalmi ötletekkel azokat a tanulókat, akiknek erre szükségük van.
4. Adják elő a párbeszédet. Ha túl nagy a csoport, vagy kevés az idő, akkor esetleg a következő órára is maradhat egy-két előadás.
5. Beszélje meg a csoporttal, hogy ki miért játszotta el úgy a párbeszédet, ahogyan eljátszotta, illetve hogy milyen értékrendbeli és hozzáállásbeli különbségek fedezhetők fel. Arról is érdemes beszélni, hogy a diákok hogyan kezelnék ezeket a helyzeteket: hogyan viselkednének, mit mondanának, hogyan oldanák meg a problémákat.

### Megjegyzés

A szerepeket természetesen átírhatjuk, alakíthatjuk az adott csoport vagy osztály igényei, érdeklődése vagy aktuális problémái és a saját kitűzött céljaink szerint is.

## Szituációk és szerepkártyák

|  |   |
|--|---|
| <p>15 éves vagy, Japánból származol, fél éve egy magyar középiskolába jársz. Folyékonyan beszélsz magyarul, de furcsának tartod azt, hogy az osztálytársaid gyakran belebeszélnek az órába, és megkérdőjelezzik azt, amit a tanár mond. Nálatok otthon a tanárok és a tudásuk iránti tiszteletet a diákok úgy fejezik ki, hogy csendben mindent végighallgatnak, és szinte soha nem tesznek fel kérdéseket. Az egyik osztálytársaddal szívesen megbeszelnéd ezt a helyzetet, de nehezen hozod szóba a témát.</p> | <p>15 éves magyar középiskolás vagy. Van egy Japánból származó új osztálytársad, akivel nagyon jóba lettél. Azt gondold, hogy nagyon értelmes és szorgalmas, és nem érted, hogy miért nem szól hozzá soha az órákon hallottakhoz. Már több tanártól is hallottad, hogy órai munkára rossz jegyet akarnak neki adni év végén, mert túl passzív. Meg akarod kérdezni tőle, hogy a nyelvi nehézségek teszik-e ennyire visszahúzódnóvá, vagy más oka van a viselkedésének. Próbáld rávenni, hogy legyen aktívabb az órákon.</p> |
| <p>Óvónő vagy Magyarországon. Egy leendő óvodások szülei számára tartott értekezleten találkozol egy török bevándorló anyukával (apukával), aki nem akarja még 3 éves korú kisfiát óvodába adni. Próbáld meggyőzni a szülőt arról, hogy jobb lesz a gyermeknek a közösségbe való beilleszkedés szempontjából is, ha 3 évesen elkezd rendszeresen óvodába járni. Sorolj fel még néhány érvet az óvodába járás mellett!</p>  | <p>Magyarországon élő török bevándorló szülő vagy. Tudatában vagy annak, hogy itt 3 éves kortól kötelező óvodába járni, de nem értesz ezzel egyet, és nem akarod még a fiadat óvodába kényszeríteni. Egy óvodai szülői értekezlet után beszélgetni kezdesz az óvónővel. Próbáld meggyőzni arról, hogy miért jobb még a gyermeknek otthon lenni és az édesanyjától tanulni.</p>  |
| <p>17 éves amerikai gimnazista vagy. Egy éve jött egy magyar diák az osztályotokba, aki azóta is csal szinte minden írásbeli dolgozat megírásakor. Előfordul, hogy a padra firkál dolgokat, vagy a padtársáról másol, sőt van, amikor egy egész puskagyűjteményt tartogat a pad alatt. Egyébként nagyon okos, kedves, szimpatikus, és angolul is kitűnően beszél. Szeretnéd meggyőzni, hogy hagyja abba a puskázást, mert a csalással szerzett jó jegy nem ér semmit.</p>  | <p>17 éves magyar gimnazista vagy, és egy éve Amerikában jársz iskolába. Úgy érzed, hogy jól beszéled a nyelvet, és elég jól boldogulsz az iskolában, de nem érted, hogy sokszor miért olyan barátságtalanok veled az amerikai osztálytársaid. Otthon sokkal több igazi barátod volt, és sokkal népszerűbb voltál az osztályban, mint itt. Próbáld megbeszélni az egyik szimpatikus osztálytársaddal, hogy legyen egy kicsit segítőkészebb.</p>   |





## 6. Homályos határok

|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | A pármunka növeli az interakciók számát, mindenkinek van szerepe, illetve feladata. Az empátia fejlesztésével egymást jobban megértő közösség kialakulását segítjük.   |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Ismerkedés különböző értékrendekkel, előítéletek megkérdőjelezése, más kultúrák szokásainak és értékrendjének összehasonlítása a sajáttal. Nyitottság és empátia fejlesztése.  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> tulajdonságokat kifejező melléknevek ismétlése, gyakorlása.<br><b>Nyelvtan:</b> jelen idő, összetett mondat.<br><b>Beszédképesség:</b> beszélgetés, összefoglalás, hasonlítás.  |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | 4–20   |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>                     | Készítsen szókétyákat, amelyeken tulajdonságok, illetve azok szinonimái szerepelnek (pl. <i>szép – vonzó</i> ). Lehetőleg az összes felhasznált szó a diákok által ismert szó legyen. Másoljon mindenki számára egy-egy teljes szólistát a felhasznált szópárokról. Készítsen posztert vagy kivetíthető diát a példamondatokkal. |
| <b>Kellékek</b>                          | Szókétyák, szólisták, poszter  |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Bármilyen  |
| <b>Idő</b>                               | Gyakorlat: 10 perc, megbeszélés: 15 perc   |

### A feladat menete:

1. Minden diák, aki belép az osztályba egy szókétyát talál a székén. A feladat az, hogy megtalálja a hozzá jelentésben legközelebb álló másik szókétya tulajdonosát (pl. *szép* és *vonzó*, *tiszteletlen* és *szemtelen*, *pontos* és *precíz*).
2. A párok egymás mellé ülnek, és megbeszélik, hogy nekik személy szerint mit jelent a két szó, miben egyezik a jelentésük, és miben különbözik.
3. A párok beszámolnak az egész csoportnak a megbeszélte definíciók lényegéről.
4. Mindenki kap egy szólistát, amelyen az összes párosított szó szerepel.
5. A párok újra együtt dolgozva példákat keresnek 5-6 tulajdonsághoz. Ezeket azután egy külön lapra leírják úgy, hogy maga a meghatározott szó nem szerepel a lapon. (Ekkor a félreértések elkerülése végett érdemes egy-két példát közösen felírni a táblára: „... az, aki késik az óráról”; „... az, akinek karcsú az alakja”.)
6. A lapok körbejárnak (vagy csak félkörbe, ha túl nagy a csoport), és mindenki találgat, hogy melyik szó melyik mondatba illeszthető.
7. Az egész csoport megbeszéli a válaszokat, vagy legalábbis azokat, amelyeknél nem volt egyértelmű a szöveg.
8. Végül mutassa meg egy előre elkészített poszteren vagy kivetített dián a feladat végén megadott példamondatokat. Kérdezze meg a diákokat, hogy mit gondolnak ezekről az állításokról.
9. Mondja el, hogy az állítások igazak:
  - a) a közép-afrikai országokban,
  - b) például ázsiai kis falvakban,
  - c) a zsidó közösségekben,
  - d) például Görögországban,

- e) Afrikában (bár mostanában nálunk is),
- f) többek között az USA-ban.

(Vagy: először csak adja meg az országok nevét, hogy a diákok megpróbálják kitalálni, hol érvényesek ezek az állítások, és csak aztán mondja meg a megoldást.)

10. Beszéljék meg, hogy mitől függ ezeknek a mellékneveknek a tényleges jelentése. Vajon, akit mi szépnek, tisztelettudónak, precíznek vagy barátságosnak nevezünk, azt máshol is feltétlenül ezekkel a jelzőkkel illetnék-e az emberek?

### Szókártyák

|              |              |
|--------------|--------------|
| szép         | vonzó        |
| tiszteletlen | szemtelen    |
| pontos       | precíz       |
| lusta        | kényelmes    |
| önző         | egocentrikus |
| adakozó      | bőkezű       |
| segítőképz   | készséges    |

### Példamondatok

- a) Vonzó az, akinek van egy kis hasa és gömbölyödő csípője.
- b) Lusta az, aki nem mászik fel a hegyre a forráshoz naponta kétszer friss vízért.
- c) Tiszteletlen az, aki leveszi a kalapját a templomban.
- d) Pontos az, aki a szóbeli vizsgájára félórával később érkezik, mint a kiírt időpont.
- e) Szép az, akinek ajakékszerei vannak.
- f) Segítőképz az, aki előre megy az ajtónál, hogy ne tartsa fel az embereket.



## 7. Reggeli asszociációk

|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Egymás alaposabb megismerése, projekt esetén a közös munka összetartó erejének erősítése.  |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Különböző mindennapi fogalmak és események jelentésének és a mögöttük meghúzódó kulturális értékeknek a tudatosítása, a multiperspektivitás fejlesztése, sztereotípiák megkérdőjelezése.                                       |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> témától függ.<br><b>Beszédképesség:</b> beszélgetés, kérdésfeltevés.  |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | Bármekkora   |
| <b>Korosztály</b>                        | Alsósok, tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>                     | Használja a megadott példákat, vagy keressen és elemezzen egyéb mindennapi fogalmakat. Bármilyen szót is használ, érdemes óra előtt megkérdezni más kultúrák néhány képviselőjét, hogy ők mit asszociálnak az adott szavakhoz. |
| <b>Kellékek</b>                          | Tábla  |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Bármilyen  |
| <b>Idő</b>                               | 10-15 perc/jelenség (projektmunka esetén: + 2-3 hét)   |

### A feladat menete:

1. Írja fel a táblára a REGGELI szót!
2. Kérje meg a diákokat, hogy írják le egy-két perc alatt, ami jut eszükbe erről a szóról. Hangsúlyozza, hogy a saját otthoni reggelijükre gondoljanak, de ne csak arra, amit fogyasztanak, hanem mindenre, amit a reggelivel asszociálnak.
3. Kérdezze meg őket, hogy mit írtak, majd írja fel az asszociációikat a táblára a REGGELI szó alá. Valószínűleg sokféle érdekes ötlet fog felkerülni a táblára.
4. Ha idegennyelv-órán végzik ezt a feladatot, akkor a REGGELI szó és az asszociációk célnyelven is szerepeljenek.
5. Kérdezze meg a diákokat, hogy szerintük a célnyelvi (vagy bármilyen más) kultúra képviselői mire asszociálnak, amikor ezt a szót hallják. Nyelvórán valószínűleg néhány tipikus ételt a diákok is meg tudnak említeni az adott országból.
6. Egészítse ki a táblázatot azokkal a szavakkal, amelyeket gyűjtött. Figyelem! A példában megadott asszociációk természetesen nem feltétlenül igazak minden magyar, illetve amerikai családra, reggelire, iskolára stb. Fontos is felhívni a figyelmet arra, hogy bár vannak tipikus asszociációk, ez nem jelenti azt, hogy minden magyar pálinkát iszik, és szalonnás rántottát eszik fehér kenyérral reggelire. Hasonlóképpen más kultúrák tipikus ételei vagy szokásai sem általánosíthatók mindenkire.
7. Hívja fel a figyelmet a hasonlóságokra és a különbségekre, illetve arra, hogy nem lehet még az ilyen egyszerű, mindennapi dolgoknál sem egyértelműen egyenlőségjelet tenni a fogalmak közé.
8. Az étkezés témakörénél maradva, hosszú távú házi feladatként vagy projektmunka keretében a diákok végezhetnek egy kis gyűjtőmunkát is: kérdezzenek meg néhány más kultúrából érkezett embert, mi jut eszükbe az alább felsorolt szavakról és kifejezésekről. Ha az osztályban mindenki nagyjából ugyanabban a kultúrában nőtt fel, és a tanulók nehezen találhatnak interjúalanyt a beszélgetéshez, akkor internetes beszélgetést, csetelést is javasolhat nekik. A tanulók valószínűleg örülnek majd, ha egy iskolai feladat megoldásához búvárkodniuk kell könyvekben és az interneten.

*bevásárlás, főzés, terítés, evőeszközök, ételek és italok, étkezések időpontjai, munkamegosztás, udvarias viselkedés*

9. Ha a 8. pontban leírt feladat kivitelezhetetlennek vagy legalábbis túl nehéznek tűnik, országon, illetve kultúrán belül maradván is megpróbálhatnak a diákok különböző interjúalanyokat találni és megvitatni velük, mit jelent nekik ugyanaz a fogalom. Például:

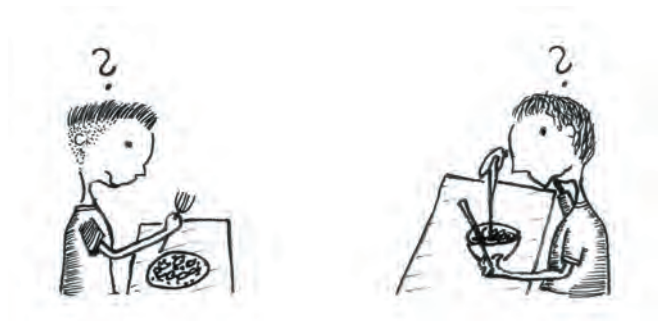
*reggeli* – egy multinacionális cégnél dolgozó titkárnőnek, nehéz fizikai munkát végző bányásznak vagy egy cukorbeteg gyermeknek.

*kutya* – egy rendőrnek, látássérült embernek, kisgyermekes anyának a játszótéri homokozó mellett vagy egy magányos néninek.

Valószínűleg így is érzékelné a feladat lényegét, vagyis azt, hogy mindenki más perspektívából nézi, más szempontok alapján ítéli meg, és esetleg más célra szánja ugyanazokat a dolgokat.

## Megjegyzés

Érdekes lehet elvont fogalmak különböző értelmezését is felkutatni és megbeszélni. Mit takar például a tisztelet, az együttérzés vagy a kritika különböző körökben és különböző kultúrákban, és tipikusan hogyan fejezik ki az emberek a tiszteletüket, az együttérzésüket vagy a kritikai megjegyzéseiket?



## Néhány példa:

|  |       |  |
|--|-------|--|
| REGGELI                                | = (?) | BREAKFAST                              |
| kávé, pálinka                          |       | kávé, narancsdzúsusz                   |
| fehér kenyér lekvárral, rántotta       |       | tojás, pirítós, mogyoróvaj             |
| 6:30–7:00 órákor                       |       | 7:30–8:00 órákor                       |
| a családdal (gyakran 5-6 fő)           |       | a családdal (3-4 fő)                   |
| a konyhaasztalnál                      |       | vagy egyedül az autóban                |
| MUNKA                                  | = (?) | WORK                                   |
| elegáns viselet                        |       | laza öltözet                           |
| formális kapcsolat a főnökkel          |       | informális kapcsolat a felettséssel is |
| kb. 7:30–16:00                         |       | kb. 9:00–17:00                         |
| ISKOLA                                 | = (?) | SCHOOL                                 |
| tények és szabályok memorizálása       |       | önálló gondolkodásra nevelés           |
| félelem a kudarctól (feleltetés, intő) |       | társaság, szórakozás                   |
| egyenruha vagy köpeny                  |       | laza, sportos, divatos öltözet         |

## 8. Ajtók és ablakok

|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Egymás jobb megismerése és megértése saját élmények és interpretációk megosztása által   |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Különböző mindennapi jelenségek, viselkedési formák jelentésének és a mögöttük meghúzódó kulturális értékeknek, illetve hiedelmeknek a tudatosítása  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> szokások, viselkedési formák.<br><b>Nyelvtan:</b> cselekvések leírása jelen vagy múlt időben, illetve feltételes módban.<br><b>Beszédképesség:</b> beszélgetés, kérdésfeltevés. |
| <b>Egyéb célok</b>                       | Önálló megfigyelésre, gondolkodásra való nevelés   |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | Bármekkora   |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>                     | Használja a lenti két példát, vagy keressen és elemezzen hasonló jelenségeket.   |
| <b>Kellékek</b>                          | Fénymásolt táblázatok  |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Bármilyen  |
| <b>Idő</b>                               | 10–15 perc/jelenség  |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Kramsch (1993)   |

### A feladat menete:

1. Kérdezze meg a diákokat, hogy tapasztalták-e már azt, hogy egy bizonyos jelenség vagy viselkedési forma mást jelent nálunk, mint más kultúrákban vagy szubkultúrákban.
2. Ha szükséges, adjon erre egy-két példát is: mit jelent az, illetve mi lehet az oka annak, hogy Magyarországon egy udvarias férfi mindenhova előre engedi a nőt, kivéve az étterembe?
3. Ha a diákok is tudnak példákat hozni, máris el lehet kezdeni a beszélgetést.
4. Ha nem tapasztaltak még ilyesmit, akkor mutassa meg nekik az 1. táblázatot.
5. Miután megbeszélte a tanulókkal, vagy kis csoportokban a diákok megbeszélték az amerikai és a német példát, próbálják meg együtt kitölteni a saját kultúránkra vonatkozó oszlopot.
6. Folytathatja a 2. táblázat elemzésével a beszélgetést, vagy megkérheti a diákokat, hogy gyűjtsenek információkat hasonló jelenségekről filmekből, irodalmi alkotásokból vagy saját utazásaik alapján, és azokat beszéljék meg a következő órán.

1. táblázat  
Nyitva hagyott és becsukott (iroda)ajtók

|   | USA   | Németország  | Magyarország |
|---|---|--|--------------|
| Kulturális jelenség:  | Nyitva hagyott és becsukott (iroda)ajtók  |  |              |
| Mit jelent? Milyen értékrend húzódik meg a jelenség mögött? | <p><b>Nyitva hagyott ajtó:</b> az illető barátságos, segítőkész, nyitott, megbízik az emberekben.</p> <p><b>Becsukott ajtó:</b> az illető nem kedvel engem, ki akar zárni, beképzelt, és főnököt játszik.</p> | <p><b>Nyitva hagyott ajtó:</b> az illető rendetlen, komolytalan, az élete kaotikus.</p> <p><b>Becsukott ajtó:</b> az illető rendszerető, jól szervezi az életét, uralja környezetét.</p> |              |
| Más példák erre az értékre:                                 | <p>Nincsenek sövények, üvegajtók vannak, sok a mosoly, informálisak az összejövetelek</p> <p>„Szólítson nyugodtan Billnek!”</p> <p>„Kedves barátom!”</p>  | <p>Sövények, kerítések, teli ajtók, kézfogás, a háziasszony szerepe a vendéglátásban,</p> <p>„Ön”, „Maga”</p> <p>„Igazgató Asszony!”</p> <p>„X úr!”</p>                                  |              |

2. táblázat  
Csukva, illetve nyitva tartott ablakok

|   | Anglia  | Magyarország   | ... |
|---|---|--|-----|
| Kulturális jelenség:  | Csukva, illetve nyitva tartott ablakok  |  |     |
| Mit jelent? Milyen értékrend húzódik meg a jelenség mögött? | <p><b>Csukott ablak:</b> levegőtlenesség, betegség, bezárt-ság.</p> <p><b>Nyitott ablak:</b> kellemes idő, egészséges légáramlatok.</p> | <p><b>Csukott ablak:</b> kellemes hőmérséklet, biztonság.</p> <p><b>Nyitott ablak:</b> huzat, megfázás, betegség, esetleg betörés.</p> |     |
| Más példák erre az értékre?                                 | <p>Gyakori mezítláb járás, télen is kevés fűtés.</p>  | <p>Télen magas hőmérsékletre fűtés.</p> <p>„Vigyázz, mert megfázol!”</p> <p>„Mégfájdul a torkod, ha fagyit eszel!”</p>                 |     |

## 9. Népi bölcsességek

|                                    |   |
|------------------------------------|---|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | A véletlenszerű párosítással és az azt követő pármunkával elérhetjük, hogy olyan tanulók is jobban megismerjék egymást, akik ezt maguktól nem kezdeményeznék.   |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Ismerkedés más kultúrák értékrendjével, saját népi bölcsességek és az anyanyelvvvel együtt elsajátított értékek tudatosítása.   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> szólások, közmondások.<br><b>Nyelvtan:</b> jelen idő.<br><b>Beszédképesség:</b> beszélgetés, vita.   |
| <b>Egyéb célok</b>                 | Mozgás, felfrissülés  |
| <b>Csoportnagyság</b>              | Bármekkora  |
| <b>Korosztály</b>                  | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>               | Annyi közmondást keressen az anyanyelvből, a célnyelvből, illetve más nyelvekből, ahány párt alkot majd a csoport. Írja fel ezeket a közmondásokat „félbevágva” egy-egy kártyára. Készítsen minden diák számára másolatot az összes közmondásról, amely szerepelni fog az órán (hacsak nem szeretnénk azt, hogy a tábláról másolják le mindet). |
| <b>Kellékek</b>                    | Kártyák, fénymásolatok  |
| <b>Teremrendezés</b>               | Bármilyen, de jó, ha van hely a körbesétáláshoz.  |
| <b>Idő</b>                         | 15–30 perc a közmondások számától és a beszélgetés hosszától függően  |

### A feladat menete:

1. Bemelegítésként mondjon a csoportnak egy témába vágó fél közmondást (például, ha nincs kész a leckéje mindenkinek, akkor „Aki nem dolgozik, ...”).
2. Várja meg, hogy a csoportból valaki be tudja-e fejezni a közmondást („... ne is egyék”).
3. Ha nem ismeri senki, akkor segítsen kitalálni, vagy mondja el a közmondás második felét.
4. Ezután ossza ki a kártyákat a félbevágott közmondásokkal, és kérje meg a csoportot, hogy keressék meg a kapott fél közmondás másik felét. Lehetőleg ne legyen minden közmondás teljesen új a számukra, vagy legalábbis valami segítséget adjunk, hogy viszonylag könnyen megtalálják a párjukat.
5. Ha a csoport tagjai körbesétáltak, a párok megtalálták egymást, és leültek együtt, kérjük meg őket, hogy gondolkozzanak el a közmondás jelentésén és a mögötte rejlő értékítéleten. A megadott példában a munka fontossága, a felelősség, a mindenért meg kell dolgozni és a valamit valamiért elve, valamint az evés jelentősége hangsúlyos.
6. Minden pár elmondja, hogy milyen bölcsességet fedezett fel a közmondásban, és a csoport megbeszéli, hogy van-e ezeknek megfelelője abban az idegen nyelvi kultúrában, amelyet ismernek (vagy ha idegen nyelven zajlik a feladat, akkor az anyanyelvükében).
7. Ha nagyobbakkal vagy haladó nyelvi csoporttal dolgozik, akkor további közmondásokat is lehet elemezni, és megfelelőjüket, ha van ilyen, megkeresni.
8. Hosszú távú szorgalmi feladatként kérje meg a diákokat, hogy gyűjtsenek még közmondásokat egy vagy két adott témakörben, és próbálják meg azokat hasonlóan elemezni.

### Néhány példa:

Az alábbiakban három pontba szedve közmondásgyűjteményeket talál. Az első pontban a közmondásokban rejlő értékek vizsgálatára adunk példákat angol nyelvterületről. A 2. pontban különböző

nyelvekből magyarra fordított közmondásokat talál az otthon témakörével kapcsolatban. Érdekes összehasonlítani, hogy ugyanazon a témakörön belül mennyire más értékeket tükröznek a különböző kultúrák népi bölcsességei. A 3. pontban szereplő népek neveit tartalmazó közmondásokkal és szólásokkal óvatosan kell bánni, mert gyakran negatív értékítéletet sugallnak. Természetesen a magyar nyelvben is rengeteg hasonló szólást találunk. Ezekkel együtt nővünk fel, és sokszor észre sem vesszük, hogy esetleg valakit igazságtalanul megbántunk velük. Erről is érdemes elbeszélgetni a diákokkal.

1. Néhány angol példa az értékek összehasonlításának vizsgálatához:

*Good fences make good neighbors.* (Kb.: 'Akkor leszel jóban a szomszédoddal, ha jó a kerítés.'  
– Magyar megfelelője: ?)

Milyen értéket tükröz? – A magánélet, privát szféra tiszteletben tartásának a fontosságát.

*Pull yourself up by the bootstraps.* (Kb.: 'Állítsd magad talpra a saját csizmádon levő bőrfülekét húzva.' – Magyar megfelelője kb. *A saját erejéből emelkedik fel.*)

Milyen értéket tükröz? – Az önállóságot, a függetlenséget, a saját erőből való boldogulás fontosságát.

*Life is not all beer and skittles.* (Kb.: 'Az élet nem csak sörözésből és bowlingozásból áll.' Magyar megfelelője: *Az élet nem fenékig tejfel. Az élet nem habos torta.*)

Milyen értéket tükröz? – Mindkét nyelvben a komolyabb dolgokra való odafigyelés fontosságát, a nehézségeket, és az angol nyelvben a szórakozás és a játék szerepét is, nem annyira a jó ételét, mint a magyar változatokban.

2. Az otthonnal kapcsolatos közmondások különböző kultúrákból:

*Mindenütt jó, de legjobb otthon.* – Számos nyelvben létezik.

*Ott van az otthonod, ahol a szíved.* – angol, amerikai

*Szegény házban még a pókhálók is hasznosak.* – horvát

*Aki sokat van mások házában, az a saját otthonában idegen lesz.* – olasz

*Az ember saját otthona egyszerre mennyország és pokol.* – cseh

*Otthont csak nevetésre lehet alapozni.* – hindi

3. Nemzetiségek neveivel kapcsolatos szólások és közmondások:

*Angolosan távozni* (francia, magyar, lengyel) – 'feltűnés nélkül elmenni'

*Franciásan távozni* (angol) – 'feltűnés nélkül elmenni'

*Ne tégy úgy, mint egy török!* (román) – 'mintha nem értenéd'

*Ez nekem spanyol falu.* (szlovén) – 'semmit sem tudok róla'

*Úszik, mint egy orosz fejsze.* (észt) – 'rosszul úszik'

*Részeg, mint egy lengyel.* (francia) – 'nagyon részeg'

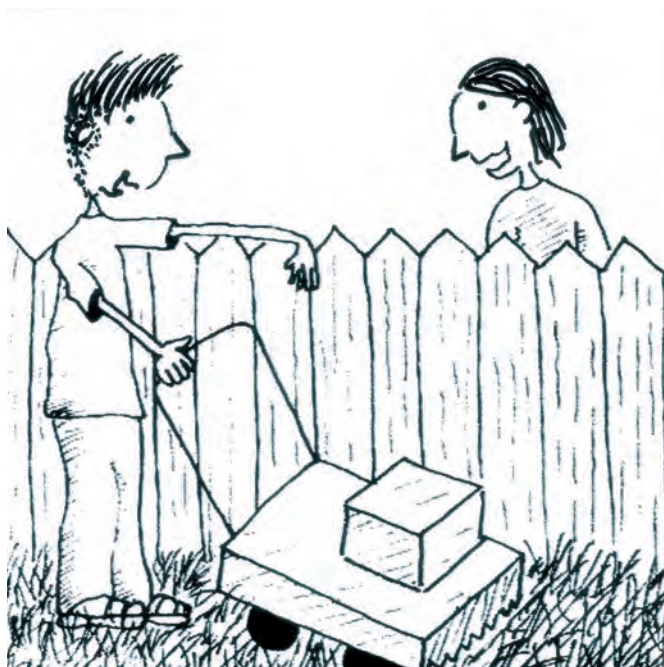
*Ez osztrák beszéd.* (lengyel) – 'pletyka'

*Nem kell a kínai ceremónia.* (orosz) – 'fölösleges hízelgés'

*Csehül állunk.* (magyar) – 'rosszul állunk'

*Cigányútra ment.* (magyar) – 'félrenyelt valamit'





## 10. Hova? Mikor? Mivel? Miért?

|                                    |   |
|------------------------------------|---|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | Egymás jobb megismerése egy zenés, mozgásos, beszélgetős feladaton keresztül  |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Tapasztalatcsere, kulturális ismeretek szerzése, érdeklődés felkeltése más kultúrák iránt   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> országnevek és közlekedési eszközök, valamint más utazással kapcsolatos kifejezések gyakorlása.<br><b>Nyelvtan:</b> múlt idő, kérdésfeltevés.<br><b>Beszédkésztség:</b> kérdésfeltevés, beszélgetés.   |
| <b>Egyéb célok</b>                 | Ráhangelődés az utazás témakörére, mozgás.  |
| <b>Csoportnagyság</b>              | 6–30  |
| <b>Korosztály</b>                  | Alsósok, tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>               | Válasszon ki három rövid és nem túl közismert zenerészletet. Lehetőleg három nagyon különböző hangulatú és ritmusú fél- vagy egyperces részletre van szükség (pl. egy kínai és egy afrikai dalból és egy rock számból). Instrumentális zene a legjobb erre a célra, vagy olyan, amelynek a dalszövegét nem értik a tanulók. |
| <b>Kellékek</b>                    | Internet vagy CD-lejátszó, esetleg távoli tájak képei a falra   |
| <b>Teremrendezés</b>               | Legyen hely körbesétálni és beszélgetni   |
| <b>Idő</b>                         | Zenehallgatás: 3 perc, játék: 10 perc   |

### A feladat menete:

1. Mondja el a diákoknak, hogy három különböző zenedarabból fognak részleteket hallani egymás után. Ezek alapján kell majd kitalálniuk a diákoknak, hogy hova utaznak egy képzeletbeli utazásra. Az első zenedarab meghallgatása után azt kell leírniuk egy papírlapra vagy a füzetükbe, hogy melyik ország jut róla eszükbe, a másodiknál azt, hogy melyik évszak, a harmadiknál pedig azt, hogy milyen közlekedési eszköz.
2. Írja fel a táblára a következő három kérdést: *Hova? Mikor? Mivel?*
3. Játssza le az első részletet, mondja el, hogy aki szeretné, becsukhatja a szemét, hogy jobban el tudja képzelni az utazást. A zenedarab meghallgatása után tartson rövid szünetet, és ismétlje el, hogy csak egy ország nevét kell lejegyezni.
4. Játssza le a második részletet, majd ismét tartson utána rövid szünetet, és várja meg, amíg mindenki leírja egy évszakknak a nevét.
5. Hallgassák meg a harmadik részletet is, és várja meg, amíg a diákok leírják a közlekedési eszköz nevét, amivel a zenedarab alapján a képzeletbeli utazásra mentek.
6. Ezután mindenki feláll, és 6–8 perc alatt minél több társát megkérdezve kideríti, hogy volt-e olyan köztük, akivel ugyanabba az országba, ugyanabban az évszakban és/vagy ugyanolyan közlekedési eszközzel utazott. – *Hova utaztál? Mikor mentél oda? Mivel utaztál?*
7. Amikor az idő lejárt, mindenki visszaül a helyére, és beszámol arról, hogy kivel talált közös pontokat.
8. Röviden mondja el, hogy a három zenerészlet ténylegesen honnan származott, majd kérdezze meg, hogy miért éppen azokra az országokra asszociáltak. Miért oda, akkor és úgy utaznának? (Ez a játék jó bemelegítés lehet az Álomutazás című játékhoz vagy bármely más utazással kapcsolatos feladathoz, illetve beszélgetéshez.)



## 11. Álomutazás

|  |   |
|--|---|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Csapatépítés, együttműködés és kompromisszumkésztség fejlesztése, egymás jobb megismerése   |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Tapasztalatcsere, kulturális ismeretek szerzése, érdeklődés felkeltése más kultúrák iránt, országismeret  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> országnevekkel, közlekedési eszközökkel, szabadidős tevékenységekkel kapcsolatos kifejezések.<br><b>Nyelvtan:</b> kérdésfeltevés, feltételes mód.<br><b>Beszédkésztség:</b> egyezkedés, beszélgetés. |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | 5–30  |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>                     | -   |
| <b>Kellékek</b>                          | Képeslapok  |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Csoportmunkához alkalmas elrendezés   |
| <b>Idő</b>                               | 25–30 perc (+ 1 tanóra a kiselőadások megtervezéséhez és egy 3. alkalom a kiselőadások megtartásához)   |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Hadfield (1992)   |

### A feladat menete:

1. A diákok 5–6 fős csoportokat alkotnak például 5 darabra felvágott képeslapok segítségével.
2. Mondja el a feladatot: Minden csoportnak egy négyhetes utazást kell megterveznie a következő feltételek figyelembevételével – csak egy országot lehet kiválasztani, és meg kell egyezni a közlekedési eszközökről, a szállásról, a szabadidős programokról. A pénz nem akadály. Legyen minden csoportnak egy-egy kinevezett írnoke és csoportképviselője. A tervezéshez rendelkezésre álló idő: 8–10 perc.
3. Ha minden csoport elkészült, képviselőik röviden beszámolnak a tervekről.
4. Beszélgessen el az osztállyal arról, hogyan sikerült kompromisszumokat kötni, kinek érvényesült az akarata, kinek nem, ki vette fel az irányító szerepet, jól sikerült-e együtt dolgozni, és esetleg hogy lehetett volna jobban? Csoportépítés szempontjából talán ez a legfontosabb lépés: akár egyéni, akár kis csoportos feladatlapot is adhat, amelynek segítségével a diákok válaszolnak az együttműködést érintő kérdésekre írásban vagy szóban még azelőtt, hogy osztályszinten megbeszélnék a feladatot. Például:
  - Hogyan választottatok írnokot és képviselőt? Mindenkinek tetszett a döntés?
  - Hogyan dönt el, hogy melyik országba utaztok, mit fogtok ott csinálni, és mivel utaztok oda?
  - Mindenki hozzászólt a megbeszéléshez a tervezés során?
  - Milyen lépéseket tettetek annak érdekében, hogy jó kompromisszumok szülessenek?
5. Érdemes arról is beszélgetni, hogyan lehetne jól felkészülni arra az útra, amit megterveztek. Minek kellene utánanézni, és hol lehetne a szükséges információkat megtalálni?
6. Házi feladatként mindenki keressen szövegeket, képeket arról az országról, amelyet együtt kiválasztottak, és következő órán készítsen minden csoport papíron vagy számítógépen egy vázlatot, aminek segítségével kiselőadást tarthat az utazásról a többieknek. Figyelnek vajon maguktól is már arra, hogy mindenkinek legyen szerepe a kiselőadás készítésében és/vagy megtartásában?

## 12. Futó diktálás

|                                    |  |
|------------------------------------|--|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | Együtműködés a futó diktálás és a fogalmazás kiegészítése során, egymás jobb megismerése   |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Tapasztalatcsere, kulturális ismeretek szerzése, érdeklődés felkeltése más kultúrák iránt, előítéletek megkérdőjelezése  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> utazással kapcsolatos kifejezések gyakorlása.<br><b>Nyelvtan:</b> múlt idő, kérdésfeltevés, mondatalkotás.<br><b>Beszédképesség:</b> kérdésfeltevés, beszélgetés, hasonlítás.<br><b>Írásképesség:</b> másolás, helyesírás, szövegalkotás szabályai, kohézió felfedezése, megértése, önálló mondatalkotás. |
| <b>Egyéb célok</b>                 | Mozgás, felfrissülés   |
| <b>Csoportnagyság</b>              | 4–16   |
| <b>Korosztály</b>                  | Alsósok, tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>               | Írjon fel négy-öt összefüggő mondatot külön lapokra vagy kártyákra viszonylag kicsi betűkkel. A mondatok a saját nyaralásáról szóljanak vagy egy ismert személy/szerző mondatai legyenek (lásd a példát).  |
| <b>Kellékek</b>                    | A külön lapokon szereplő mondatok, gyurmaragasztó, esetleg fényképek vagy képeslapok   |
| <b>Teremrendezés</b>               | Legyen hely a falra függesztett mondatokhoz odafutni.  |
| <b>Idő</b>                         | Futó diktálás: 15 perc, beszélgetés: 10–15 perc  |
| <b>Eredeti ötlet</b>               | Bodóczy et al. (1993)  |

### A feladat menete:

1. A diákok párokat alkotnak.
2. Kerüljenek felragasztva a mondatok az osztályterem egyik jól megközelíthető falára. A terem berendezésétől függően a mondatok lehetnek különböző falakon is.
3. A párok tagjai felváltva odafutnak (sietnek) a kiragasztott mondatokhoz, elolvassák, megjegyzik, és amikor párjukhoz visszaérnek, neki halkán lediktálják azokat.
4. Mikor felváltva az összes mondatot lediktálták egymásnak, leülnek és jelentkeznek, hogy kész vannak.
5. A helyesírás ellenőrzése után kapjanak dicséretet a leggyorsabban és a legpontosabban dolgozók.
6. A pároknak ezután helyes sorrendbe kell rakniuk a mondatokat ahhoz, hogy kialakuljon egy összefüggő minifogalmazás, amely egy érdekes utazásról szól.
7. A csoport együtt ellenőrzi a sorrendet.
8. A diákok kérdéseket tehetnek fel a tanárnak az utazás többi részletéről.
9. A diákok ezután kiegészíthetik a fogalmazást a tanártól kapott válaszok alapján.
10. Beszélgessen el a diákokkal az utazás részleteiről, és nézegessék meg a fényképeket, ha vannak.
11. Házi feladatként a diákok írjanak egy hasonló, fényképekkel vagy képeslapokkal illusztrált fogalmazást.

## Egyszerű szöveg

|  |
|--|
| Az is tetszett, hogy mindenki mosolygós és segítőkész volt velünk.     |
| Gyönyörű hegyek között utaztunk, míg végül eljutottunk a tengerpartra. |
| A horvátok nagyon barátságosak.  |
| Nyáron két hétig Horvátországban nyaraltam.                            |
| Két új barátot is szereztem, így nagyon jól éreztem magam.             |

## Nehezebb változat

|   |
|---|
| Az is tetszett, hogy Horvátországban az emberek általában vidámak, mosolygósak és segítőkészek voltak a múzeumokban és a strandon is. |
| A kempingben egy horvát és egy német család sátra között találtunk megfelelő helyet a letáborozáshoz.                                 |
| Gyönyörű hegyek között utaztunk, míg végül eljutottunk a tengerpartra.  |
| A horvátok végtelenül barátságosak.   |
| Nyáron két hétig Horvátországban nyaraltam.   |
| Sokan érdeklődtek a magyar ételekről és szokásokról.  |
| Azóta is tartom a kapcsolatot két új horvát ismerősömmel.   |

## Megjegyzés

Érdeemes bevinni néhány képeslapot vagy fényképet, amelyeken nemcsak a táj szépsége vagy egy város nevezetességei látszanak. Ha portrékat visz, eljátszhatják a Mit reggelizett? című játék egyszerűsített változatát is. Mesélhet a különböző szokásokról, érdekességekről vagy a különleges ételekről, amelyeket az utazás során felfedezett.

## 13. Tapasztalatszere

|                                    |  |
|------------------------------------|--|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | Egymás (interkulturális) tapasztalatainak jobb megismerése, minden csoporttag részvétele, egymásra figyelés és egymástól kérdezés  |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Interkulturális találkozások megbeszélése a tanár és a diákok tapasztalatai alapján, érdeklődés felkeltése más kultúrák iránt, előítéletek megkérdőjelezése  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> utazással kapcsolatos kifejezések és melléknevek.<br><b>Nyelvtan:</b> múlt idő, kérdő szórend.<br><b>Beszédkésztség:</b> történetek összegzése, kérdésfeltevés, beszélgetés kezdeményezése.<br><b>Íráskésztség:</b> mondatalkotás megadott kezdéssel. |
| <b>Csoportnagyság</b>              | 4–20   |
| <b>Korosztály</b>                  | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>               | Írjon néhány mondatot saját utazásairól a minta alapján és vigye ezt be az órára. Készítsen másolatot vagy kivetíthető diát a mondatkezdetéről. Annyi üres kártyát vagy lapot készítsen elő, ahány diák van a csoportban.  |
| <b>Kellékek</b>                    | A saját mondatai, a lemásolt mondatkezdetek, üres kártyák, illetve lapok   |
| <b>Teremrendezés</b>               | A székeket körbe vagy U alakba kell rendezni.  |
| <b>Idő</b>                         | 20–25 perc   |

### A feladat menete:

1. Bevezetéképpen mondja el, hogy külföldiekkel való tapasztalatokat kell majd ebben a játékban felidézni. Nem baj, ha valaki még nem járt külföldön, itthon is találkozhatott már más kultúrákból származó emberekkel, vagy filmekből és könyvekből is meríthet példákat.
2. Ossza ki (vagy vetítse ki) a mondatkezdeteket, és kérje meg a diákokat, hogy egy ilyen interkulturális találkozásra visszaemlékezve, minél többet próbáljanak befejezni közülük. (Ekkor, ha szükséges, adhat példákat a saját mondatai közül.)
3. Amikor kész vannak, akkor mindenki kap egy kártyát vagy lapot, amelyre átmásolja a legérdekesebb mondatát, de nem írja rá a nevét.
4. A kártyákat szedje be, keverje össze, és újra ossza ki!
5. Az első diák felolvassa a kapott kártyán szereplő mondatot, és a csoport megpróbálja kitalálni, hogy ki írhatta azt.
6. A mondat szerzőjének az első diák feltehet egy-két kérdést, hogy többet is megtudjanak a történet háttéréről.
7. Ezután a második diák, aki már elmesélte a saját mondatának történetét, felolvassa az általa kihúzott kártyán szereplő következő mondatot.
8. Ezeket a lépéseket addig ismétlje, amíg mindenkire sor nem kerül.
9. A feladat végén érdemes elbeszélgetni arról, hogy mindenki más normák és értékek szerint nő fel, és teljesen természetes, hogy meglepődik, elcsodálkozik, vagy esetleg zavarba jön, ha nem az általa ismert és megszokott reakciókat látja, illetve hallja. Arról is érdemes szót ejteni, hogy a meglepő, zavarba ejtő dolgok magyarázatát hogyan is lehet megtudni: megkérdezzük-e beszélgető partnerünket, vagy inkább valaki másnál érdeklődünk?

## Kártya

| Interkulturális tapasztalatok |
|-------------------------------|
| Furcsa volt, amikor...        |
| Érdekes volt, hogy...         |
| Meglepődtem, amikor...        |
| Zavarba jöttem, amikor...     |
| Nagyon tetszett, hogy...      |

## Példák

Furcsa volt, amikor francia barátaim valamin megsértődtek, vagy legalábbis hirtelen nagyon mogorvák lettek, és fogalmam sem volt, hogy mit ronhattam el.

Meglepődtem, amikor egy nemzetközi vacsorán afrikai ismerősök kézzel kezdték el enni a főtt ételeket.

Nagyon zavart, amikor a vonaton mellettem utazó hollandok hangoskodni kezdtek. Az is zavart, hogy zavar a jókedvük.

Nem értettem a helyzetet, amikor a Közel-Keleten a férfiak, akiknek bemutatnak, nem fogadták el a kinyújtott kezemet.

Zavarba jöttem, amikor egy kisfiú odajött hozzám kéregetni az utcán.

Nagyon tetszett, amikor Spanyolországban több százan, fiatalok és idősek, táncoltak és énekeltek éjszaka az utcán.

## 14. Utazás előtt (vagy helyett)

|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Csoportépítés a közös projekt révén, önálló kutatásra, tanulásra nevelés   |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Interkulturális ismeretek gyarapítása, a megfigyelési és interpretálási készségek és a nyitott, előítélet-mentes hozzáállás fejlesztése, felkészítés egy igazi vagy képzeletbeli utazásra.   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> a kiválasztott témaköröktől függ.<br><b>Íráskészség:</b> a kiselőadáshoz és a megfigyelési feladatokhoz jegyzetek készítése, esetleg fogalmazás írása.<br><b>Olvasási készség:</b> búvárkodás útikönyvekben, interneten.<br><b>Beszéd-készség:</b> szokások, különleges jellemzők, illetve események leírása vagy körülírása, kiselőadás tartása. |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | Bármekkora   |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>                     | A kiválasztott feladatoktól függően keressen néhány képet, prospektust és útikönyvet arról az országról, ahova az utat tervezi. Lehetőleg olyan anyagokat gyűjtsön, amelyekben a turistáknak megmutatott látnivalókon kívül az adott kultúra értékrendjéről, sajátos szokásairól is szó esik.  |
| <b>Kellékek</b>                          | Képek, prospektusok, útikönyvek, filctollak, papírok, rajzszög, gyurmargasztó  |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Bármilyen  |
| <b>Idő</b>                               | A kiválasztott feladat(ok)tól függően 20 perc, de akár több óra is lehet.  |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Huber-Kriegler et al. (2003)   |

### A képzeletbeli vagy valós utazás közös megtervezéséhez válogasson az alábbi ötletek közül!

1. Vigyen be minél több képet, prospektust, könyvet az úti célról, és adjon 10–15 percet a diákoknak, hogy egyénileg vagy párokban búvárkodjanak. Adhat esetleg konkrét szempontokat is nekik, amelyekre különösen oda kell figyelniük. Az olvasgatás után mindenki (vagy minden pár) elmesélhet egy érdekességet a többieknek az olvasottakból.
2. A következő órára vagy egy következő alkalomra kérje meg a diákokat, hogy könyvekből vagy az internetről szerezzenek minél több információt a kiválasztott ország, illetve város látnivalóiról vagy az ottani emberek szokásairól, hiedelmeiről, a testbeszédéről, a családi vagy az iskolai életről, azaz bármiről, ami őket különösen érdekli. A következő órára minden pár készüljön poszterrel vagy diasorral illusztrált rövid kiselőadással. A posztereket tegyék ki a falra, hogy mindenki mindent alaposan végigolvashasson.
3. A megfigyelési készség fejlesztéséhez a következő feladatokat adhatja:
  - Mindenki egy héten keresztül figyelje meg, hogy anyanyelvén, az otthoni kultúrában kinek hogyan köszön, miről beszél, illetve nem beszél, milyen gyorsan tér rá a lényegre, mit visel különböző alkalmakra, stb. Készítsenek jegyzeteket, és a megfigyeléseik mellé írják le, hogy megérzéseik szerint milyen különbségekre lehet számítani ezeken a területeken egy másik kultúrában, ahová a képzeletbeli vagy a valós utazást tervezik.
  - Az órán készítsenek közösen egy megfigyelési szempontokat tartalmazó táblázatot (lásd még: Nonverbális kutatás, illetve Filmes fordulatok), és minden diák (vagy csoport) egy-két héten át próbálja meg kitölteni azt a tévében, mozifilmekben vagy irodalmi művekben tett

megfigyelései alapján. Az eredményeket a párok (vagy csoportok) a megadott órán együtt illusztrálják képekkel, szövegrészletekkel a színes filcek és papírlapok segítségével.

4. Hívjon meg egy-két „világlátott” vendéget az órára. Olyan vendégeket, akik jártak már vagy éltek az adott országban vagy nyelvterületen, esetleg odavalósiak. Diákjai készüljenek erre az órára konkrét kérdésekkel. Ha nem tud vendéget meghívni, akkor esetleg a tévéműsorból mutasson be olyan interjút, amelyben valaki arról beszél, hogy milyen élmény más országban élni, mint ahova született az ember.
5. Készítsen szerepkártyákat, melyek szerint a diákoknak különböző párbeszédet kell megírniuk és eljátszaniuk a repülőtéren, vasútállomáson, vendéglőben vagy a vendéglátó családnál, utcán, üzletben stb.
6. Ha módja van rá, próbáljon az adott nyelvterületről néhány levelezőpartnert szerezni a diákjainak, akiknek e-mailben kérdéseket tehetnek fel, illetve akikkel esetleg hosszabb távú levelezésbe kezhetnek. Ha tényleges csereútra készül a diákjaival, akkor természetesen a leendő cserepartnerekkel kell felvenniük a kapcsolatot (lásd még a Képes újság vendégeknél című feladatot).





## 15. Honvág

|  |   |
|--|---|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Egymás érzéseinek, értékeinek és tapasztalatainak megismerése kis csoportokban  |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | A saját kultúra szerepének, jellemzőinek és fontosságának tudatosítása, felkészülés (hosszabb) külföldi tartózkodásra   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> mindennapi élettel, utazással, szokásokkal kapcsolatos kifejezések gyakorlása vagy ismétlése.<br><b>Nyelvtan:</b> feltételes mód.<br><b>Beszédképesség:</b> beszélgetés, vita. |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | Bármekkora  |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>                     | –   |
| <b>Kellékek</b>                          | –   |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Csoportmunkához és körbesétáláshoz alkalmas elrendezés  |
| <b>Idő</b>                               | 15 perc   |

### A feladat menete:

1. Kérdezze meg a diákokat, hogy töltött-e már valamelyikük hosszabb időt külföldön, és ha igen, akkor hol, mennyi ideig és kivel volt ott.
2. Ha van olyan diák a csoportban, aki tud ilyen élményről beszélni, akkor kérje meg a többieket, hogy tegyenek fel minél több kérdést neki vagy nekik az ott-tartózkodás izgalmas, érdekes vagy éppen nehéz szakaszairól. Ha nincs ilyen diák a csoportban, akkor saját élményeiről mondjon néhány szót, majd biztassa őket, hogy kérdezzenek.
3. A következő lépésben a diákok két-három fős csoportokban először egyénileg gondolkodnak és jegyzetelnek, majd közösen megbeszélik, hogy mi hiányozna nekik itthonról leginkább, ha három (vagy négy, öt, hat) hónapra kimennének külföldre tanulni vagy dolgozni. Ha szükséges (például idegennyelv-órán), akkor írjanak fel közösen a táblára egy-két példamondatot: „Ha hosszú ideig külföldön élnék, nem ehetnék gulyáslevest.” „Ha X országban tanulnék, nagyon hiányozna a kutyám.”
4. Minden csoport írjon néhány mondatot közösen azokról a dolgokról, amelyeket a legjobban hiányolnának, ha külföldön élnének hosszabb ideig.
5. A listákat ragasszák fel a falra, és mindenki sétáljon körbe, hogy a többi csoport listáját is végigolvassa.
6. Beszélje meg az egész csoporttal, hogy miben egyeztek meg, és miben különböztek a listák, hogy miért hiányolnák azokat a dolgokat, amelyeket felírtak, és mit tennének a honvág leküzdéséért.

### Megjegyzés

A honvág leküzdésének talán legfontosabb gyógymódja a felkészülés arra, hogy máshol minden más lehet. Ha ezt tudjuk és elfogadjuk, sőt kíváncsiak vagyunk ezekre a különbségekre, és nem ítéljük el a máságot, akkor könnyebben fogjuk a honvágyat is legyőzni. Fontos elmondani a diákoknak, hogy külföldön először általában minden izgalmasnak és egzotikusnak tűnik, és csak akkor kezd az ember esetleg furcsán érezni magát, ha sokáig tartózkodik a másik kultúrában, és nincsenek körülötte az ő anyanyelvét beszélők. Ezt is át lehet jól vészelné, ha az ember nyitott marad, és nem szégyelli megkérdezni, hogy mit hogyan szokás csinálni vagy mondani az adott



országban. Érdeemes mindig megbeszélni a nehézségeket a helybéliekkel, akik az esetek többségében meg fogják érteni, hogy a beilleszkedés nem feltétlenül könnyű. Gulyáslevest pedig máshol is lehet főzni, és az ember a kuttyáját is magával viheti, ha hosszabb időre költözik külföldre.



## 16. Magyarok más szemmel

|                                    |   |
|------------------------------------|---|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | Ismerkedés, csoportépítés, önálló kutatás   |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Sztereotípiák megkérdőjelezése, nyitottság, önkritika fejlesztése, saját kulturális háttér tudatosítása   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókinccs:</b> a saját kulturális szokások témakörében szókinccsbővítés.<br><b>Olvasási készség:</b> rövid, ismeretlen szövegek lényegének megértése.<br><b>Nyelvtan:</b> szövegelemzés.<br><b>Íráskészség:</b> rövid szövegek összefoglalása.<br><b>Beszéd-készség:</b> szövegek szóbeli összefoglalása, beszélgetés. |
| <b>Csoportnagyság</b>              | Bármekkora  |
| <b>Korosztály</b>                  | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>               | Az állításokat (lásd a példát) a tanulók nyelvtudásához, érdeklődési köréhez és korához kell igazítani és lefordítani a célnyelvre. Hasonló állítások gyűjtéséhez jó forrás lehet egy-egy Magyarországon kiadott idegen nyelvű hetilap vagy külföldieknek írt útikönyv vagy blog.   |
| <b>Kellékek</b>                    | Fénymásolt vagy kivetített állítások  |
| <b>Teremfelrendezés</b>            | Bármilyen   |
| <b>Idő</b>                         | 30 perc   |
| <b>Eredeti ötlet</b>               | Rimmer (1998 <sup>2</sup> ; 2003 <sup>4</sup> )   |

### A feladat menete:

1. Kérdezze meg a tanulókat, hogy hallottak-e már külföldiektől jót vagy rosszat mondani a magyarokra. Ha vannak ezzel kapcsolatos tapasztalataik, akkor beszélje meg azokat a csoporttal. Ha nincsenek, akkor rögtön térjen rá a saját gyűjteményére.
2. Ossza ki a fénymásolt állításokat, amelyeket a tanulók önállóan elolvasnak. Ha idegen nyelven vannak az állítások, akkor hívja fel a figyelmüket arra, hogy nem kell minden egyes szót ismerniük ahhoz, hogy az állítások lényegét megértsék.
3. Ha mégsem értik, akkor a szövegben rejlő fontosabb nyelvi fordulatokat segítsen nekik megfejteni.
4. A tanulók pármunkában megbeszélik, hogy melyik állítás tűnik nekik furcsának, viccesnek, lehangolónak vagy esetleg igazságtalannak.
5. A párok beszámolnak a megbeszélésük eredményéről a csoportnak úgy, hogy saját szavaikkal összefoglalják az állítást, amelyről azután elmondják a véleményüket. (Ha ez nehéz feladat lenne nekik előkészítés nélkül, akkor a beszámoló előtt írassa le velük párban az összefoglalást és a reakcióikat is. Írás közben körbejárhat, és segíthet nekik szavakkal, kifejezésekkel.)
6. A csoport összehasonlítja a különböző tapasztalatokat és véleményeket. Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy:
  - Mindenki másképp csinálja és másképp látja a dolgokat aszerint, hogy miben és hogyan nőtt fel.
  - Nem biztos, hogy az az egyetlen helyes nézőpont vagy viselkedési forma, ami nálunk elterjedt.
  - Van, akinek azt jelenti a vendégszeretet, hogy mindenhova elkísérik, mindent megmutatnak, illetve elmagyaráznak neki, és úgy gondoskodnak róla, mint egy kisgyerekről. Van,

akinek viszont az a helyes vendéglátás, amikor a vendégnek meghagyjuk a szabadságát, hogy az ideje nagy részében önállóan fedezhesse fel a városunkat.

– Lehetünk és legyünk is büszkék a magyar értékekre, de ne más kultúrák értékeinek a kárára.

7. Hosszú távú szorgalmi házi feladatként kérje meg a tanulókat, hogy gyűjtsenek hasonló állításokat, véleményeket, vagy ha alkalmuk van rá, kérdezzenek meg külföldieket, hogy mi a véleményük a magyarokról, illetve mit találnak nálunk furcsának, érdekesnek vagy szokatlannak.

## Példa

A Magyarországon élő brit és amerikai szerzők által írt Time Out – Guide Budapest című útikönyv (Rimmer 1998<sup>2</sup>; 2003<sup>4</sup>) korábbi kiadásaiból:

Itt ritkán lehet kisgyerekeket látni a vendéglőkben vagy más „felnőtt” helyen, mert a gyerekeknek otthon kell maradni az anyukájukkal egészen addig, amíg meg nem tanulnak kis méretű felnőtteként csendesen és jól nevelten viselkedni.

Ha a finom fűszeres ízek kedvéért jön Magyarországra, csalódní fog. Az étlapokon általában nehéz és egyhangú disznóhúsból vagy csirkehúsból készült ételek szerepelnek szétfőzött zöldségekkel. A húst általában pörköltnek készítik el, vagy panírozzák, saláta helyett savanyúságot adnak. A fűszeres halászlét és a hortobágyi palacsintát mindenképpen érdemes kipróbálni, de vegetáriánusok legtöbbször csak a hideg gyümölcsleves és a rántott gomba közül választhatnak. Viszont csak Magyarországon lehet zsíros kenyeret kapni az amerikai típusú bevásárlóközpontokban.

Ha kételyeid vannak valamiről Magyarországon, akkor mindenképpen fordítva csináld, mint otthon. A magyarok a családi nevüket teszik előre és a keresztnévüket hátulra. A postai címzésnél a város neve után jön az utca név, a házszám, emelet és ajtó. Minden, ami egy brit vagy amerikai hivatalos levélben a jobb felső sarokba kerül, a magyar levelekben balra lent szerepel. És a dátumot úgy kell leírni, hogy év/hó/nap.

A Magyarországra látogató külföldi nők ne csodálkozzanak, ha az itteni férfiak udvariasan előre engedik őket minden ajtónál, átadják nekik a helyet a buszon, vagy segítenek cipekedni. Azon sem kell meglepődni, hogy akár ugyanezek a férfiak hangos megjegyzéseket tesznek a nők alakjára vagy kinézetére az utcán, és kihívóan néznek, ha egy nő egyedül megy be egy étterembe vagy bárba.

A magyaroknak mintha nem lenne térérzéke. Valahogy mindig útban vannak, ha az ember le akar szállni a buszról, vagy fel akar szállni bármilyen közlekedési járműre, ha be akar lépni egy boltba, ha sorban áll a postán vagy a bankban, vagy ha sietni szeretne a mozgólépcsőn.

A magyarok szerint a Balaton a legszebb tó, Budapest a világon a legszebb város, Bartók a legjobb és leghíresebb zeneszerző, és a Micimackó is felülmúlhatatlanul jobb olvasmány magyarul, mint angolul.

## 17. Borúlátó magyarok

|  |   |
|--|---|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Az önismeret fejlesztése és a közös munka csapatépítő hatású  |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | A sztereotípiák veszélyeinek feltárása, a perspektívaváltás gyakorlása  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> emberi tulajdonságokat kifejező melléknevek tanulása, gyakorlása.<br><b>Nyelvtan:</b> összetett mondatok.<br><b>Beszédkészség:</b> beszélgetés, vita, érveléstechnika. |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | Bármekkora  |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>                     | –   |
| <b>Kellékek</b>                          | –   |
| <b>Teremelőrendezés</b>                  | Bármilyen   |
| <b>Idő</b>                               | 15–20 perc  |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Matei, G. S., ECML workshop, Graz (2004)  |

### A feladat menete:

1. A tanulók 3–4 fős csoportokat alkotnak.
2. Minden csoport összeírja, hogy milyen negatív sztereotípiákat hallott már a magyarokkal (illetve ha máshonnan származik, akkor a saját kultúrájával) kapcsolatban.
3. A csoportok választanak a saját listájukról egy olyan sztereotipikus állítást, amelyet meg tudnak és meg akarnak cáfolni. Érveket gyűjtenek azzal kapcsolatban, hogy miért nem igaz rájuk az adott sztereotípiá. A cáfolatot poszteren ábrázolják, vagy néhány mondatban leírják.
4. Minden csoport beszámol a megbeszélés eredményéről.
5. Kérje meg a diákokat, hogy ugyanezekben a csoportokban maradva válasszanak egy másik néppel kapcsolatos negatív sztereotípiát (például az olaszok túl hangosak, az amerikaiak felületesek, a franciák beképzettek).
6. A következő lépésben az lesz a feladat, hogy ha esetleg sok olasz, amerikai, francia (stb.) ilyen is, írják le, miért jó ilyennek lenni, vagyis mik az előnyei annak, ha valaki például hangos, felületes, büszke.
7. A beszámolók után meg kell beszélni az egész csoporttal az általánosításokban való gondolkodás veszélyeit és a negatív sztereotípiák bántó hatását (a sztereotípiákkal kapcsolatban lásd még a Mit reggeliztek? és a Hogyan bosszantsunk másokat? című feladatokat).

## 18. Kínos feszültség

|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | A feladatban szereplő történet mintájára a csoport tagjai is leírhatnak hasonló feszült helyzeteket és saját iskolai konfliktusaikat, természetesen különböző perspektívákat, lehetséges válaszokat és megoldásokat is felvázolva.   |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Ismerkedés mindennapi jelenségek különböző jelentésével, más szokások és értékrendek összehasonlítása a sajátjal, különböző perspektívák megismerése   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> a kiválasztott szituációtól függ.<br><b>Nyelvtan:</b> múlt idő.<br><b>Olvasási készség:</b> szövegértés, elemzés.<br><b>Beszédképesség:</b> összefoglalás saját szavakkal, hasonlítás, beszélgetés.   |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | Bármekkora   |
| <b>Korosztály</b>                        | Alsósok, tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>                     | Írja le egy interkulturális találkozás kritikus pillanatát és a konfliktus okának négy lehetséges magyarázatát (vagy használja a megadott példát). Készítsen másolatot minden diák számára. További hasonló jellegű történeteket angol nyelven „critical incidents” elnevezés alatt lehet keresni az interneten. |
| <b>Kellékek</b>                          | Fénymásolatok  |
| <b>Teremfelrendezés</b>                  | Bármilyen  |
| <b>Idő</b>                               | Olvasás: 10 perc, megbeszélés: 20 perc   |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Huber-Kriegler et al. (2003)   |

### A feladat menete:

1. Egy rövid bevezető és – idegennyelv-óra esetén némi lexikális előkészítés – után kérje meg a diákokat, hogy olvassák el a történetet. Ekkor a négy lehetséges oka a konfliktusnak még ne legyen előttük.
2. Kérje meg őket, hogy párban dolgozva saját szavaikkal foglalják össze a történetet. (Ha két különböző történetet olvasnak, akkor ennek az összefoglalásnak még több értelme van.)
3. Kérdezze meg, hogy szerintük mi volt a probléma. Miért bántódott meg a történet egyik szereplője, és milyen „hibákat” véthetett a másik? Lehet, hogy a beszélgetés során a diákok a négy lehetséges megoldás elolvasása nélkül is rájönnek a konfliktus okára.
4. Ha nincsenek ötleteik, vagy nem találták el a helyes választ, akkor adja ki nekik a négy pontba foglalt magyarázatot, és kérje meg őket, hogy válasszák ki a legvalószínűbbet.
5. Ellenőrizze, hogy mindenki ugyanarra a megoldásra tippelt-e.
6. Árulja el a jó megoldás számát, és beszélje meg a csoporttal, hogy a többi miért nem jöhetett szóba ebben az esetben. Hangsúlyozza, hogy valaminek a tudása önmagában nem elég, mert az értékítélet-alkotásnál az érzelmek erősebbek. A cél tehát az, hogy a tudatosság fejlesztésével az érzelmeinket is tudjuk irányítani.
7. Kérdezze meg a diákokat, hogy ők már keveredtek-e hasonlóan zavarba ejtő, bántó vagy egyszerűen csak érthetetlen helyzetbe, vagy filmekben láttak-e már ilyesmit.

## Mintaszöveg

### Vendégségben

Egy Budapesten élő amerikai fiatalember fél éve járt egy magyar egyetemista lánnyal, amikor a lány szülei először meghívták őt vacsorára egy vasárnap este 7 órára. A fiatalember egy kicsit izgult, mert jó benyomást akart tenni leendő anyósára és apósára. A biztonság kedvéért a legjobb farmerét és ingét vette föl, vásárolt egy üveg jónak tűnő bort és egy szép nagy csokor virágot. Öt perccel 7 óra után csöngetett be, és hamarosan le is ültek vacsorázni. Nagyon finom volt az összes fogás, kivéve a rántott hal, amiből az amerikai fiatalember keveset evett, mert a pontyot nagyon zsírosnak találta. Ennek ellenére többször is megdicsérte és megköszönte a vacsorát. Többé-kevésbé kedélyesen folyt a társalgás, de a háziasszony az egész este során kissé ridegnek és barátságtalannak tűnt. Hazafelé menet a fiatalember végig azon gondolkodott, hogy vajon megbántotta-e valamivel barátnője édesanyját, és ha igen, akkor mivel.

### Lehetséges megoldások:

1. A bor, amit a fiatalember ajándékba vitt, francia bor volt. A lány édesanyja megbántódott azon, hogy a vendég külföldi bort választott a számukra. Úgy érezte, hogy a lánya barátja nem becsüli nagyra a magyar borokat, és ezáltal a magyar kultúrát.
2. Az a tény, hogy keveset evett a rántott halból, azt jelentette a háziasszony számára, hogy nem értékeli a főztjét, pedig ő rengeteget fáradozott, amíg bevásárolt, halat pucolt, és a legjobb családi recept szerint elkészítette az ételt.
3. A virágcsokrot fehér krizantémból állították össze, ami nálunk elsősorban sírokat szokott díszíteni. Bár a lány édesanyja tudta, hogy az amerikai fiatalember ezzel nincs feltétlenül tisztában, mégis nagyon zavarta a dolog.
4. A fiatalember farmerben, ingben és pulóverben érkezett a vendégségbe, és le sem vette a cipőjét, amikor belépett a lakásba. Egy magyar házigazda számára egy ilyen jellegű vacsorán ennél elegánsabb öltözetben kell megjelenni, és az előszobában a cipőt mindig le kell venni, hogy a lakás ne legyen koszos.

### Válaszok és magyarázatok:

1. Valószínűleg kevés magyar házigazda bántódna meg azon, hogy milyen bort kap ajándékba. Keress jobb megoldást!
2. Az ételek és az evés körüli konfliktusokra általában lehet számítani. Ebben az esetben azonban nem ez a legjobb válasz, mivel a fiatalember mindenből evett, mindent megdicsért, és csak a halból fogyasztott keveset. Bár sokszor a fanyalgó csipegetés is sértő lehet egy magyar háziasszony számára, keress jobb megoldást!
3. Annak ellenére, hogy a magyar háziasszony elvileg tudatában volt annak, hogy egy amerikai számára mást jelenthet a fehér krizantém, mint egy magyar számára, annyira zavarta a temetőhöz kapcsolódó asszociáció, hogy nem tudott felengedni a vacsora során. A virágcsokor volt a sértődés fő oka. Ez a legjobb válasz.
4. A farmer-ing-pulóver öltözékekkel valószínűleg manapság kevés magyar házigazdának lenne problémája. Hogy a cipőt kötelező-e, illetve illik-e levenni az ajtóban, az előszobában vagy a lépcsőházban, azt nálunk is minden családban máshogy ítélik meg. Keress jobb választ!



## 19. Képes újság vendégeknek

|                                    |   |
|------------------------------------|---|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | Az önálló kutatás, az egymásrautaltság és a közös kreatív alkotás csapatépítő hatású.   |
| <b>Interkulturális célok</b>       | A saját kultúra szerepének, jellemzőinek és azok fontosságának tudatosítása, empátia fejlesztése  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> a témaköröktől függ.<br><b>Nyelvtan:</b> mondat- és szövegszerkesztés.<br><b>Íráskészség:</b> fogalmazás.<br><b>Beszéd-készség:</b> szokások, különleges jellemzők, illetve események leírása vagy körülírása.                       |
| <b>Csoportnagyság</b>              | Bármekkora  |
| <b>Korosztály</b>                  | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>               | Keressen néhány prospektust, szakácskönyvet és/vagy útikönyvet valamelyik célnyelvi kultúráról, és vigye be az órára. Lehetőleg olyan anyagokat gyűjtson, amelyekben az adott kultúra értékrendjéről, sajátos ételeiről vagy szokásairól is szó esik. |
| <b>Kellékek</b>                    | Prospektusok, útikönyvek stb.   |
| <b>Teremrendezés</b>               | Bármilyen   |
| <b>Idő</b>                         | Búvárkodás: 15 perc, ötletbörze: 15 perc. A következő tanórán az alkotás és bemutatása: 45 perc   |

### A feladat menete:

1. Mutasson meg a csoportnak néhány turisztikai prospektust, étlapot, szakácskönyvet és/vagy egy-két útikönyvet az egyik országról, amelynek a nyelvét ismerik valamennyire. Hagyjon elég időt, hogy a diákok mindenbe beleolvassanak egy kicsit.
2. Kérdezze meg őket, hogy egy hozzánk látogató cserediáknak vagy diákcsoportnak ők mit mondanának el Magyarországról, különösen a magyar hagyományokról, szokásokról, hiedelmekről és a helyes viselkedéssel kapcsolatos különleges tudnivalókról.
3. Ha sikerült néhány ötletet összegyűjteni, kérje meg a tanulókat, hogy következő órára gyűjtsenek további ötleteket és esetleg képeket is egy igazi vagy képzeletbeli külföldi vendég vagy (iskolai) csoport számára írandó ismertetőhöz vagy iskolai újsághoz.
4. A következő órán a diákok 6–8 fős csoportokban állítsanak össze a hozott anyagokból és ötletekből egy „Túlélési ABC”-t az ide látogató (vagy képzeletbeli) vendégek számára.
5. A kész művekből olvassanak fel részleteket, és tűzzék is ki az újságokat a falra, hogy mindenki mindent végigolvashasson az órán vagy az óra után. Természetesen, ha cserediákot vagy csoportot várnak, vagy ha meg tud hívni legalább egy külföldi vendéget, akkor mindenképpen mutassa meg neki(k) a diákok által készített „Túlélési ABC”-ket, és kérje meg a vendég(ek)et, hogy tegyen(ek) fel további kérdéseket a csoportnak az olvasott információkkal kapcsolatban.

### Kiindulópontok az ötletbörze beindításához:

- Iskola: hatosztályos, szakközép-, csillagos ötös, hármassal alá, bukás, lyukasóra, szalagavató, ballagás, tabló, érettségi találkozó
- Étkezés: gulyásleves, töltött káposzta, pörkölt, zsíros kenyér, mákos és diós bejgli, disznóvágás, fehér abrosz
- Köszönés: puszi vagy kézfogás, tegezés vagy magázás, megszólítás

- Udvarias viselkedés: buszon, üzletekben, vendégségben, tanórán, munkahelyen, sorban álláskor
- Pontosság: iskolában, munkahelyen, vacsorameghívásnál, randevún

## Megjegyzés

Fontos, hogy egy-egy alkalommal csak néhány dologra koncentráljunk, vagy a különböző csoportok különböző témaköröket dolgozzanak fel (például: ételek és éttermi tudnivalók, látványosságok és közlekedés egy bizonyos városban, iskolai élet). Esetleg néhány szempontot is lehetne adni a diákoknak arra vonatkozóan, hogy az önálló munkában mire készüljenek. Azt is fontos lenne meghatározni, hogy pontosan kik is azok a külföldiek, akik számára összeállítják az újságot. Az életkoruk, foglalkozásuk (stb.) nagyon befolyásolhatja, hogy mire kíváncsiak. Így a diákok még egy kis empátiát is gyakorolhatnak, mert bele kell élniük magukat a leendő olvasó szerepébe.





## 20. Kézfogás, ölelés vagy puszi

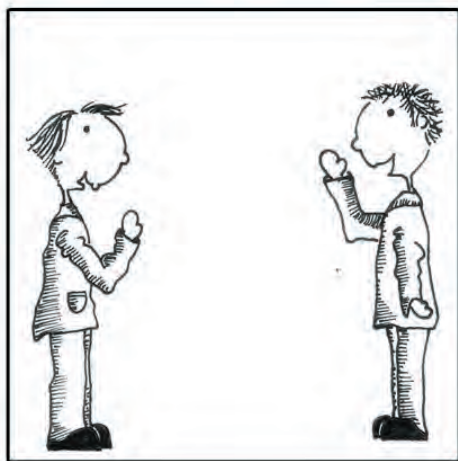
|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Ha a szövegeket mozaikmódszerrel dolgozzák fel, akkor az egyenlő részvétel, a párhuzamos interakció, az egyéni felelősség és az egymásrataltság mind a kooperációs készségeket fejleszti.  |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Kulturális hasonlóságok és különbségek tudatosítása a köszönéshez kapcsolódó testbeszédben   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> mindennapi étellel, utazással, szokásokkal kapcsolatos kifejezések gyakorlása, vagy ismétlése.<br><b>Nyelvtan:</b> jelen idő, feltételes mód, kérdésfeltevés.<br><b>Olvasási készség:</b> rövid szövegek megértése, összefoglalása.<br><b>Beszédkészség:</b> beszélgetés, vita. |
| <b>Egyéb célok</b>                       | Mozgás   |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | Bármekkora (mozaikmódszer használata esetén három olvasnivaló szöveghez 3 x 3–5 fő lenne az ideális)   |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>                     | A lenti szövegek célnyelvre fordítása, sokszorosítása  |
| <b>Kellékek</b>                          | Fénymásolatok  |
| <b>Teremelőrendezés</b>                  | Bármilyen  |
| <b>Idő</b>                               | 15-20 perc   |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Huber-Kriegler et al. (2003)   |

### A feladat menete:

- Ha meg akarja lepni az osztályt, menjen oda óra elején az egyik tanulóhoz és nyújtson kezét neki (mondjuk a balt), mondja azt, hogy örül a találkozásnak, és érdeklődjön, hogy jól érzi-e magát. Ha zavar vagy nevetés a válasz, beszéljék meg, mi lehet az oka, vajon mit csinált rosszul?
- Kérdezze meg az osztályt, hogy ők hogyan szoktak egymásnak köszönni, mikor fognak például kezét, adnak puszit vagy kézcsókot, esetleg ölelést, mikor szoktak meghajolni.
- Ha a diákoknak lehet némi tapasztalata más kultúrák köszönési szokásairól, próbálja rávenni őket, hogy meséljenek arról, ha valamit máshol máshogyan szoktak csinálni az emberek. Ha személyes tapasztalatuk nincs, gondoljanak filmekben látott jelenetekre.
- A következő kérdések segíthetnek a rávezetésben:
  - Más országokban milyen gesztusokat használnak az emberek, amikor először találkoznak? Milyeneket, ha jó barátok, családtagok, üzletfelek, munkatársak?
  - A gesztusokban, szemkontaktusban, fizikai érintkezésben mi tekinthető támadó gesztusnak a mi kultúránkban, illetve más általunk ismert kultúrákban?
  - Az újonnan megismert emberek szemébe nézünk, amikor beszélgetünk velük? Hosszan vagy röviden nézünk a szemükbe? Megérintjük őket? Hány lépés távolságról beszélgetünk velük?
- Olvassák el a három rövid szöveget, és kérdezze meg a diákokat, hogy melyiket találják a legmeglepőbbnek. Olvashatják különböző csoportok a különböző szövegeket, majd miután megbeszélték, amit olvastak, átszervezhetjük az osztályt vegyes csoportokat alkotva úgy, hogy minden szöveget minden új csoportban képviseljen valaki.
- Kérdezze meg, hogy milyen hasonló viselkedési formákat tudnak felhozni példaként a saját kultúrájukból vagy más általuk ismert kultúrákból.

7. Foglaldj össze a köszönés és a testbeszéd témakörét úgy, hogy a következőkre mindenképpen térjenek ki:

- Mindenhol mások a köszönési szokások: barátok és rokonok között Lengyelországban például nagyon gyakori a kézcsók, Japánban a meghajlás, Franciaországban a három vagy négy puszi, Amerikában puszi helyett az ölelés. Ha az ember felkészült arra, hogy mindenhol mások a szokások, és esetleg mást jelent egy puszi vagy egy kézfogás, mint nálunk, akkor kevésbé fog zavarba jönni, amikor külföldiekkel találkozik.
- A legtöbb európai kultúrában, úgy tűnik, sokkal elfogadottabb és általánosabb, hogy a nők érintik meg egymást, mint a férfiak, és az effajta szocializáció már kiskorban megkezdődik. Óvodáskorú lányokat gyakran lehet puszilkodni és ölelkezni látni, míg az ugyanilyen korú fiúk inkább ritkán vagy sosem érintik meg egymást.
- A „személyes” és „társas” tér fogalma szintén kulturálisan szabályozott. A „személyes tér” nemcsak arra vonatkozik, hogy egy embernek mekkora szabad területre van szüksége maga körül beszélgetés közben, hanem olyan kérdésekre is kiterjed, mint a lakáshasználat. Hasonlítsuk össze, hogy egy lakásban vagy házban milyen helyiségeket neveznénk „nyilvánosnak” (ahova bármikor bemehetnek az új ismerősök), és milyen helyiségeket neveznénk „privátnak” (ilyen például a hálószoba, de idetartozik általában a kamra is).



## Mintaszövegek

### **Kézfogás**

Egy angliai szórakozóhelyen egy német diák meglepőnek találta, hogy csak a férfiak voltak hajlandók kezet fogni vele, amikor bemutatták őt. A nők általában csak intettek, aztán visszavonultak. Az ő kultúrájában a nők is kezet fognak első találkozásukkor. Egy izraeli utazás során viszont a férfiak utasították vissza kinyújtott kezét, mert arra felé az a szabály, hogy férfiak nem érinthetnek meg ismeretlen nőket.

### **Ölelkező férfiak**

Egy Szaúd-Arábiában dolgozó közép-európai technikus néhány hónapig igencsak meglepődve élte meg az arab férfiak folytonos fizikai kontaktusát. Egy hazai levelében a következő dolgokról számolt be: „a buszokon nagyon közel álltak egymáshoz, gyakran megérintették egymás hátát, vállát, nyakát, még a másik derekát is. Sokszor összeölelkeztek, sőt, az utcán egymás derekát átkarolva mentek. Nem valószínű, hogy mindannyian melegek.”

### **Személyes zóna**

Gyakran láthatjuk egy szobában egymást „körbekergetni” a különböző kultúrákból származó beszélgető embereket. Egyikük mindig előrébb lép, hogy közelebb kerüljön a másikhoz, a másik pedig visszalép, hogy kicsit több hely legyen közöttük. Ez azért van így, mert a két beszélgető félnek különböző méretű védőbuborékra van szüksége maga körül. Más szóval, a körülöttük lévő megszokott „személyes zónájuk” nagysága különbözik.

## 21. Kényes témák

|                                    |  |
|------------------------------------|--|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | A pármunka növeli az aktivitást és a párhuzamos interakciót, az egyéni felelősség és az egymásrautaltság hozzájárul a közös munka sikeréhez.   |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Kulturális különbségek tudatosítása a beszédtema-választásban  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> mindennapi étellel, utazással, szokásokkal kapcsolatos kifejezések gyakorlása vagy ismétlése.<br><b>Nyelvtan:</b> feltételes mód, kérdésfeltevés.<br><b>Beszédképesség:</b> beszélgetés, ok-okozat kifejtése. |
| <b>Csoportnagyság</b>              | 16–20 (nagyobb csoport/osztály esetén több idő kell)   |
| <b>Korosztály</b>                  | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>               | A lenti kérdések, fénymásolása vagy kivetítése és szükség esetén célnyelvre fordítása  |
| <b>Kellékek</b>                    | Fénymásolatok vagy vetítő  |
| <b>Teremrendezés</b>               | Pár- és csoportmunkához alkalmas elrendezés  |
| <b>Idő</b>                         | 30 perc + bűvárkodás   |
| <b>Eredeti ötlet</b>               | Huber-Kriegler et al. (2003)   |

### A feladat menete:

1. Ha fel akarja rázni a csoportot, kezdje a beszélgetést olyan kérdéssel, amely biztosan meglepi a diákokat. Például: van-e partnerük, mennyit keresnek a szüleik, mikor voltak utoljára templomban? – Természetesen nem kell megvárnia, amíg valaki válaszol, elég, ha a diákok meglepődnek egy kicsit.
2. Kérdezze meg őket, hogy volt-e már hasonló élményük, és általában mik azok a témák, amelyekről nem illik faggatózni.
3. Mondjon néhány példát arra, hogy más kultúrákban a beszélgetőpartnerek korától és viszonyától függően mik a tabutémák.
4. Adja ki a diákoknak a lenti kérdéseket, hogy 3–4 fős csoportokban megbeszélhessék, vajon mikor és hogyan hozhatók szóba ezek a témák a saját kultúrájukban.
5. A következő lépésben ahhoz, hogy mindenkinek legyen saját feltérképezendő területe, úgy is strukturálhatja a feladatot, hogy a diákok párokat alkotnak, minden pár húz vagy választ egy témakört, és azt dolgozza ki akár könyvek vagy internet segítségével. Itt a fő kérdés, amire a választ keresik az lesz, hogy hogyan viszonyulnak az emberek az adott témához azokban a kultúrákban, illetve azokon a nyelveken, amelyeket a diákok ismernek és beszélnek.
6. Ha több időt is tud szánni a projektre, akkor érdemes a rövid órai bűvárkodást kiegészíteni némi otthoni gyűjtőmunkával: internet, filmek, regények, esetleg interjúk itt élő külföldiekkel.
7. A párok beszámolnak az eredményről, és összevetik saját véleményüket a többiek véleményével, illetve a tanár ismereteivel és tapasztalataival.
8. A megbeszélés végén valószínűleg az fog kiderülni, hogy a felsorolt témákat minden kultúrában óvatosan kell kezelni, és jobb mindig előre megkérdezni más kultúrából származó beszélgetőpartnerünket arról, hogy náluk nem sértünk-e meg valakit, ha ezt vagy azt a témát szóba hozzuk. Arra is kitérhet, hogyan lehet rájönni arra, ha akaratlanul is tabutémát érintettünk. Azt szintén érdemes megbeszélni, hogyan lehet esetleg elhárítani egy kellemetlennek tűnő kérdést, ha a diákokat kérdezi meg valaki valamilyen zavarba ejtő dologról.

**Kényes témák:**

- **Kor:** Megkérdezhető-e, hogy ki hány éves? Mikor és kitől igen, illetve nem?
- **Családi kapcsolatok:** Lehet családi problémákról, konfliktusokról beszélni? Meg lehet-e azt kérdezni, hogy a másik fél házas, van-e partnere?
- **Egyéb kapcsolatok:** Beszélhetünk a magánéletünkről, a párkapcsolatunkról? Ha igen, akkor milyen részletességgel?
- **Egészség:** Szóba lehet hozni egészségügyi problémáinkat? Mennyit és milyen részletességgel illik betegségekről beszélni?
- **Vallás:** Meg lehet kérdezni a másiktól, hogy hívő-e? Ha igen, akkor milyen felekezethez tartozik, és milyen vallási törvényeket és szabályokat tart be?
- **Politika:** Lehet-e kritizálni vagy dicsérni a kormány vagy az ellenzék politikáját, politikusaikat? Megkérdezhetjük-e, hogy ki melyik pártra szavazott vagy szavazna?
- **Nemzetközi viszonyok:** beszélhetünk-e nemzetközi kapcsolatokról, történelmi konfliktusokról, illetve határokon átívelő feszültségekről?
- **Hivatás:** Meg lehet kérdezni, hogy mi mások foglalkozása vagy beosztása? Beszélhetünk a sajátunkról?
- **Pénz:** Megkérdezhetjük-e, hogy dolgok mennyibe kerülnek, illetve hogy valaki mennyit fizetett értük? Rákérdezhetünk-e, hogy valaki mennyit keres?
- **Viccek:** Lehet viccet mesélni? Mikor nem? Milyen tabutémákat kell kerülni?

## 22. Hangosan vagy halkán?

|  |   |
|--|---|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | A pármunka növeli az aktivitást és a párhuzamos interakciót, az egyéni felelősség és az egymásrautaltság hozzájárul a közös felfedezés élményéhez.  |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Kulturális hasonlóságok és különbségek tudatosítása a beszélgetési stílusokkal kapcsolatban   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> mindennapi élettel, utazással, szokásokkal kapcsolatos kifejezések gyakorlása vagy ismétlése.<br><b>Nyelvtan:</b> jelen idő, feltételes mód, kérdésfeltevés.<br><b>Olvasási készség:</b> rövid szövegek megértése és gyors összefoglalása.<br><b>Beszédképesség:</b> beszélgetés, érvelés. |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | Bármekkora  |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>                     | A lenti szövegek fénymásolása, kérdéssorok készítése, szükség esetén célnyelvre fordítása és másolása   |
| <b>Kellékek</b>                          | Fénymásolatok a szövegekről és szükség esetén a kérdéssorokból  |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Bármilyen   |
| <b>Idő</b>                               | 15 perc   |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Holló–Lázár (2000b); Huber-Kriegler et al. (2003)   |

### A feladat menete:

- Rövid témafelvezetés után a tanulók 3–5 fős csoportokat alkotnak. (Kis csoportlétszám esetén párokban is dolgozhatnak.)
- A csoportok fele az egyik szövegből kap másolatot, a másik fele pedig a másiktól.
- Ha idegennyelv-órán végzik a feladatot, akkor a szöveg gyors elolvasása után tisztázni kell a megértéshez elengedhetetlen ismeretlen szavak jelentését. (Ha sok az ismeretlen szó, akkor célszerű a szövegolvasás előtt segíteni az új szavak jelentésének megtanulásában.)
- A csoportok úgy legyenek ezt követően összevonva, hogy mindkét szöveg képviselve legyen az új, 6–10 fős nagyobb csoportokban.
- A tanulók a nagyobb csoportokon belül párban elmondják egymásnak saját szavaikkal a két szöveg lényegét.
- Ossza ki nekik a kérdéssorokat, és kérje meg őket, hogy válaszoljanak a kérdésekre, és vitassák meg a felvetett témákat 5-6 percben.
- Ezután egy-egy szóvivő elmondja a két vagy három nagyobb csoport legfontosabb megállapításait.
- A végső megbeszélésnél fontos, hogy a diákok saját személyes tapasztalatai akár itthoni példák vagy filmélmények alapján elhangozzanak.
- Mielőtt lezárná a beszélgetést, a következőket mindenképpen mondja el (ha a diákok nem mondták volna még el maguktól):
  - Fontos megtanulni, hogy mi számít udvariatlan dolognak a célnyelvi kultúrában, és jó tudatában lenni annak, hogy más országokban esetleg teljesen mást jelent a csend, az egymás szavába vágás vagy a hangos beszéd, mint nálunk.
  - Fontos kideríteni, hogy más kultúrákban az emberek általában nyíltak, szókimondóak vagy inkább tapintatosak, visszafogottak.
- Ha a diákoknak ezzel a témával kapcsolatos személyes, irodalmi, zenei vagy film élményük is van, azt hozzák be vagy írják le a következő órára.

### Hogyan beszélgetünk?

Furcsa helyzet áll elő, amikor két különböző országból származó ember más beszélgetési stílushoz szokott hozzá, és ezért mindent máshogy értelmez, mint ahogy azt a beszélgetőtársa szánta. Van olyan kultúra, ahol beszélgetés közben még a néhány másodpercnyi csend is kellemetlennek tűnik, amit minél gyorsabban „ki kell tölteni” valamilyen mondanivalóval. Máshol viszont fontos tiszteletben tartani az ilyen rövid szüneteket, nem illik rögtön megszólalni, pláne nem a másik szavába vágni. Sokszor abban is nagy különbségek vannak, hogy milyen gyorsan térnek rá a beszélgetőpartnerek a lényegre. Az angolok például „kötelező köröket” írnak le, mielőtt a beszélgetés fő célját szóba hozzák. A kínaiaknál a kötelező körök főleg udvariassági formulák, amelyek nálunk például túlzásnak, sőt mesterként hízelgésnek tünnének. Sokszor a beszélgetőpartnerek hangerejében is vannak különbségek. Az amerikaiak és az olaszok általában hangosabban beszélnek, mint például a csehek vagy a lengyelek. A hangos beszéd az egyiknek természetes, míg a másoknak haragot, tiszteletlenséget vagy agresszivitást sugall.

### Miről beszélgetünk?

Egy multinacionális cégnél dolgozó harmincas éveiben lévő magyar vegyészmérnök nő folyékonyan beszélt angolul, németül és franciául. A nyelvtudását több mint egy évtizede használta formális és informális kommunikációra mindennapi munkájában. Ennek ellenére több évbe telt, mire rájött arra, hogy miért vannak mégis nehézségei a személyes kapcsolataiban az anyanyelvi beszédpartnerekkel folytatott beszélgetések során. Amikor egyszer végre valakitől rákérdezett, hogy megtudja, mi lehet a probléma, kiderült, hogy túl nyersnek és szókimondónak találták, és különösen rossz szemmel nézték, hogy mennyit panaszkodik, és milyen kritikus észrevételeket tesz. A kollégák nem értették, ha valaki tökéletesen beszél a nyelvüket, miért nem használja „tökéletesen a viselkedésüket”. Így éveken át a hölgy ellenszenves személyiségének tudták be a dolgot.



## 23. Furcsa párbeszédnyelvóra

|                                    |  |
|------------------------------------|--|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | A pármunka együttműködésre ösztönöz, és fejleszti a kompromisszumkésztséget.   |
| <b>Interkulturális célok</b>       | A célnyelvi kultúrában elfogadott témaválasztás, beszédfordulatok és viselkedési normák megismerése, megfigyelési készség fejlesztése  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> a párbeszéd témájától függ.<br><b>Nyelvtan:</b> jelen idő, múlt idő, függő beszéd.<br><b>Olvasási készség:</b> rövid, mindennapi párbeszéd olvasása és értelmezése.<br><b>Íráskészség:</b> fordítás gyakorlása.<br><b>Beszédkészség:</b> a fordítás nehézségeinek megbeszélése. |
| <b>Csoportnagyság</b>              | Bármekkora   |
| <b>Korosztály</b>                  | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>               | Keressen vagy írjon a lenti példához hasonló párbeszédet, amelyek nehezen fordíthatók le a célnyelvre, illetve vissza. Olyan szövegrészlettel érdemes dolgozni, amelyben a témaválasztás, a nyelvhasználat és a viselkedés terén is különbségek mutatkoznak a célnyelv és az anyanyelv között.   |
| <b>Kellékek</b>                    | Fénymásolt párbeszéd(ek)   |
| <b>Teremrendezés</b>               | Bármilyen  |
| <b>Idő</b>                         | Fordítás: 5–10 perc, megbeszélés: 10–15 perc/párbeszéd   |
| <b>Eredeti ötlet</b>               | Holló–Lázár (2000a)  |

### A feladat menete:

1. Kérjen meg két diákot, hogy olvassák fel a kiválasztott párbeszédet magyarul.
2. Kérdezze meg a csoportot, hogy el tudják-e képzelni azt a szituációt, amikor ez a párbeszéd a célnyelven hangzik el. Valószínűleg azt fogják mondani, hogy igen. (Ha azt mondják, hogy nem, és jól meg is tudják indokolni, akkor ugorja át a következő pontokat, és folytassa az ötödiktől a feladatot.)
3. Próbálják meg párokban lefordítani a kiválasztott párbeszéd(ek) mondatait. Amikor ellenőrzik, mindenképpen fogadjon el több változatot is, ha azok nyelvtanilag és lexikálisan helyesek.
4. Mondja el a diákoknak, hogy amit együtt lefordítottak, az még mindig furcsán hangozna egy, a célnyelvet anyanyelvként beszélő hallgatónak. Kérdezze meg őket, hogy tudják-e miért?
5. Vezesse rá a diákokat, és beszélje meg velük, hogy a közvetlenség, nyers fogalmazás, panaszkodás, személyeskedés, pesszimista hozzáállás vagy a témaválasztás (a kiválasztott párbeszéd től függően) lehet, hogy nem mindenhol elfogadott.
6. Próbáljanak olyan párbeszédet alkotni, amely elfogadható lenne az adott szituációban. Ha ez semmiképpen sem megy (például az 1. szöveg angolul nem létezhet), akkor problémamegoldó feladat keretében először párokban dolgozva, majd együtt találják ki, hogy miként lehetne elkerülni a helyzetet vagy megoldani azt.

### Megjegyzés

Fontos, hogy ne kezeljük ezt a gyakorlatot hagyományos fordítási feladatként. Frusztráló lenne a diákoknak, ha egyedül kellene lefordítaniuk a szöveget, és a végén az derülne csak ki, hogy nincs is igazán jó megoldása a feladatnak. Fontos a közös munka és annak a megbeszélése, hogy udvarias társalgásnak melyek a sajátosságai a célnyelven, illetve az anyanyelven.



Az első párbeszédben számos olyan pragmatikai és szociokulturális hiba lesz egy nyelvtanilag és szóhasználatilag helyes szó szerinti fordításban, amelyek miatt ez a szöveg, illetve szituáció ango-  
lul nem elképzelhető. Angliában vagy Amerikában a diákok szinte biztos, hogy nem telefonálná-  
nak egy tanárnak határidő hosszabbításért, nem elégedetlenkednének az engedmény mértéke hal-  
latán, nem hivatkoznának családi problémákra és egyéb kötelességeikre, amikor egy elmulasztott  
dolgozat esetleges kései beadásáról van szó.

A második párbeszédben a két barát beszélgetése közben pillanatok alatt szóba kerülő rossz élmé-  
nyek, lehangoló tapasztalatok és „negatív bókok” nálunk gyakoribbak, máshol viszont nagyon  
furcsa fogadtatásra találhatnak.

A harmadik párbeszédben a lehangoltság és a másik értékeinek, véleményének nyílt megkérdője-  
lezése, illetve bírálata az angol anyanyelvűek számára udvariatlannak, sőt rosszindulatúnak tűnne  
(lásd még: Hangosan vagy halkán?).

A negyedik párbeszéd viszont magyarul hangzik furcsán: ez egy tipikus angol társalgás részlete,  
ami magyarok számára negédesnek vagy legalábbis kevésbé őszinte udvariaskodásnak tűnhet.

## Mintaszövegek

### 1. Egy diák beszélget a tanárával telefonon

- Jó napot, tanárnő! Kovács Juli vagyok. Szeretném, ha segítene.
- Jó napot! Miről lenne szó?
- Nem tudtam megírni a dolgozatot, mert nagyon fáj a fejem tegnap. Azt hiszem, beteg leszek.
- De az egész hét a rendelkezésére állt, és ma van a beadási határidő.
- Igen, de tegnapelőtt meg eltörte a húgom a kisujját, és el kellett vinnem a kórházba.
- Na jó, akkor hétfőre kérem a dolgozatot.
- Nem lehetne inkább szerdára? Hétfőre behoznám a vázlatot, és akkor a tanárnő megnézhetné, hogy jó lesz-e, amit kitaláltam. És akkor meg tudnám írni szerdára.
- Rendben van, akkor jöjjön be hétfőn a fogadóórámra.
- Még egy kérdésem lenne. Ugye nem baj, ha kézzel írom a dolgozatot, mert elromlott ott-hon a számítógépünk?
- Megbeszéltük év elején, hogy csak géppel írott és kinyomtatott munkákat lehet beadni. Az iskolában is használhatja a számítógépet.
- Igen, de nincs mindig nyitva a gépterem, és a többi tárgyból is most kell beadni a dolgozatokat.
- Na jó, hozza hétfőn a kézzel írott vázlatot, a többit meg majd megbeszéljük.
- Köszönöm. Viszonthallásra!
- Viszonthallásra!

## 2. Két barát beszélget

- Szia, Kati!
- Szia, Ági! Mit szólsz, milyen gyönyörűen süt a nap! Szebb időt kívánni sem lehetett volna ehhez a kiránduláshoz. Hogy vagy?
- Pocsékul. Tegnap a szomszéd gyereke betörte az ablakomat, alig találtam üveget, és nem is akarták kifizetni a számlát.
- Nekem is rémes szomszédaim vannak. Te, mondd csak, nem híztál meg egy kicsit mostanában?
- Lehet sajnos... Az anyósom olyan zsíros ételeket főz, és lehetetlen visszautasítani.
- Akkor ez a kis séta pont jó lesz. Na, indulunk?
- Jó, menjünk!

## 3. Két kolléga beszélget

- Szia, Mari, hogy vagy?
- Szia, Panna. Jaj, rémesen. Azt hiszem, megfázhattam. Fáj a fejem, és az orrom is bedugult.
- Van nálam Lemsip. Kérsz egyet? Nekem mindig beválik. Remekül tisztítja a légzést.
- Kösz, de ha lehet, nem szedek gyógyszert. Inkább egy hársfateát innék.
- Igen, sokan hisznek benne. Lehet, hogy ettől működik. A szomszédasszonyomnak is mindenre van egy teája, de egyszer az egyiktől még betegebb lettem, mint voltam, és azóta inkább gyógyszert szedek. Tényleg nem kérsz?
- Nem, kösz.
- No, akkor lássuk, miből élünk, hol vannak a tantervek?

## 4. Két kolléga beszélget

- Szia! Kérsz egy teát? Épp most főztem.
- Kösz, igen. Jól fog esni. Van tej is?
- Nem tudom, én citrommal iszom, de nézd meg a polcon!
- Aha, itt van. De jó ez a tea. Milyen fajta?
- Semmi különös, de fontos, hogy előmelegített csészét használjunk.
- Igen, mindenkinek megvan a saját trükkje. Tudtad, hogy Gizi például soha nem használ filteres teát?
- Nahát, ez ma igazán ritkaság. Mint az egyik nagynéném, aki még ma is maga készíti a szárasztéztát.
- Hát, nem kis munka. Na, mi se lustálkodjunk! Itt vannak a dolgozatok?
- Igen, lássunk hozzá!

## 24. Kulturális lutri

|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | A kis csoportos, saját élményeken és tapasztalatokon alapuló találgatás és megegyezés összehozza az embereket.   |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Kulturális ismeretek szerzése, szokások, értékrendek összehasonlítása, érdeklődés felkeltése más kultúrák iránt, sztereotípiák megkérdőjelezése  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> országnevekkel és szokásokkal kapcsolatos kifejezések tanulása és gyakorlása.<br><b>Nyelvtan:</b> jelen idő, kérdésfeltevés.<br><b>Beszédkésztség:</b> kérdésfeltevés, érvelés. |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | 4–25   |
| <b>Korosztály</b>                        | Alsósok, tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>                     | Körülbelül tíz kvíz kérdés összeállítása (lásd a példát), és szükség esetén fénymásolatok készítése  |
| <b>Kellékek</b>                          | Fénymásolt vagy kivetíthető kérdések   |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Csoportmunkához alkalmas elrendezés  |
| <b>Idő</b>                               | 30 perc  |

### A feladat menete:

1. A diákok 2–3 fős vegyes csoportokat alkotnak. Lehetőleg olyanok dolgozzanak együtt, akik nem vagy ritkán szoktak.
2. Vetítse ki vagy adja ki papíron a kérdéseket, és mondja el a diákoknak, hogy mindegyik kérdést meg kell beszélniük, majd közösen indokolják meg, hogy miért gondolják igaznak vagy hamisnak az állításokat.
3. Ellenőrizték együtt a válaszokat.
4. Beszéljék meg, hogy mi volt számukra új vagy meglepő, mi az, amit ezek közül fontos információnak tartanak, és mi az, amire nem lehet felkészülni. Fontos elmondani, hogy minden szokást és hiedelmet nem lehet megtanulni még egyetlen egy kultúráról sem, de jó tisztában lenni azzal, hogy sok mindennek más lehet a jelentése a különböző kultúrákban, akiknek a képviselőivel találkozunk. Azt is érdekes lehet megbeszélni, hogy a Magyarországra látogató külföldiek a mi szokásaink közül melyeket tarthatják furcsának.

### Igaz vagy hamis?

1. Angliában nyitott esernyővel kell a házba lépni.
2. Franciaországban bort kell vinni ajándékba, ha vendégségbe mész.
3. Japán üzletembertől kapott névkártyát gyorsan el kell tenni és a mienket odaadni.
4. Libanonban a férfiak gyakran karon fogják egymást.
5. Írországban a nők ritkán fognak kezét.
6. Olaszországban nem illik új ismerőseinket a politikai meggyőződésükről faggatni.
7. Finnországban az emberek gyakran isznak tejet az ebédhez.
8. Görögországban nem illik tíz percnél többet késni egy hivatalos találkozóról.
9. Ausztriában mindig a nő megy be az étterembe a férfi előtt.
10. Magyarországon illik köszönni ismeretleneknek is a liftben.

## Megfejtés:

1. **Hamis**, mert úgy tartják, balszerencsét hoz.
2. **Hamis**, mert ezzel megsérthetjük a házigazdát, aki azt fogja gondolni, hogy nem bízunk az ő borválasztásában.
3. **Hamis**. Ha gyorsan eltesszük, és nem nézegetjük elismerően, akkor megsérthetjük a japán felet.
4. **Igaz**, ez a barátság jele.
5. **Igaz**. Legfeljebb bemutatkozáskor fognak kezdet, de akkor sem mindig.
6. **Igaz**, ez ott általában kényes téma.
7. **Igaz**.
8. **Hamis**, a görögök gyakran ennél jóval többet is késnek.
9. **Hamis**, csakúgy, mint nálunk, Ausztriában is a férfinak kell előre menni, hogy ellenőrizze, hogy biztonságos-e a hely a nő számára.
10. **Igaz**.



## 25. Az olló

|                                     |  |
|-------------------------------------|--|
| <b>Csoportdinamikaik szempontok</b> | A közös játék, a körben ülés, a találgatás és nevetés segíti a csapatépítést.  |
| <b>Interkulturális célok</b>        | Ismeretlen szabályok megfigyelése és felismerése, kisebb-nagyobb kulturális félreértések és problémák szimulálása, a megbeszélés során a kulturális tudatosság fejlesztése |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                | <b>Nyelvtan:</b> folyamatos jelen, feltételes mód, múlt idő.<br><b>Beszédképesség:</b> találgatás és érvelés.  |
| <b>Csoportnagyság</b>               | 10–15 (a többiek lehetnek megfigyelők)   |
| <b>Korosztály</b>                   | Alsósok, tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészület</b>                  | Nincs  |
| <b>Kellék</b>                       | Egy olló   |
| <b>Teremrendezés</b>                | A székeket körbe rendezzük   |
| <b>Idő</b>                          | Játék: 5 perc, megbeszélés: 10 perc  |
| <b>Eredeti ötlet</b>                | Gochenour (1993)   |

### A feladat menete:

1. Üljön körbe a diákokkal, és magyarázza el nekik, hogy bizonyos szabályok betartásával kell majd körbeadniuk egy ollót.
2. Mondja el, hogy játék közben nekik kell rájönniük a szabályokra. Mutassa be a három lehetséges ollótovábbítási variációt: az olló két szára zárva van (zárja össze a lábát), az olló élei keresztben vannak (tegye keresztbe lábát), és az olló teljesen ki van nyitva (nyissa szét a lábát). A bemutató alatt ne is nézzen a lábára, nehogy rögtön kitalálja valaki a játékszabályt.
3. Keresztbe tett lábbal indítsa a játékot, mondjuk, forduljon az Öntől jobbra ülő diákhoz, és mondja azt: „Keresztbe adom az ollót.” A tanuló, aki az ollót kapta, mondja azt a mellette ülőnek, hogy „Keresztbe kaptam, zárva adom tovább”. Ha a diák lába össze van zárva, akkor mondja azt, hogy: „Rendben van, folyassa a következő!” Ha azonban a diák lába nem volt összezárva, akkor javítsa ki, amit mondott, és további magyarázkodás nélkül folytassák a játékot.
4. Ha pár percen belül egy diák sem jön rá a szabályokra, akkor ismétlje meg a bemutatót a lábtartások jobban látható kihangsúlyozásával.
5. Amikor már egyértelmű, hogy néhány diák rájött a szabályra, állítsa le a játékot, és kérje meg őket, hogy magyarázzák el a többieknek. (Ha senki nem jön rá a szabályokra, inkább árulja el nekik, mielőtt elkedvetlenednek.)
6. Nyelvórán a játék után, attól függően, hogy milyen nyelvi szinten vannak a diákok, és hogy milyen célokat tűzött ki, meg lehet beszélni a csoporttal, hogy mit éreztek közben. Rá lehet mutatni, hogy gyakran vagyunk ilyen zavarban, és frusztráltak is érezzük magunkat, amikor külföldiekkel a beszélgetés nevű „játékot” játszunk. Olyankor is kénytelenek vagyunk részt venni, pedig nem mindig ismerjük a „játékszabályokat”, és legtöbbször félünk rákérdezni, hogy mit csinálunk rosszul.
7. Kérje meg diákjait, hogy gondolkodjanak el, miért fontos a szabályok felismerése, és a rejtett dolgok megfigyelése, amikor külföldiekkel beszélünk. Beszámolhat nekik az Ön által tapasztalt kulturális buktatókról, és megkérheti őket, hogy ők is idézzenek fel ilyen esetet, ha van hasonló tapasztalatuk.

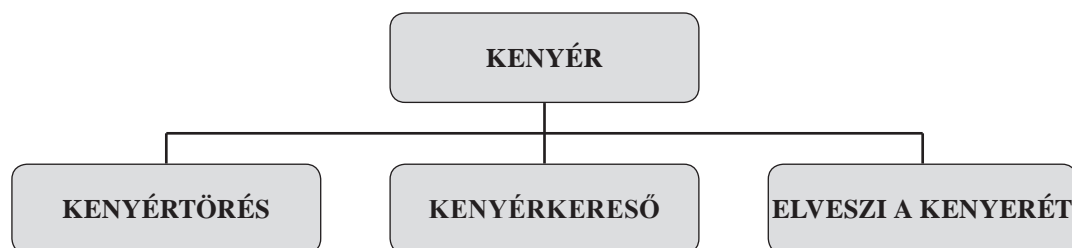
## 26. „mi testnek a kenyér”

|                             |   |
|-----------------------------|---|
| Csoportdinamikai szempontok | Ha mindenkinek az ötletei és asszociáció fontosak egy feladat lehető legjobb megoldásához, és ha párban dolgozva önálló kutatásra biztatjuk a diákokat, az aktívvá és együttműködővé teszi a csoportot. |
| Interkulturális célok       | Különböző mindennapi szavak és kifejezések jelentéseinek elemzése és a mögöttük meghúzódó kulturális értékek, illetve hiedelmek tudatosítása  |
| Nyelvi fókusz               | <b>Szókincs:</b> témától függően szókincsbővítés, hatékonyabb szótanulásra szoktatás.<br><b>Beszédkészség:</b> beszélgetés, kérdésfeltevés.   |
| <b>Csoportnagyság</b>       | Bármekkora  |
| <b>Korosztály</b>           | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>        | Használja a két példát, vagy keressen és elemezzen hasonló szavakat.  |
| <b>Kellékek</b>             | Tábla, szótárak (és esetleg képek, amelyeken különböző kultúrák tipikus kenyérféléi láthatók)   |
| <b>Teremrendezés</b>        | Bármilyen   |
| <b>Idő</b>                  | 10–15 perc/szó  |
| <b>Eredeti ötlet</b>        | Huber-Kriegler et al. (2003)  |

### A feladat menete:

1. Írja fel a KENYÉR szót a tábla közepére!
2. Kérdezze meg a diákokat, hogy kinek milyen kifejezés jut eszébe, amelyben a *kenyér* szó szerepel.
3. Ha tudnak példákat mondani, egészítse ki a szórózsát a táblán a példa alapján, és beszéljék meg, hogy melyik kifejezés mit jelent, mikor használják, és van-e rá másik kifejezés az anyanyelvünkben (vagy ha ez idegennyelv-órán történik, akkor ismerik-e a magyar megfelelőjét).
4. Ezután minden pár kapjon egy értelmező szótárt vagy szólás- és közmondásgyűjteményt (idegennyelv-órán egynyelvű és szinonima szótárakat), és öt perc alatt keressenek még három kifejezést az adott szóval.
5. Ha a párok elkészültek a gyűjtéssel, írják fel a táblára a mondásokat, kifejezéseket, amelyeket a szótárakban találtak.
6. Beszéljék meg minden kifejezés jelentését, használatát és a mögötte meghúzódó értékrend vagy szokásbeli érdekességeket.
7. Mutasson példákat különböző kultúrák jellemző kenyér-, illetve péksütemény-féleségeire (például: baguette, pita, német fekete kenyér), és esetleg folytassa az órát a Mit reggeliztek? című feladattal.

### Példa:





## 27. Mit reggeliztek?

|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Pármunkában aktívabb a részvétel, mindenki ötleteire szükség van. A kutatás pedig növeli az önállóságot és az egyéni felelősséget a csoport együtt tanulásáért.  |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Sztereotípiák tudatosítása és megkérdőjelezése, nyitottság fejlesztése és az érdeklődés felkeltése a világ más kultúrái iránt  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Nyelvtan:</b> kérdőszórend, igeidők, segédigék, feltételes mód.<br><b>Szókincs:</b> emberek és helyzetek leírása.<br><b>Beszédkészség:</b> kérdés-felelet gyakorlása, beszélgetés.  |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | Bármilyen  |
| <b>Korosztály</b>                        | Alsósok, tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészület</b>                       | Gyűjtsön folyóiratokból vagy az internetről különböző kontinensekről származó emberekről 4-5 képet (eszkimó kislány, indiai bácsi, mexikói nő, egyiptomi férfi stb.), másolja le a lenti kérdéseket, vagy írjon hasonlókat a csoport igényei, érdeklődése vagy az éppen aktuális téma alapján. Mindenképpen olyan képeket válasszon, amelyek szereplőiről tud majd konkrét információkkal szolgálni. |
| <b>Kellék</b>                            | Képek, gyurmaragasztó, kérdések (papíron, poszteren vagy kivetíthető formában)   |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Bármilyen  |
| <b>Idő</b>                               | 30 perc  |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Holló–Lázár (2000a)  |

### A feladat menete:

1. Magyarázza el diákjainak, hogy a világ különböző pontjairól származó emberek képeit fogja megmutatni nekik, és az lesz a dolguk, hogy pármunkában válaszoljanak néhány kérdésre az egyik képpel kapcsolatban.
2. Adjon minden párnak egy portrét, és a kérdéseket írja fel a táblára vagy vetítse ki. Adjon néhány percet a tanulóknak a megbeszélésre és a megválaszolásra.
3. A párok mondják el válaszaikat (ha többen írtak ugyanarról a képről, akkor hasonlítsák egymás válaszeit). Az esetek többségében erősen sztereotip jellegűek lesznek a diákok által kitalált személyleírások (például: az eszkimó kislány igluban lakik, és halat reggelizik; az indiai bácsi egy kunyhóban él, rizst eszik, és nem ismeri a dzsesszt).
4. Mondja el, vagy egyszerű mondatokkal írja fel a táblára, hogy például a képen látható eszkimó kislány utálja a halat, és modern családi házban lakik; az indiai bácsi Londonban él, és dzsesszzenész. Ha olyan képeket talált, amelyekhez ki tudja osztani a képen látható személyek történetét vagy leírását, akkor ezt is bocsássa a diákok rendelkezésére.
5. Bár a kontraszt a diákok által kitalált sztereotip történetek és az igazi, dokumentált személyleírás között általában magáért beszél, azért a játék megbeszélése során hívja fel a figyelmet az általánosítás, az előítéletek és a mások feletti elhamarkodott ítélezés veszélyeire.
6. Gondolkodjanak el azon, hogy ugyanúgy viszonyulnának-e például az indiai bácsihoz, ha rögtön hátrányos helyzetűnek, tudatlannak és esetleg rosszindulatúnak tartják, mintha nyitottak lennének, és nem ítélnének első benyomások alapján. Beszéljék meg, mire jök a sztereotípiák, és miben ártalmasak (lásd még a Borúlátó magyarok és a Hogyan bosszantsunk másokat? című feladatokat). A következő órára a diákok is hozhatnak hasonló, „becsapós” képeket.



**Mintakérdések a portrékhoz:**

- a) Mit reggelizett?
- b) Mi a foglalkozása?
- c) Milyen házban lakik?
- d) Szereti a dzsesszt?
- e) Mi a véleménye a környezetszennyezésről?



## 28. Vendéglőben

|  |   |
|--|---|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Kedvenc ételekről és érdekes étkezési szokásokról beszélgetni úgy jó, ha közben lehet valamit ropogatni. Az együtt evés közös élménye jó hangulatot eredményez. |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Különböző mindennapi étkezési szokások megfigyelése és elemzése, továbbá a mögöttük meghúzódó történelmi és kulturális értékek tudatosítása                     |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> szókincsbővítés főzési és étkezési szokások témakörében.<br><b>Nyelvtan:</b> kérdésfeltevés, múlt idő.<br><b>Beszédképesség:</b> beszélgetés.  |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | 16–20   |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>                     | Képes receptek kikeresése, filmrészlet egy éttermi vagy otthoni ebéd- vagy vacsorajelenetről  |
| <b>Kellékek</b>                          | Receptek, képek, videó, a megfigyelési feladathoz táblázat  |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Vetítéshez is alkalmas elrendezés   |
| <b>Idő</b>                               | 15–20 perc több órán keresztül  |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Huber-Kriegler et al. (2003)  |

### A feladat menete:

1. Mutasson be egy-két ételkülönlegességet és étkezési szokást más kultúra(k)ból képek és/vagy videó segítségével.
2. A következő órára hozzon mindenki egy-egy külföldi receptet, és mutassa be az ételspecialitásokat lehetőleg szintén képek vagy videó segítségével. (Valamilyen ünnep alkalmából, ha van rá lehetőség, szervezhetnek egy közös főzőprojektet is.)
3. Hosszú távú feladatként kérje meg diákjait, ha külföldi vendéglőben járnak, vagy ilyen jelenetet látnak egy filmben, próbálják megfigyelni a különböző étkezési szokásokat, és számoljanak be ezekről az osztályban. Ezeket a beszámolókat azután más órák bemelegítéseként lehet használni.
4. Ha a tanulói még nem végeztek korábban ilyen jellegű megfigyelési feladatot, adhat nekik egy kérdéssort vagy táblázatot, amiben felsorolja, mire figyeljenek különösképpen. Ennél talán csak az lenne még jobb, ha ezt a táblázatot együtt állítanák össze az órán, figyelembe véve, hogy a következő kérdéseken kívül még mi érdekelné a tanulókat.
  - Milyen furcsaságot tapasztalsz az étlapon?
  - Milyen fűszerek, ételek és italok jellemzőek erre a konyhára?
  - Milyen sorrendben eszik az emberek az ételeket (a salátát előre veszik, vagy az étkezés végén, esetleg a főfogással együtt eszik, italokat az étkezés előtt/után/közben fogyasztanak, a fogásokat egymás után hozzák ki vagy esetleg mindent egyszerre, stb.)?
  - Milyen kenyeret szolgálnak fel az ételhez (ha felszolgálnak hozzá valamilyet)?
  - Milyen evőeszközöket használnak (kanál, kés és villa vagy pálcika vagy kézzel esznek)?
  - Milyen stílusban beszél a vendéggel a felszolgáló személyzet (közvetlenül, barátságosan, távolságtartóan, alázatosan)?
  - Miben térnek el az étkezési szokások a nálunk megszokottaktól?
  - Nálunk miben különbözik egy családi, üzleti és baráti ebéd?

## 29. Hogyan bosszantsunk másokat?

|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Pármunkában aktívabb a részvétel, mindenki ötleteire szükség van. Azt erősítjük, hogy a csoport tagjainak tapasztalata és tudása összeadódik.            |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Sztereotípiák megkérdőjelezése, empátia növelése, saját kulturális háttér tudatosítása   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> mindennapi szokások és emberi tulajdonságok témakörében szókincsbővítés vagy gyakorlás.<br><b>Beszédképesség:</b> beszélgetés, érvelés. |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | Bármekkora   |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>                     | Az állításokat a tanulók érdeklődési köréhez és korához és a célnyelvi kultúrához kell igazítani.  |
| <b>Kellékek</b>                          | Fénymásolt állítások, magyarázatok   |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Bármilyen  |
| <b>Idő</b>                               | 15–20 perc   |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Maule (1998)   |

### A feladat menete:

1. Vetítsen ki vagy adjon ki papíron sztereotipikus állításokat más kultúrák képviselőiről (lásd a példát a skótokról).
2. Kérdezze meg a csoportot, vajon a skótok mit szólhatnak ezekhez az állításokhoz.
3. Beszéljék meg, hogy melyik állítás miért lehet sértő a másik kultúra képviselői számára.
4. Vitassa meg a csoporttal, hogy mik az általánosítás előnyei és veszélyei.
5. A tanulók pármunkában gyűjtsenek és írjanak hasonló, a magyarokat sértő sztereotip állításokat.
6. Minden pár felolvassa azokat az állításokat, amelyeket összeírt, és megbeszéljük, hogy ki melyiket hol hallotta, miért találta bántónak, és mivel cáfolná meg.

### Példa

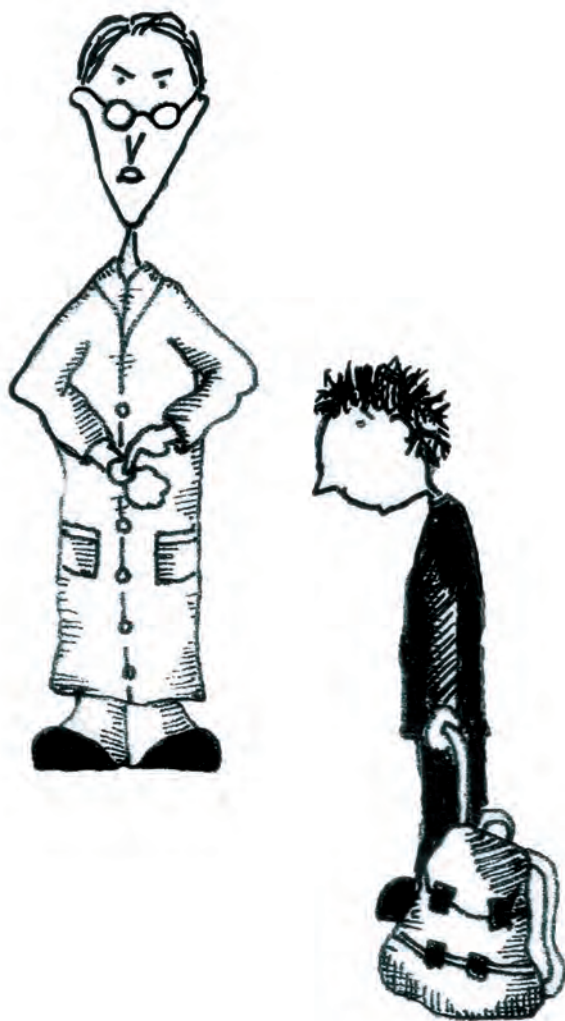
#### Hogyan bosszantsuk a skótokat?

- a) Nevezzük őket angolnak brit vagy skót helyett.
- b) Mindig beszéljünk Angliáról Skócia, illetve Nagy-Britannia helyett, amikor a skótokat a hazájukról faggatjuk.
- c) A skót focicsapatot nevezzük egyszerűen angol vagy brit csapatnak, különösen akkor, ha éppen nyeresre állnak.
- d) Tegyük úgy, mintha sose hallottunk volna Robert Burnsről.
- e) Viccelődjünk a hagyományosan férfiak által viselt skót szoknyával kapcsolatban.
- f) Gyakran kérdezzük meg őket, hogy tényleg olyan zsugoriak-e.

### Megjegyzés

Az általánosítás veszélyeire talán úgy lehet a legjobban rávilágítani, ha olyan példákat mond a diákoknak, amelyek valószínűleg őket érintenék rosszul. Ha például egy magyar bűnözőt fognak el Ausztriában, vagy egy francia családnak Magyarországon lopják el az autóját, vagy egy szlovák

vendéget becsap a taxis vagy a pincér, akkor nem esne jól nekünk sem, ha elterjedne, hogy a magyarok lopnak és csálnak. Amikor különféle kultúrák kerülnek szóba, általában jellemző tulajdonságokat társítunk hozzájuk, mert így egyszerűbb róluk beszélni. Az természetes, hogy eleinte általánosításokra támaszkodunk, de fontos, hogy olyan információkat is elfogadjunk, amelyek megkérdőjelezik különösen a negatív előítéleteket. Tehát egy bizonyos határig hasznos, ha ismerjük a sztereotípiákat, de nem szabad feltétel nélkül elfogadnunk őket. Ennek a feladatnak a második része, amikor magyarokat sértő állításokat írnak össze a diákok, ez valószínűleg önmagában is ráébreszti őket az előítéletek veszélyeire, és fejleszti az empátiát. (Sztereotípiákkal kapcsolatos gyakorlatok még: Mit reggeliztek? és Borúlátó magyarok.)



## 30. Jelek és szimbólumok

|                                    |   |
|------------------------------------|---|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | Az önálló kutatásra ösztönzés fejleszti az egyéni felelősséget a csoport közös munkájáért.                |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Egyszerű szimbólumok jelentéseinek vizsgálata, a kulturális háttér fontosságának a tudatosítása           |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> a jelek, szimbólumok témakörében szókincsbővítés.<br><b>Beszédképesség:</b> beszélgetés. |
| <b>Csoportnagyság</b>              | Bármekkora  |
| <b>Korosztály</b>                  | Alsósok, tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>               | Hasonló jelek és szimbólumok gyűjtéséhez jó forrás lehet az internet.                                     |
| <b>Kellékek</b>                    | Tábla, kréta vagy poszterek   |
| <b>Teremrendezés</b>               | Bármilyen   |
| <b>Idő</b>                         | 10 perc/szimbólum   |
| <b>Eredeti ötlet</b>               | Singer (1998)   |

### A feladat menete:

1. Rajzolja fel a táblára a lenti jelet, és kérje meg a tanulókat, hogy írják le, hogy az számukra mit jelent, illetve mi jut eszükbe róla.
2. Írja fel a táblára az asszociációikat, és hasonlítsák össze őket.
3. Ezután mondja el, hogy ugyanez a jel más kultúrákban mit jelent az emberek többségének, és miért jelenthet ennyire különböző dolgokat.
4. Kérje meg a diákokat, hogy gyűjtsenek hasonló jeleket, szimbólumokat, sőt esetleg különböző gesztusokat is, ha lehet, a különböző értelmezéseikkel, jelentéseikkel és asszociációikkal együtt.

### Mit jelent számodra ez a jel? Mi jut eszedbe erről a szimbólumról?

+

**Magyarországon** általában:

*kereszt, keresztény, kereszteződés, térkép, matematika*

**Közép-Amerikában** (valószínűleg a latin katolicizmus romantikus szimbolizmusa hatására):

*feltámadás, halál utáni élet, megváltás a kárhozattól, szeretet*

**Kínában** (mert egy kínai írásjelhez nagyon hasonlít):

*a 10-es szám*

## 31. Nonverbális kutatás

|                                    |   |
|------------------------------------|---|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | A párban végzett interjúzás, illetve már az arra felkészítő feladatok is növelik az egyéni részvételt és felelősséget, az önálló munkát és az együttműködést.   |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Ismeretszerzés más kultúrákban a nonverbális kommunikáció sajátosságairól, megfigyelési és interpretálási készség fejlesztése   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> gesztusok, arckifejezések, testbeszéd szókincsének megtanulása, gyakorlása vagy ismétlése.<br><b>Íráskészség:</b> interjú kérdések összeállítása, szövegszerkesztés.<br><b>Beszédkészség:</b> dialógus (interjú) megtervezése és gyakorlása. |
| <b>Csoportnagyság</b>              | Bármekkora  |
| <b>Korosztály</b>                  | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>               | Gondolja végig, hogy mi érdekelné a csoportot, és milyen jellegű kutatáshoz van elég (nyelv)tudásuk és lehetőségük. Készítsen táblázatot azokról a kérdésekről és megfigyelési szempontokról, amelyeket a diákoknak javasolna.                                |
| <b>Kellékek</b>                    | Jegyzetek az interjúkérdésekhez vagy a megfigyelési szempontokhoz   |
| <b>Teremrendezés</b>               | Bármilyen   |
| <b>Idő</b>                         | Első órán kb. 30 perc, utána a diákok kutatásának intenzitásától függően még egyszer (vagy többször) kb. 15–20 perc   |
| <b>Eredeti ötlet</b>               | Huber-Kriegler et al. (2003)  |

### A feladat menete:

1. Bevezetésként mutasson be egy, a tanulók számára valószínűleg ismeretlen gesztust, és kérdezze meg őket, hogy ez most vajon mit jelentett. Esetleg egy rövid videós részletet vagy akár fényképet is használhat ehhez.
2. Magyarozza el a nem verbális kommunikáció fontosságát, és kérdezze meg, hogy van-e a csoportban valaki, akinek volt már ezzel kapcsolatos negatív vagy legalábbis furcsa tapasztalata.
3. Mondja el a tanulóknak, hogy egy hosszú távú feladatot ad nekik, amelyben a nem verbális kommunikációval kapcsolatban kell interjúkat készíteni, illetve megfigyeléseket végezni.
4. Kérdezze meg őket, hogy lenne-e lehetőségük más kultúrákból származó emberekkel interjúkat készíteni. Ha a válaszok többsége igen, akkor az órán készítsék el együtt az interjú tervezetét. Ha nem, akkor próbáljon meg egy-két külföldi vendéget meghívni valamelyik órájára.
5. Készítsenek együtt egy megfigyelési szempontokat tartalmazó táblázatot is, és határozzák meg, hogy mennyi időt szánhatnak erre a kutatásra a tanulók.
6. Az interjúk, illetve a megfigyelési jegyzetek összefoglalását a megadott idő eltelte után egy következő órán mutassák be egymásnak a diákok kiselőadás formájában.

### Tanári segédlet a kutatáshoz

Ha diákjainak segítségre van szükségük a nem verbális kommunikációról folytatott interjú tervezésekor, akkor gondolják végig közösen a lehetséges témákat. Ezután lehet megszervezni és lebonyolítani az interjúkat a más kultúrákból származó emberekkel. Érdemes a tanulóknak párban végezniük ezt a projektet, mert így jobban tudják bátorítani és segíteni egymást. Mivel a nem verbális viselkedést nehéz papíron elmagyarázni, ezért biztassa diákjait arra, hogy kamerával vegyék fel az interjúkat, vagy jobb híján játsszák majd el az osztályban a leírt situációt.

Ha a tanulók nehezen tudnának más kultúrákból származó emberekkel találkozni és beszélgetni, akkor próbálkozzanak az interneten talált más kultúrákban élő diákok megkérdezésével. Egy har-



madik lehetőség, ami talán mindenki számára adott, hogy filmekben, reklámokban, szappanoperákban figyeljék meg a nem verbális jeleket.

Néhány kérdés, ami szerepelhet az interjúkban vagy a megfigyelési szempontok között:

- Milyen nem verbális jelekből látszik, ha valaki büszke/zavarban van/unatkozik az Ön kultúrájában?
- Az Ön kultúrájában hogyan mutatják ki a férfiak/nők, ha mérgesek?
- Milyen nem verbális jelek utalnak arra, hogy valaki alacsony/magas státuszban van?
- Milyen nem verbális viselkedést nevezne viccesnek/bántónak/tabunak?
- Hogyan mutatják nem verbálisan a nők/férfiak, hogy megbántották őket?
- Hogy mutatja ki egy férfi/nő az Ön kultúrájában, ha érdeklődik a másik iránt?

A kérdéseknél mindig gondoljunk a szemkontaktusra, a gesztusokra, a testi érintkezésre, a felek közti távolságra, a testtartásra, a hangerőre, a hangszínre, sőt még esetleg a ruházatra is.

### **Példák a megfigyelési feladatokhoz**

(lásd még a Filmes fordulatok című gyakorlatot):

A nem verbális kommunikáció az emberek térhasználatát is magában foglalja. A térbeli elrendezés ugyancsak jól tükrözi az erőt, hatalmat, illetve dominanciát. Gondoljon olyan épületekre vagy parkokra és terekre, amelyeket (világi vagy egyházi) vezetők építtettek maguknak, hogy ezzel mutassák hatalmukat. Ezzel szemben érdekes megfigyelni, hogy milyen kevés helyet biztosítanak általában gyerekeknek házépítéskor vagy éttermek, üzletek tervezésénél.

- Figyeljük meg, hogy mennyi személyes teret biztosítanak irodákban az alkalmazottaknak. A munkaadók irodái és asztalai sokkal nagyobbak mindenki másénál?
- Milyen messze áll valaki a főnökétől, ha fizetésemelést kér, vagy ha a munkahelyi feltételekről panaszkodik?
- Emellett megvizsgálhatunk tipikus osztálytermeket/előadókat: mi jelzi a tanár területét? Mekkora ez az egyes tanulók/hallgatók teréhez viszonyítva?
- Azt is nézzük meg, hogy a vezető beosztású személy hogyan használja vagy nem használja ki a neki ítelt területet. A tanár például ülhet az asztalánál, körbejárkálhat, vagy még a tanuló padjára is ráülhet. A diák ezeknek általában egyikét sem teheti meg. Milyen kulturális különbségek vannak ezen a téren?



## 32. Irodalmi körséta

|  |   |
|--|---|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Pármunkában aktívabb a részvétel, mindenki ötleteire szükség van. Azt erősítjük, hogy a csoport tagjainak tapasztalata és tudása összeadódik.   |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Egy másik (például a célnyelvi) kultúra és a saját kultúra értékrendjének, szokásainak, valamint a két nyelv stílusának összehasonlítása irodalmi művek alapján.  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> a választott irodalmi szövegtől függ.<br><b>Olvasási készség:</b> irodalmi szöveg olvasása.<br><b>Íráskészség:</b> rövid fogalmazás.<br><b>Hallás utáni szövegértés:</b> a mű egyszeri meghallgatása után összefoglalás.<br><b>Beszéd-készség:</b> beszélgetés (esetleg kiselőadás).                           |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | Bármekkora  |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>                     | Keressen egy olyan külföldi regény- vagy novellarészletet, amely sok mindent elárul a másik kultúra értékrendjéről, szokásairól vagy mentalitásáról. Ha a szövegszerkezetet, a gondolatmenetet, a fogalmazás felépítését vagy logikáját is vizsgálni akarja a csoporttal, akkor eszerint is érdemes előre elemeznie a szöveget. |
| <b>Kellékek</b>                          | Internet vagy CD (ha van hangfelvétel a műből) és elegendő példány a kiválasztott részletből.   |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Bármilyen, de a beszélgetés miatt jobb, ha körbe vagy U alakba rendezik a székeket.   |
| <b>Idő</b>                               | Találgatás: 10 perc, meghallgatás: 3–5 perc, beszélgetés, olvasás és megbeszélés: 15–20 perc  |

### A feladat menete:

1. Adja meg a mű címét vagy néhány kulcsszavát, és kérje meg a diákokat, hogy pármunkában írják le röviden, mire számítanak, kik lesznek a szereplők, mi lesz a helyszín, és miről fog majd szólni a történet. Szabjon rövid, kb. 5 perces határidőt a találgatáshoz.
2. Minden pár olvassa fel, vagy mondja el, hogy mire számít a kulcsszavak alapján. (Ha túl nagy a csoport ehhez, akkor csak néhány párt hallgassanak végig.)
3. A kiválasztott részletet olvassa fel vagy hallgattassa meg a csoporttal felvételtől.
4. Kérje meg a diákokat, hogy foglalják össze, miről szólt a meghallgatott részlet. Beszélje meg a csoporttal, hogy mennyire egyezik a mű azzal, amit ők elképzelték, és hogy mi lehet a különbségek, illetve hasonlóságok oka. Például hogyan viselkedne valaki egy hasonló helyzetben nálunk, milyenek lennének a reakciói, és általában hogyan alakulna a történet.
5. Hagyjon időt a diákoknak, hogy elolvassák a részletet, és beszélje meg velük az esetleges nyelvi nehézségeket.
6. Kérdezze meg a diákokat, hogy az olvasott műnek van-e valamilyen szempontból magyar megfelelője. Azt is beszéljék meg, hogy mi lenne a témája vagy a befejezése, milyenek lennének a szereplők, és hogyan alakulna át a szöveg felépítése, ha magyar szerző tollából származna.

## Megjegyzés

Ha kellően felkeltette a megbeszélte regény- vagy novellarészlet a diákok érdeklődését, adjon nekik további ötleteket azzal kapcsolatban, hogy milyen irodalmi műveket olvassanak el otthon. Szorgalmi feladatként esetleg hasonló szempontok alapján elkészített kiselőadást is kérhet tőlük.

Az irodalom iránt nagy érdeklődést mutató csoportokkal az is érdekes feladat lehet, ha az eredetit és annak irodalmi fordítását hasonlítják össze. Beszéljenek az irodalmi fordítás nehézségeiről, a fordító szabadságának a határaitól és a két változat közti különbségek lehetséges okairól. (A fordítási nehézségekkel kapcsolatban lásd még a Furcsa párbeszéd című feladatot.)



### 33. Egy lépés előre

|  |   |
|--|---|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | A közösen átélt szimuláció elgondolkodtatja a csoportot az esélyegyenlőség hiányának és a kirekesztésnek a következményeiről.   |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Szociokulturális különbségek tudatosítása, empátia növelése, előítélet-mentesség kialakítása  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókinccs:</b> mindennapi élet és szokások témakörében szókinccsbővítés.<br><b>Beszédképesség:</b> beszélgetés.<br><b>Írásképesség:</b> személyes gondolatok megfogalmazása. |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | A terem nagyságától is függően kb. 15–20 fő   |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>                     | A szerepeket és a szituációkat a tanulók létszámához, érdeklődési köréhez és korához kell igazítani, és le kell fordítani a célnyelvre.   |
| <b>Kellékek</b>                          | Szerepkártyák, a szituációk listája   |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Nagy, tágas tér   |
| <b>Idő</b>                               | 30 perc   |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Brander et al. (1995)   |

#### A feladat menete:

1. Mindenki kap egy szerepkártyát. Egy percet adjon arra, hogy a diákok elképzeljék (akár becsukott szemmel), hogy az új szerepben milyen az életük, az otthonuk, a munkájuk, a környezetük.
2. Ezután fel kell állnia mindenkinek egymás mellé egy képzeletbeli vonalra, például a terem egyik fala elé úgy, hogy bőven legyen hely előre lépéseket tenni.
3. Olvassa fel az első szituációt a következőképpen: Lépjen egy kis lépést előre az, akinek sosem voltak komoly anyagi gondjai!
4. Várja meg, amíg gondolkodnak és lépnek, akik tudnak, majd folytassa a következő szituáció felolvasásával. Minden szituáció felolvasása után hagyjon egy kis időt a diákoknak, hogy gondolkodjanak, és esetleg lépjenek, ha úgy érzik, hogy igaz rájuk az állítás.
5. Az utolsó szituáció felolvasása után kérje meg a tanulókat, hogy maradjanak ott, ahova jutottak, és nézzenek körül, hogy ki mennyit haladt előre a teremben. Próbálják meg kitalálni, hogy ki kicsoda, és miért léphetett sokat/keveset.
6. A találgatás után mindenki mutatkozzon be, illetve árulja el, hogy mi volt a szerepe, és mikor tudott, illetve nem tudott lépni.
7. Kérdezze meg, hogy milyen érzés volt gyorsan előrejutni, illetve nagyon lemaradni. Azt is kérdezze meg, melyik szituáció érintette meg leginkább a diákokat.
8. Beszélje meg a csoporttal, hogy szinte minden szerepet el lehet többféleképpen képzelni (létezik például jó körülmények között élő, jól tanuló roma lány, ügyes és pozitív beállítottságú, mozgáskorlátozott fiú, illetve gazdag, de boldogtalan üzletember is).
9. Ha a csoportot láthatóan megrendítette ez a szituációs játék, kérje meg a diákokat, hogy (szorgalmi) házi feladatként írják le, mit gondolnak erről a játékról, illetve mit éreztek, és mi jutott még eszükbe ennek kapcsán.

## Szerepek:

- 25 éves anya, aki gyermekét egyedül neveli
- 15 éves kamaszlány, akinek cukorbaja van
- 40 éves közalkalmazott, egyetemi tanszékvezető
- 16 éves punk fiú, gazdag szülők gyermeke
- 25 éves, diplomás, szőke titkárnő
- 20 éves munkanélküli, boszniai menekült
- 17 éves, túlsúlyos gimnazista fiú
- 21 éves, budapesti hajléktalan
- 15 éves, gyermekotthonban élő szakmunkástanuló
- 17 éves anya, akinek társa heroinfüggő
- 20 éves, illegálisan itt tartózkodó ázsiai fiatalember
- 14 éves kínai lány, aki a szülei éttermében esténként felszolgál
- 17 éves kerekesszékhez kötött gimnazista fiú
- 17 éves lány, alkoholista szülők gyermeke
- 18 éves, érettségi előtt álló roma lány
- 35 éves, sikeres üzletember

## Szituációk:

- Sosem voltak komoly anyagi gondjaid.
- Szép lakásban vagy házban laksz, van tévéd, telefonod.
- Úgy érzed, hogy a kultúrát és a vallásodat tisztelik ott, ahol élsz.
- Gyakran fordulnak hozzád az emberek tanácsért.
- Nem kell attól félned, hogy a rendőr megállít az utcán.
- Ha segítségre van szükséged, tudod, hogy kihez fordulj.
- Nem érzed magad kirekesztettnek származásod miatt.
- Évente legalább egyszer megengedhetsz magadnak egy külföldi utat.
- Bármikor meg tudod hívni barátaidat a lakásodba.
- Érdekes életet élsz, és ígéretes jövő előtt állsz.
- Nem kell attól tartanod, hogy megtámadnak az utcán.
- Bármikor tudsz otthon internetezni.
- Úgy érzed, hogy elismerik tudásodat és képességeidet.
- Nem kell féltened (majd) a gyermekeidet.
- Tudod, hogy te döntesz a továbbtanulásodról/karrieredről.
- Van szavazati jogod, részt vehetsz a választásokon.

## 34. Kártyás bemelegítés

|                                    |  |
|------------------------------------|--|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | Csoportmunkában aktívabb a részvétel, mindenki asszociációi és ötletei ugyanolyan fontosak. Azt erősítjük, hogy oda kell figyelni a másokra.   |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Sztereotípiák megkérdőjelezése, empátia növelése, saját kulturális háttér tudatosítása   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> sztereotípiák, mindennapi szokások és emberi tulajdonságok témakörében szókincsbővítés vagy gyakorlás.<br><b>Beszédkészség:</b> gyors asszociációk pontos kifejezése és megbeszélése. |
| <b>Csoportnagyság</b>              | 4–5 fős csoportok (akár 8 csoport is lehet)  |
| <b>Korosztály</b>                  | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>               | Az állításokat a tanulók érdeklődési köréhez és korához, esetleg valamely aktuális iskolai eseményhez kell igazítani.  |
| <b>Kellékek</b>                    | Saját készítésű szókérttyák  |
| <b>Teremrendezés</b>               | Csoportmunkához alkalmas elrendezés  |
| <b>Idő</b>                         | 15 perc  |
| <b>Eredeti ötlet</b>               | Lázár Ildikó (2015)  |

### A feladat menete:

1. Minden asztalra kerüljön egy kis pakli saját készítésű kártya, és a tanulók kisebb csoportokban az elhangzott és kivetített szabályok alapján asszociációs játékot játszhatnak bemelegítésként. Ebben a változatban a bemelegítés során minden egyes kártyán az iskolai élethez kapcsolódó egy-egy kifejezés szerepel, de természetesen az óra fő témájától függően más szavakat és kifejezéseket is írhatunk a kártyákra. Például:

Szabályok / Feleltetés / Témazáró dolgozat / Hetes /

Javítási lehetőség / Szorgalmi feladat / Szünet /

Jó magatartás / Csalás / Tisztelet / Jelentkezés

2. Mondja el vagy vetítse ki a játékszabályokat:
  - A kezdő játékos húz egy lapot a pakliból, felüti, és ad fél percet a többieknek és magának, hogy az első asszociációikat az adott szóval leírják egy papírra.
  - Ha már mindenki leírt 1-2 szót egyénileg, akkor sorban felolvassák ezeket, és a kezdő játékos feltehet 1 kérdést mindenkihez az asszociációikról (rövid válaszok, max. 4–5 perc/kör).
  - A következő körben a kezdő játékostól jobbra ülő csoporttag üt fel egy kártyát ...
3. A kártyajáték után érdemes megbeszélni, hogy milyen hasonlóságok és különbségek voltak a tanulók asszociációi között.
4. Arra is érdemes kitérni, hogy más kultúrákban teljesen más asszociációk születhetnek, mivel mások az iskolai élethez kapcsolódó szokások és szabályok. Ha tud erre vonatkozó példákat mondani vagy filmrészletet vetíteni, az még érzékletesebbé teheti a hasonlóságokat és a különbségeket.

### Megjegyzés

A kis csoportos beszélgetés a szabályokkal strukturált kártyajáték során lehetővé teszi, hogy mindenki ráhangolódjon a témára, jobban megismerje a másik asszociációit és gondolatait, egyenlő félként vegyen részt a megbeszélésben, és odafigyeljen a többiekre is.

## 35. Sorakozó

|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Az önkifejezés és az egymásra figyelés fejlesztése   |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Emberi jogok, különböző értékrendek és szokások tudatosítása, sztereotípiák megkérdőjelezése   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> sztereotípiák, mindennapi szokások és emberi jogok témakörében szókincsbővítés vagy gyakorlás.<br><b>Beszédképesség:</b> érvelés. |
| <b>Egyéb célok</b>                       | Mozgás   |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | 16–30  |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>                     | Az állításokat a tanulók érdeklődési köréhez és korához kell igazítani.  |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Nagy üres tér (esetleg a folyosó)  |
| <b>Idő</b>                               | 30 perc  |

### A feladat menete:

1. A tanulóknak a terem két oldalán egymással szemben állva kell felsorakozniuk.
2. Állításokkal kapcsolatban kell véleményt nyilvánítaniuk úgy, hogy az, aki egyetért az állítással, egy kis lábnyomnyi lépést tesz előre.
3. Olvassa fel az alábbi mondatokat, és hagyjon mindig egy kis időt, hogy mindenki eldönthesse egyetért-e vagy sem. Ha a két sor szemben áll egymással, azonnal mindenki számára nyilvánvalóvá válik, hogy ki hogyan vélekedik az adott témáról.
4. Ha az idő engedi, érdekes lehet egy-egy véleményt meghallgatni arról, hogy ki miért lépett vagy nem lépett előre.

### Példák az állításokra:

- Minden ember egyenlő mértékben fontos és értékes.
- Az emberi jogok a társadalmi egyenlőség és együttélés alapfeltételei.
- A társadalomban létező kulturális sokszínűséget meg kell becsülni.
- A sajátunktól eltérő szokásokat és viselkedést tiszteletben kell tartani.
- A különböző viselkedési szokások mögött különböző értékrend rejlik.
- Fontos, hogy ne első benyomások alapján ítélkezzünk.

### Megjegyzés

Ez a feladat értékelésre vagy igényfelmérésre is jó. Egy sorba rendeződve is játszható, és az állításoktól és instrukcióktól függően véleményvonal is lehet belőle úgy, hogy 1-től 10-ig egy képzeletbeli egyenes mentén lépkedve kell érzékeltetni, hogy ki mennyire ért vagy nem ért egyet a felolvasott állításokkal. A feladat célja egymás megismerése, érzések, vélemények láthatóvá tétele mozgás útján. Ebben a tevékenységben senki nem maradhat passzív, és mindenkire oda kell figyelni. A néma véleménynyilvánítás után természetesen meg lehet beszélni, hogy ki miért áll ott, ahol, és hogyan érvel a véleménye mellett.



## 36. Világtérkép

|                                    |   |
|------------------------------------|---|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | A saját magunkra és másokra gyakorolt hatások tudatosítása és megismerése, az egymásra figyelés fejlesztése   |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Különböző kulturális értékrendek és gondolkodásmódok identitásra gyakorolt hatásának tudatosítása   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> élmények, szokások, mentalitás leírása; földrajzi nevek, égtájak terén szókincsbővítés, gyakorlás.<br><b>Beszédkészség:</b> történetek, érzések és tapasztalatok elmesélése. |
| <b>Egyéb célok</b>                 | Mozgás  |
| <b>Csoportnagyság</b>              | 16–30   |
| <b>Korosztály</b>                  | Tizenévesek, felnőttek  |
| <b>Előkészületek</b>               | Igazítsa az instrukciókat a csoport tapasztalataihoz.   |
| <b>Kellékek</b>                    | Égtájak neve A4-es papírlapokra írva, gyurmaragasztó, esetleg szokatlan térképek gyűjteménye papíron vagy dián  |
| <b>Teremrendezés</b>               | Nagy tér  |
| <b>Idő</b>                         | 45 perc   |

### A feladat menete:

1. A terem négy falára tegye fel az égtájak neveit (ragasszon a falakra ÉSZAK, KELET, DÉL, NYUGAT feliratokat).
2. Képzeljék el, hogy a terem Európa (vagy akár az egész világ) térképe.
3. Mutassa meg a képzeletbeli térképen, hogy jelenleg hol tartózkodik a csoport (sétáljon oda, és hívja maga köré a tanulókat is).
4. Magyarázza el, hogy különböző instrukciókat fog adni, és ezek szerint kell majd a diákoknak helyet változtatni.
5. Minden egyes instrukció után az lesz a feladatuk, hogy a megfelelő helyre sétáljanak a képzeletbeli térképen, és ott a hozzájuk legközelebb álló társaikkal megbeszéljék, hogy milyen élmények érték őket azzal a hellyel és az ottani rokonokkal, barátokkal, ismerősökkel vagy filmszereplőkkel kapcsolatban. Arra is kitérhetnek, hogy ezek az élmények hogyan befolyásolják azóta is a gondolkodásukat, értékrendjüket és viselkedésüket.
6. Minden instrukció után érdemes a csoport tagjait megkérdezni, hogy pontosan hol állnak a képzeletbeli térképen, mert még jó földrajzi ismeretekkel se feltétlenül egyértelmű, hogy valaki hova képzeletben magát (például Győrben, Sopronban, Mosonmagyaróváron vagy Bécsben szerzett barátokat egyik utazása során).
7. A következő instrukciókat használja vagy adaptálja a csoport tapasztalatainak ismeretében:
  - Mindenki sétáljon oda a térképen, ahol született és/vagy felnőtt. Beszéljék meg a legközelebb állókkal, hogy mi az, amit a legjobban szeretnek az adott faluban vagy városban.
  - A következő séta odavezessen, ahol a legtávolabb élő rokonaik laktak vagy laknak (dédszülők, nagyszülők, unokatestvérek). Beszéljék meg ismét a legközelebb állókkal, hogy miben (voltak) mások ezek a rokonok, és milyen hatással voltak rájuk az ő szokásaik, mentalitásuk.
  - A harmadik séta vezessen arra a legtávolabbi helyre a térképen, ahol már jártak a diákok. Itt is beszéljék meg a többiekkel, hogy hogyan hatott rájuk ez az utazás, miben volt más a hely, mi az, amit ott tanultak, illetve mi az, amit azóta, hogy ott jártak, másképp gondolnak vagy csinálnak.



- A következő állomás az a hely legyen a képzeletbeli térképen, ahol a legtávolabbi (akár online közösségi médiából ismert) barátaink élnek. Milyen hely ez, miben különböznek tőlünk és miben hasonlítanak ránk az ott élő barátok vagy ismerősök.
  - Végül sétáljanak abba az országba a képzeletbeli térképen, ahova olvasmányaik vagy film-élményeik alapján nagyon szeretnék egyszer eljutni. Beszéljék meg, mi vonzza őket arra helyre.
8. A világtérkép bejárása után érdemes megbeszélni a csoporttal, hogy mennyi különböző hatás ér minket, milyen sok kultúra formálja az identitásunkat sokszor úgy is, hogy ez nem is tudatosul bennünk. Megkérdezhetjük, hogy mi volt a legérdekesebb dolog, amit magukról, illetve a többiekéről megtudtak a képzeletbeli utazások során.
9. Zárásképpen mutasson meg néhány szokatlan világtérképet: például olyat, amelyen Ausztrália van felül és a középpontban, míg minden más kontinens a perifériára szorul. A különböző perspektívák és a decentráció témájának megbeszéléséhez ez is jó illusztráció lehet.



## 37. Furcsa érzések galériája

|                                    |  |
|------------------------------------|--|
| <b>Csoportdinamikai szempontok</b> | Saját meggyőződéseink tudatosítása, az önkifejezés és az egymásra figyelem fejlesztése   |
| <b>Interkulturális célok</b>       | Különböző értékrendek és szokások tudatosítása, sztereotípiák megkérdőjelezése   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>               | <b>Szókincs:</b> iskolai élet leírása, mindennapi szokások témakörében szókincsbővítés vagy gyakorlás.<br><b>Beszédkészség:</b> képleírás, érzések és meggyőzések kifejezése, érvelés. |
| <b>Egyéb célok</b>                 | Mozgás   |
| <b>Csoportnagyság</b>              | 16–30  |
| <b>Korosztály</b>                  | Bármely korosztály   |
| <b>Előkészületek</b>               | A képeket a csoport érdeklődési köréhez és az adott óra vagy a következő órák témájához, céljához kell igazítani.  |
| <b>Kellékek</b>                    | 10–15 jó minőségű A4-es méretű fotó  |
| <b>Teremrendezés</b>               | Nagy tér (a termet fotógalériává alakítjuk)  |
| <b>Idő</b>                         | 45 perc  |
| <b>Eredeti ötlet</b>               | Andics Attila, Pestalozzi Péntek önképzőkör, Budapest (2015)   |

### A feladat menete:

1. A csoport létszámától függően 10–15 olyan fényképet teszünk ki különböző helyeken a falra, amelyek más kontinenseken, távoli országokban iskolai, gyerekcsoportos környezetben készültek, és amelyekről azt gondoljuk, erős érzéseket válthatnak ki a szemlélőből.
2. Mindenki körbejárja a teremben, és kiválasztja azt a képet, amelyik a legerősebb érzést váltja ki belőle.
3. A kiválasztott kép mellett maradván a diákok egyénileg fejezik be írásban a következő két mondatot:

Az érzés, amit kivált belőlem ez a kép: ...

Azért mozgat meg ez a kép, mert nagyon fontosnak tartom, hogy...

Még mindig a kiválasztott képek mellett állva kisebb csoportokban összehasonlítják, megbeszélik az érzéseiket és a meggyőződéseiket.

4. Ezután négyfős csoportokat alakítunk ki, a csoportok tagjai asztalhoz ülve szóforgó segítségével felírják egy lapra a meggyőződéseket (adott csoporttag meggyőződéseit a tőle jobbra ülő szomszédja írja le, aki aztán jobbra adja tovább a szót, illetve a papírlapot).
5. A végén a lapokat ki lehet tenni a falra, akár a képek alá, és/vagy a leggyakrabban szereplő meggyőződéseket „kihangozíthatjuk” úgy, hogy minden csoportból felolvassa valaki a legfontosabbakat.
6. Hasznos lehet, ha a fotókról (vagy legalább közülük néhányról) mesél egy kicsit, ha el tudja mondani a tanulóknak, hogy hol készültek, ki, miért, mit csinál rajtuk.

## Megjegyzés

Fontos élmény lehet, hogy ugyanaz a kép sokszor egészen különböző érzéseket is kiválthat, ahogy az is, hogy egészen különböző képek és érzések mögött is hasonló meggyőzések fogalmazódhatnak meg. A feladat egyik tanulsága, hogy sokszor a leginkább zsigerinek tűnő érzéseink mögött is személyes alapelveink, meggyőzéseink húzódnak meg, és ezek tudatosítása fontos.

Ha további információkkal tud szolgálni a képen szereplő jelenetekről, akkor ez a feladat nem kizárólag a meggyőzések tudatosítását és megbeszélését szolgálja, hanem a tanulók interkulturális ismereteit is gyarapítja, és a multiperspektivitást is fejleszti.



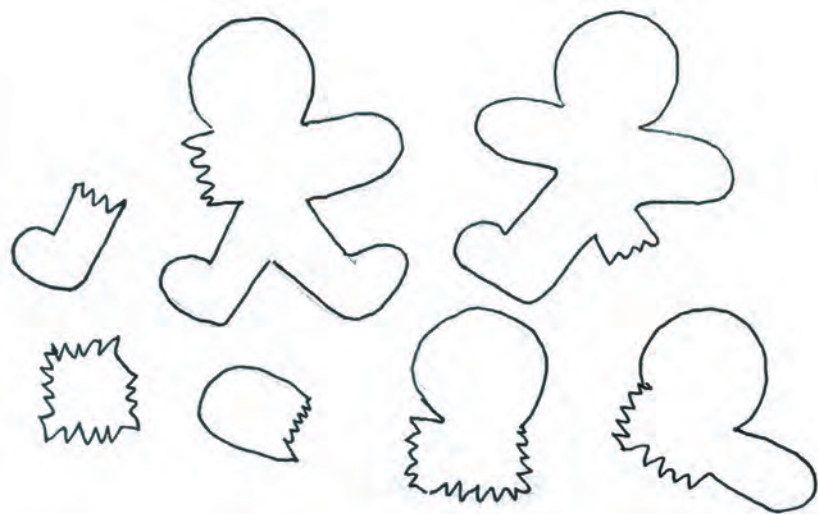
## 38. Tépelődés

|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Csoportmunkában aktívabb a részvétel, mindenkinek ugyanolyan fontosak az érzelmi és gondolatai. Azt erősítjük, hogy oda kell figyelni a másokra.                             |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | Sztereotípiák megkérdőjelezése, empátia növelése, saját kulturális háttér tudatosítása   |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> sztereotípiák, mindennapi szokások és emberi tulajdonságok témakörében szókincsbővítés vagy gyakorlás.<br><b>Íráskészség:</b> fogalmazás, érvelés.          |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | 4–5 fős csoportok (akár 8 csoport is lehet)  |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>                     | Kisposzterek készítése néhány pozitív sztereotípiával, papírcetlikre írt 10–15 negatív sztereotípiából másolat a csoportok számtól függően, kb. 20 cm-es papírbabák kivágása |
| <b>Kellékek</b>                          | Poszterek, papírcetlik, üres A3-as lapok, papírbabák   |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Csoportmunkához alkalmas elrendezés  |
| <b>Idő</b>                               | 45 perc  |
| <b>Eredeti ötlet</b>                     | Meszéna Gabriella, Pestalozzi Péntek önképzőkör, Budapest (2013)   |

### A feladat menete:

1. A falakat a magyarokról (vagy ha más nemzetiségű tanulók is vannak a csoportban, akkor az ő kultúrájukról is) szóló pozitív sztereotípiákat tartalmazó kisposzterekkel díszítjük: A magyarok vendégszeretőek / segítőkészek / finom ételeket főznek / okosak és kreatívak. A cigányok szépen zenélnek / jó mesemondók. A kínaiak szorgalmasak / stb.
2. Kiosztjuk a papírbabákat, mindenkinek egyet.
3. A tanulóknak a számukra legkedvesebb szöveg mellé állva kell lehetőleg 4–5 fős csoportokat alkotni. (A pozitív sztereotípiákról a feladat megbeszélésekor lehet majd később beszélgetni, itt csak a csoportalkotáshoz szükségesek.)
4. A kialakult 4–5 fős csoportok asztal köré ülve a magyarokról és esetleg más népekről gyűjtött negatív sztereotípiákat kapnak 10–15 külön papírcetlire írva (minden csoport ugyanazt a 10–15 bántó általánosítást tartalmazó cetlignyűjteményt kapja az asztalára).
5. A tanulók a csoportokon belül egymás után húznak a cetlik közül, és felolvassák egymásnak az ott szereplő megjegyzéseket. Miközben hallgatják egymást, mindenki önállóan, az érzelmi szerint kisebb-nagyobb darabot tép le a saját papírbabájából attól függően, hogy neki mennyire esett volna rosszul az adott megjegyzést saját magáról vagy a saját kultúrájáról hallani. Néhány példa negatív/bántó sztereotípiára:
  - A magyarok gyanakvóak.
  - Magyarországon barátságtalanok az emberek.
  - A magyarok utolsóként mennek be a forgóajtón, de elsőként jönnek ki.
  - A magyar ételek zsírosak és ízetlenek.
  - A magyarok csalnak és hazudnak.
  - Magyarországon csak protekcióval juthatsz előre.
  - A cigányok lopnak.
  - A kínaiak nem tudnak kommunikálni.
  - A spanyolok megbízhatatlanok.

- Az amerikaiak tudatlanok.
  - Az angolok merevek.
  - A németek katonásak.
  - Az olaszok túl hangosak.
  - A svédok távolságtartóak.
  - A franciák beképzettek.
6. A feladat végén a csoportok a megtépett papírbabákat egy A3-as poszterre ragaszthatják, és címet adhatnak a műnek.
  7. Végül közösen megbeszélhetjük az előítéletek és az azzal gyakran párosuló gyűlölet és diszkrimináció veszélyeit. Érdemes visszatérni a pozitív sztereotípiákhoz, amelyek általában jóleső érzéssel töltik el az embert, de ugyanannyira félre is vezethetnek.
  8. Házi feladatként a tanulók egyénileg – vagy a következő órán párban dolgozva – megfogalmazhatják írásban is a megtépett babák és érzések tanulságait.

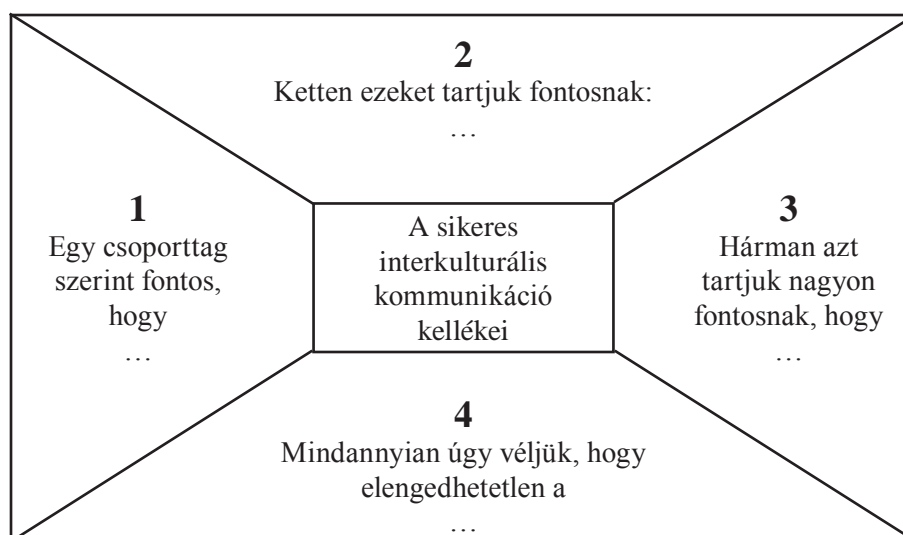


## 39. Ablak a világra

|  |  |
|--|--|
| <b>Csoportdinami-<br/>kai szempontok</b> | Az ablakmódszerrel mindenkire sor kerül, mindenkinek ugyanolyan fontosak az ötletei, a véleménye. Azt erősítjük, hogy oda kell figyelni a másokra. |
| <b>Interkulturális<br/>célok</b>         | A sikeres interkulturális kommunikáció feltételeinek közös összefoglalása  |
| <b>Nyelvi fókusz</b>                     | <b>Szókincs:</b> kommunikációs stílusokra és fordulatokra vonatkozó kifejezések gyakorlása.<br><b>Beszédképesség:</b> érvelés.                     |
| <b>Csoportnagyság</b>                    | 4–5 fős csoportok (akár 8 csoport is lehet)  |
| <b>Korosztály</b>                        | Tizenévesek, felnőttek   |
| <b>Előkészületek</b>                     | Az ablakos posztereket megrajzolhatja előre, ha biztosan tudja, hány fős csoportokkal fog dolgozni.  |
| <b>Kellékek</b>                          | A3-as lapok, színes filctollak   |
| <b>Teremrendezés</b>                     | Csoportmunkához alkalmas elrendezés  |
| <b>Idő</b>                               | 45 perc  |

### A feladat menete:

1. Ebben a feladatban arra keressük a választ, hogy mi kell a sikeres interkulturális kommunikációhoz, és vajon mi magunknak mit kell még fejlesztenünk ahhoz, hogy sikeresebbek legyünk ezen a téren.
2. Mindenki leírja egyénileg, hogy szerinte milyen ismeretek, készségek, attitűdök vagy egyéb kellékek szükségesek a sikeres interkulturális kommunikációhoz.
3. Ha már leírtak a diákok néhány kulcsszót maguknak, kérje meg őket, hogy válasszák ki és karikázzák be saját listájukon a 3 legfontosabbat.
4. Ezután 4–5 fős csoportokban dolgozva keressék meg a közös pontokat, és töltsék ki az ablakot: „Fontos kellékek a sikeres interkulturális kommunikációhoz”.
5. Ossa ki az előkészített ablakokat és a különböző színű filctollakat, mondja el vagy vetítse ki a megbeszélés szabályait, és mutassa meg az alábbi (4 fős csoportra készített) sablont, amely szükség esetén 3 vagy 5 főre könnyen módosítható.



A megbeszélés szabályai:

- A legalacsonyabb csoporttag kezdi a megbeszélést az egyik legfontosabb kulcsszó megosztásával.
  - Ha mindenki listáján szerepel ez a kellék a sikeres kommunikációhoz, akkor az ötletadó az ablak 4-es számú paneljébe írja ezt a kulcsszót a saját filctollával. Ha összesen hárman írták le, akkor a 3-asba, és így tovább.
  - A kezdőtől jobbra ülő folytatja: ő is felolvas egy kulcsfontosságú feltételt a saját listájáról. Ha mindenkinek a listáján szerepel, hogy ez a feltétel elengedhetetlen a sikeres kommunikációhoz, akkor a 4-es panelbe írja a saját filctollával, ha hárman, akkor a 3-as panelbe, és így tovább.
  - Mindenki a saját filctollát használja a poszteren, és a végén azzal írja alá a művet.
6. Amikor három kör után minden csoportban elkészültek az ablakok, akkor kérje meg a tanulókat, hogy a csoporton belül sorban mindenki húzza alá a saját színével azokat a fontos dolgokat (ne csak a saját ötleteit), amelyeket neki személy szerint még fejlesztenie kell.
  7. Végül mindenki írja alá a saját csoportjának az alkotását a saját színével.
  8. Utolsó lépésként fel lehet ragasztani az ablakokat a falra, és mindenki körbesétálhat, hogy összehasonlítsa a saját gyűjteményét másokéval.

## Megjegyzés

A követhetőséget, a folyamatos visszajelzés lehetőségét biztosítja a színek használata. A diákok és a tanár számára is minden visszakereshető a posztereken. Például látszik, hogy melyik összetevő vagy kellék kinek az ötlete volt, és még hányan tartották fontosnak a csoportban. A saját színnel való aláhúzás miatt az is látszani fog, hogy melyik tanuló mit szeretne elsősorban fejleszteni saját magában ahhoz, hogy ő sikeresebb legyen az interkulturális kommunikáció terén.



## Források

- Bodóczy, C. – Enyedi, Á. – Gedeon, É. – Jilly, V. – Rádai, P. – Szesztay, M. (1993): *Methodology Mix*. Budapest: Magyar MacMillan Kiadó.
- Brander, P. – Carmen, C. – Gomes, R. – Taylor, M. – Vicente Abad, J. (1995): *All Different – All Equal. Education Pack*. Strasbourg: Council of Europe – European Youth Centre. [https://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Publications/Education\\_Pack\\_en.pdf](https://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Publications/Education_Pack_en.pdf) (2015. 02. 12.)
- Gochenour, T. ed. (1993): *Beyond Experience. An experiential approach to cross-cultural education*. Yarmouth: Intercultural Press.
- Holló Dorottya – Lázár Ildikó (2000a): The neglected element: Teaching culture in the EFL classroom. *NovELTy* 7/1. 76–84.
- Holló Dorottya – Lázár Ildikó (2000b): Take the bull in the china shop by the horns: teaching language through culture. *Folio* 6/1. 4–8.
- Huber-Kriegler, M. – Lázár, I. – Strange, J. (2003): *Mirrors and Windows. An intercultural communication textbook*. Strasbourg: Council of Europe. [http://archive.ecml.at/documents/pub123aE2003\\_HuberKriegler.pdf](http://archive.ecml.at/documents/pub123aE2003_HuberKriegler.pdf) (2014. 11. 11.)
- Kramsch, C. (1993): *Context and Culture in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Lázár Ildikó (2015): *Tegyünk mi is azért, hogy tanulni és tanítani jó legyen! Pestalozzi Péntek – egy nemzetközi hálózat hazai műhelyei. Autonómia és Felelősség I/2. [megjelenés alatt]* <http://kompetenspedagogus.hu/hu>
- Maule, D. (1998): *Spotlight on Britain*. Prentice Hall.
- Rimmer, D. ed. (1998<sup>2</sup>; 2003<sup>4</sup>): *Time Out – Guide Budapest*. London: Time Out Magazine Limited Universal House.
- Singer, M. R. (1998): *Perception and identity in intercultural communication*. Yarmouth: Intercultural Press.

## További hasznos oldalak

Az alábbiakban linkeket talál további magyar, angol, francia és német nyelvű segédanyagok gyűjteményeihez az interkulturális kompetencia, a csoportdinamika és a kooperatív tanulásszervezés sokszor átfedésben levő területein.

### Magyarul:

Artemisszió Alapítvány – Interkulturalitás – Kiadványok. <http://artemisszio.blog.hu>

Cigánylabirintus – Online szimulációs játék. <http://ciganylabirintus.blog.hu>

Hősök Tere Tréningek – Báméskodó hatás, fejlődésközpontú gondolkodás. <http://www.hosoktere.org>

Szabad Iskolákért Alapítvány – Kompetenciafejlesztés, kooperatív tanulás. <http://www.kooperativ.hu>

### Angolul:

British Council Publications. <http://www.britishcouncil.org/organisation/publications>

Centre for Intercultural Learning (CIL). <http://www.intercultures.ca/>

Critical Multicultural Pavilion. <http://www.edchange.org/multicultural/>

EFIL: European Federation for Intercultural Learning. <http://www.efil.afs.org>

IAIE: International Association for Intercultural Education. <http://www.iaie.org>

Scholastic. <http://www.scholastic.com/teachers>

SIETAR: Society for Intercultural Education and Research. <http://www.sietareu.org>

30 People Reveal Their Embarrassing Moments Because Of A Cultural Misunderstanding. <http://thoughtcatalog.com/hok-leahcim/2014/04/30-people-reveal-their-embarrassing-moments-because-of-a-cultural-misunderstanding/>

### Angolul és franciául (néhány oldal/kiadvány németül is):

Council of Europe – European Centre for Modern Languages – Graz. <http://www.ecml.at>

Council of Europe – Pestalozzi Programme. <http://www.coe.int/en/web/pestalozzi/home>

Council of Europe – Pestalozzi Programme. Intercultural Matters. <http://www.coe.int/en/web/pestalozzi/intercultural>

Pestalozzi Programme. Annotated Library. <https://pestalozziprogrammelibrary.wordpress.com>

### Németül:

Interkulturelle Kompetenz online. <http://www.ikkompetenz.thueringen.de>

TriProCom. [http://www.triprocom.org/interkulturelle\\_uebungen.html](http://www.triprocom.org/interkulturelle_uebungen.html)

A kötet szerzője:  
dr. Lázár Ildikó (lazar.ildiko@btk.elte.hu)

ISSN: 2416-1780

ISBN: 978-963-284-657-6

Felelős kiadó: Eötvös Loránd Tudományegyetem

A kiadásért felel: Antalné dr. Szabó Ágnes

A kiadó székhelye: 1053 Budapest, Egyetem tér 1–3.

[www.elte.hu](http://www.elte.hu)

Felelős szerkesztő: Antalné dr. Szabó Ágnes

A sorozatot gondozza: az ELTE BTK Szakmódszertani Központja

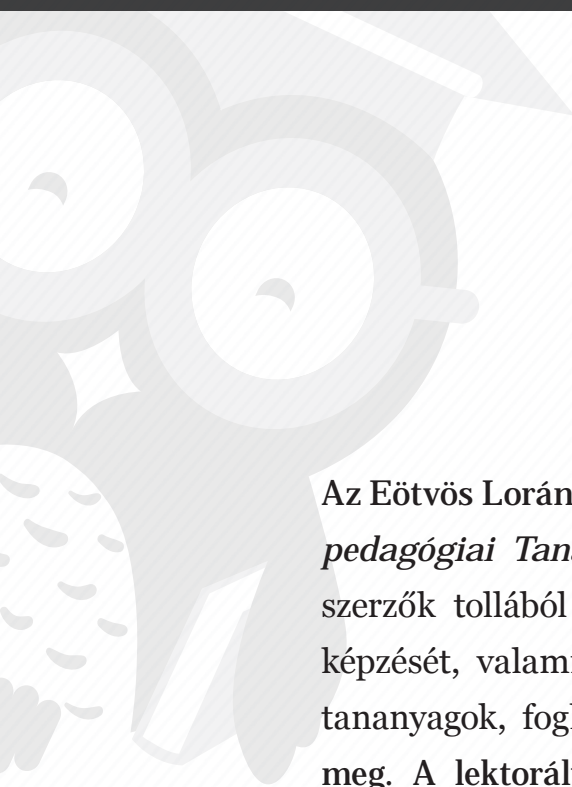
<http://metodika.btk.elte.hu/>

Nyomdai munkák: Komáromi Nyomda és Kiadó Kft.

[www.komarominyomda.hu](http://www.komarominyomda.hu)

Budapest, 2015





Az Eötvös Loránd Tudományegyetem *Bölcsészet- és Művészet-pedagógiai Tananyagok* című könyvsorozatában különböző szerzők tollából a bölcsész és a művészetközvetítő tanárok képzését, valamint továbbképzését támogató szakpedagógiai tananyagok, foglalkozástervek, szöveggyűjtemények jelennek meg. A lektorált sorozatot az ELTE BTK Szakmódszertani Központja gondozza. A sorozat hosszú távon kívánja szolgálni a tanárképzést és a pedagógus-továbbképzést.

**SZÉCHENYI**  2020



MAGYARORSZÁG  
KORMÁNYA

Európai Unió  
Európai Szociális  
Alap



**BEFEKTETÉS A JÖVŐBE**